

5. DÜNYA SU FORUMU SONUÇ BİLDİRGELERİ

Bu eserin hiçbir bölümü kâr amacıyla çoğaltılamaz.

Her hakkı saklıdır.

5. Dünya Su Forumu Genel Sekreterliği

Libadiye Cad. No: 54

Küçük Çamlıca-Üsküdar

34696 İstanbul / Turkey

www.worldwaterforum5.org

www.5thworldwaterforum.org

5. Dünya Su Forumu sonucunda ortaya çıkan bildirgeler 5. Dünya Su Forumu Genel Sekreterliği, T.C. Dışişleri Bakanlığı ve Dünya Su Konseyi (WWC) tarafından hazırlanan "Küresel Su Çerçevesi" (Global Water Framework) adlı kitapta yayınlanmıştır. Bu bildirgelerin gayriresmi tercümeleri ise 5. Dünya Su Forumu Genel Sekreterliği tarafından derlenmiştir.

Editör

Dilek KAYIŞ GÜLHAN

Yayınlayan

5. Dünya Su Forumu Genel Sekreterliği

İstanbul, 2010

Grafik Dizayn

Gülizar Çilliyüz

Baskı

Yavuz Matbaacılık

İÇİNDEKİLER

Devlet Başkanları İstanbul Su Bildirisi	5
İstanbul Bakanlar Bildirisi	6
İstanbul Su Rehberi	9
Bakanlar Yuvarlak Masa Toplantıları	30
Parlamenteerler Toplantısı Sonuçları	47
İstanbul Su Mutabakatı	48
Çocuk Su Forumu Bildirisi	53
Gençlik Su Forumu Bildirisi	54
Kadınlar Temel Grubu Bildirisi	56

Devlet Başkanları İstanbul Su Bildirisi

5. Dünya Su Forumu vesilesiyle, “Farklılıkların Suda Yakınlaşması” teması altında 16 Mart 2009 tarihinde İstanbul’da bir araya gelen biz, Devlet, Hükümet ve Uluslararası Kuruluş Başkanları; tüm Hükümetleri, Uluslararası Kuruluşları ve diğer ilgili tarafları su kaynaklarının geliştirilmesi ve sürdürülebilir şekilde yönetimi ile herkesin su ve sağlıklı yaşam koşullarına erişiminin garanti altına alınması için ortak bir vizyon oluşturmaya çağırıyoruz.

Su insan yaşamını ve çevreyi ayakta tutar; insanları, kültürleri ve ekonomileri birbirine bağlar. Su her türlü ekonomik ve sosyal kalkınma, gıda güvenliği ve yoksullukla açlığın sona erdirilmesi için de vazgeçilmez bir unsurdur. Su ayrıca, Binyıl Kalkınma Hedefleri ve uluslararası düzeyde üzerinde mutabakat sağlanmış kalkınma hedeflerinin gerçekleştirilmesi bakımından da elzemdir.

Dünya; hızlı nüfus artışı, göçler, kontrolsüz ve sağlıksız şehirleşme, arazi kullanımındaki değişiklikler, ekonomik büyüme, ticaret kalıplarındaki değişimler ve iklim değişikliği gibi su kaynakları üzerinde doğrudan olumsuz etkilere sahip küresel değişikliklerle karşı karşıyadır. Bu küresel değişiklikler suya erişimi ve su kalitesini ciddi anlamda tehdit etmekte ve aşırı tüketimi teşvik etmektedir. Yaşadığımız son ekonomik ve mali kriz de dikkate alınmalı ve bu krizin suyla ilgili hizmetler ve bütüncül su kaynakları yönetimi üzerindeki etkileri acilen değerlendirilmelidir.

Su, taşkınlar, kasırgalar ya da kuraklıklar gibi doğa olaylarında görüldüğü üzere, yaşamları yok etme ve yaşam alanları yıkmaya gücüne sahiptir ve iklim değişikliğinin, zaten yıkıcı bu felaketleri arttırması beklenmektedir.

Su kaynakları yeterli kapasite ve uygun şekilde tasarlanan ve idame ettirilen altyapı olmadan yönetilemez. Bu bakımdan sözkonusu alanlara yatırım yapılmasına birincil öncelik verilmelidir.

İdari her seviyede alınan birçok karar, bir yandan suyu etkilerken, diğer yandan belirgin bir şekilde suya dayanmaktadır. Oysa aradaki bu bağlantı nadiren dikkate alınmakta ve gereğine tevessül edilmektedir.

Bu çerçevede, küresel su meselelerini çözmek ve su yönetimi stratejilerini küresel değişikliklere uyumlaştırmak için, yeni politikalara, seçilmiş yerel idarelerin etkin katkılarıyla birlikte kurumsal reformlara, uluslararası taahhütlere, uyum stratejilerine, finansal mekanizmalara, teknoloji ve yeniliklere acil ihtiyacımız bulunmaktadır.

Başarının temel unsurları olan dayanışma, güvenlik, uyum sağlayabilme ve sınıraşan sulara ilişkin komşular arasında yararlı diyalog ve işbirliği ilkelerini akılda tutarak hızla harekete geçme yönündeki siyasi irademizi teyit ediyoruz. Su kaynaklarının yönetimi için katılımcı, sektörler arası ve çok disiplinli bir yaklaşım içerisinde ortak bir çalışmayla dünya, suyun çok sayıdaki faydalarını da paylaşılarak, daha yüksek refaha ve artan istikrara ulaşacaktır.

Bu amaca ulaşabilmek için, tüm ulusları, dünyadaki su meselelerinin çözümü için küresel bir çerçeve oluşturmak ve dayanışma, güvenlik ve uyum sağlayabilme ilkelerini yerine getirmeye yardımcı olacak araçları hayata geçirmek üzere ortak çaba göstermeye davet ediyoruz.

Bizler, İstanbul’da bir araya gelmiş olan Devlet, Hükümet ve Uluslararası Kuruluşların Başkanları, 21. Yüzyıl’da sürdürülebilir ve su güvenliği sağlanmış bir dünya kurmayı taahhüt ediyor ve bu bağlamda, herkesi bu mücadelede bize katılmaya çağırıyoruz.

İstanbul Bakanlar Bildirisi

Bizler, 20-22 Mart 2009 tarihlerinde İstanbul'da "Farklılıkların Suda Yakınlaşması" temalı 5. Dünya Su Forumu vesilesiyle biraraya gelen Bakanlar ve Heyet Başkanları olarak, sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde su ile ilgili küresel zorlukları çözmeye kararlıyız. Bizler, bu yüzden:

Gündem 21 ve Johannesburg Eylem Planı'ndakiler de dahil olmak üzere, su ve sanitasyon konusunda uluslararası düzeyde kabul edilmiş hedeflere ulaşmada ulusal hükümetlerin üstlendikleri önceki taahhütlerini *bir kere daha teyit ediyoruz*, Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu'nun kararlarını, su, su kullanımı, sanitasyon ve sağlıkla ilgili çok taraflı anlaşmaları *kabul ediyoruz*.

Su güvenliğinin sağlanması ihtiyacını *biliyoruz*. Bu hedefe varmak için, tüm küresel değişikliklere su yönetiminin adaptasyonunu iletirmek ve her seviyede işbirliğini geliştirmenin hayati olduğu kanısındayız.

Dünyanın, nüfus artışı, göç, kentleşme, iklim değişikliği, çölleşme, kuraklık, çevresel bozulma ve arazi kullanımı ile ekonomik ve beslenme değişiklikleri gibi hızlı ve daha önce örneği bulunmayan küresel değişikliklerle karşı karşıya bulunduğunu *biliyoruz*.

Dünyanın çeşitli bölgelerinde özellikle de Afrika'da, Binyıl Kalkınma Hedeflerine erişmekte ve sosyo-ekonomik kalkınma için uygun seviyede su güvenliğine ulaşmada yaşanan zorlukları *biliyoruz*.

Böylece, 5. Dünya Su Forumu Bakanlar Konferansı'na katılan, biz Bakanlar ve Heyet Başkanları, aşağıdaki görüşleri paylaşmaktayız:

1. Binyıl Kalkınma Hedefleri gibi uluslararası düzeyde kabul görmüş hedeflere ulaşmak ve güvenli ve temiz suya, sanitasyona erişimi, sağlıklı ve temiz ekosistemler için uygun politikalar ve her seviyede yeterli mali kaynaklar sağlayarak, mümkün olan en kısa sürede iyileştirme çabalarımızı arttıracaktır.

2. Ekonomik, sosyal ve çevresel talepleri hakkaniyete uygun olarak karşılamak ve bunların yanısıra, tüm tarafların yararına olacak çözümleri elde etmek üzere, ilgili sektörler arasında daha iyi bağlar oluştururken, karar alma ve planlamada katılımcı bir süreçten yararlanarak, tüm paydaşların çıkarlarını dikkate almak suretiyle, küresel sorunların etkilerini ortadan kaldırmak için, her ülke içinde, ve, uygunsa, uluslararası işbirliğiyle, bütüncül su kaynakları yönetiminin nehir havzası, su yatağı ve yeraltı su sistemleri düzeyinde uygulanmasına daha fazla destek vereceğiz.

3. Hızla artan nüfusları ve değişen tüketim kalıplarını dikkate alarak, yeterli gıdanın sürdürülebilir üretimini gerçekleştirmek, özellikle kırsal alanlarda yaşam standartlarını iyileştirmek ve uluslararası kabul görmüş kalkınma hedefleri ve diğer ilgili uluslararası taahhütler/anlaşmalarla tutarlı ve uyumlu olarak yoksulluk ve açlığı ortadan kaldırmak için, uygun şekilde, sulama şebekeleri kurma ve tarımda yağmur suyundan yararlanma da dahil olmak üzere; su talep yönetimini ve tarım için su kullanımının üretkenliğini ve etkinliğini iyileştirmeye, bunların yanısıra, tarımsal üretkenliği arttırmaya ve suyu korumaya gayret edeceğiz.

4. Suyla ilgili farklı sektörlerde, özellikle de enerji ve gıda güvenliği ile yoksulluğun ortadan kaldırılması alanlarında ülke bazlı kalkınma projelerini destekliyoruz. Ekonomik olarak güçlü, çevresel olarak sürdürülebilir ve sosyal olarak hakkaniyetli olacak şekilde, su depolama, sulama, enerji üretimi, seyrüsefer ve afetlere hazırlık durumu ve önleme de dahil olmak üzere, çok amaçlı yeni altyapıların kurulması ve mevcut olanlarının da muhafazası, güçlendirilmesi ve iyileştirilmesi için çalışacağız.

5. Küresel değişikliklerin su kaynakları, doğal hidrolojik süreçler ve ekosistemler üzerindeki etkileri konusundaki yaklaşımımızı güçlendireceğiz. Yeni mekanizmaların yanısıra, suyla alakalı orman hizmetlerini güçlendirmek için ormancılarla işbirliğinden de istifade ederek, sağlıklı doğal ekosistemler için gerekli olan su miktarını sağlamak, zarar görmüş ekosistemleri onarmak ve bunların dayanıklılığını arttırmak için çalışacağız.

6. Atıksu toplama, arıtma ve yeniden kullanımı daha da geliştirir ve hayata geçirirken, kirleten öder prensibini uygun biçimde uygulayarak, tüm sektörlerin yüzey ve yeraltı sularında yarattığı kirliliği önlemek için çabaları güçlendireceğiz.

7. Su sıkıntısı çekilen bölgelerde, deniz suyunun arıtılması ve atık suların yeniden kullanımı için temizlenmesi amacıyla yatırım yapma ve bu yatırımların sürdürülebilir ve finanse edilebilir olması için teknolojik destek ve bilgi sağlama gereksinimini dikkate alacağız.

8. Silahlı çatışmalar zamanında su kaynaklarının, su altyapılarının ve çevrenin korunmasını amaçlayan uluslararası hukuka saygı göstereceğiz ve gerekli olması durumunda, bunu daha da geliştirmek için işbirliği yapacağız.

9. Küresel değişikliklerin olası etkilerini öngörmek ve ortadan kaldırmak için sınır ötesi, ulusal ve/veya bölgesel planlar ve programları geliştirmeye, uygulamaya ve daha da güçlendirmeye kararlıyız. Bu bağlamda, değişen hidrolojik koşullar, suyla ilgili ve mevcut altyapının durumu ve işlevselliğinin değerlendirilmesi elzemdir. Suyun etkin kullanımı dikkate alınarak, özellikle depolama ve drenaj kapasitesini arttırmak için gerekli altyapı kurulmalı ve yatırım çabaları yoğunlaştırılmalıdır.

10. Taşkınlar ve kuraklık da dahil olmak üzere doğal ve insan kaynaklı afetleri önlemek ve karşılık verebilmek için çalışmaya kararlıyız. Erken uyarı sistemlerini geliştirerek, hem su kaynakları hem de su ve sanitasyona erişim için yapısal ve yapısal olmayan önlemleri yürüterek ve her seviyede kapasite oluşturarak, imkan dahilinde, kriz yönetiminden, afet hazırlığına, insan kaynaklı afetleri önlemeye ve risk yönetimine doğru ilerlemeye kararlıyız. Afetlerden etkilenen insanlar ve hidrolojik sistemler için afet sonrası gerekli hafifletici ve iyileştirici önlemleri almaya da kararlıyız.

11. Su izleme sistemlerini iyileştirmek ve yararlı bilgilerin, komşu ülkeler de dahil olmak üzere, tüm ilgili nüfusların serbest kullanımına açık olmasını sağlamak için çabalayacağız.

12. Tüm aktörlerin rollerine, haklarına ve sorumluluklarına, tüm seviyelerde uygun şekilde açıklık getireceğiz ve kesişen eşgüdüm ve politikaları teşvik edeceğiz. Ulusal hükümetler ve yerel yönetimlerle birlikte, sosyal kaygılara göre sorumlulukları korurken sürdürülebilir kalkınmayı başarmada anahtar olarak özellikle insanların su ve sanitasyona erişim sağlamaları için çeşitli biçimlerde ortaklıkları destekleyeceğiz.

13. Su sektörünün yönetimini ulusal düzeyde iyileştirmek için, uygun olan hallerde,

- a) kurumsal su yönetim reformunu teşvik etmeyi,
- b) su sektöründeki yasaları ve düzenleyici çerçeveleri güçlendirmeyi, bunların uygulaması için siyasi ve idari mesuliyeti arttırmayı ve etkin yaptırımlarını sağlamayı,
- c) yolsuzluğu önlemeyi ve suyla alakalı politikaların, planların ve uygulamaların yürütülmesindeki dürüstlüğü,
- d) karar alma süreçlerinde şeffaflığı sağlamayı,
- e) suyla ilgili tüm paydaşların katılımını güçlendirmeyi amaçlayacağız.

14. Bilimsel araştırmayı, eğitimi, yeni teknolojilerin geliştirilmesini ve benimsenmesini ve su alanında teknolojik seçeneklerin genişletilmesini, bunlardan su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı ve yönetimi için yararlanılmasını ve toplumların adaptasyon kapasitelerinin ve dayanıklılıklarının artırılmasını teşvik edeceğiz. Su ve sanitasyona evrensel erişimi iyileştirmeye yönelik olarak, suya ilişkin teknolojilerin, uygulamaların ve işlemlerin dağıtılması da dahil olmak üzere, geliştirilmesi, uygulanması ve yaygınlaştırılmasında ve bilimsel, teknolojik, sosyo-ekonomik ve diğer araştırma konularında, uluslararası işbirliğinin teşvik edilmesi için çaba göstereceğiz.

15. İnsan hakları ve güvenli içme suyuna ve sanitasyona erişime ilişkin olarak Birleşmiş Milletler bünyesinde yürütülen tartışmaların bilincindeyiz. Güvenli içme suyuna ve sanitasyona erişimin temel bir insan ihtiyacı olduğunu kabul ediyoruz.

16. Tüm ilgili kıyıdaş devletlerin çıkarlarını dikkate alarak ve mevcut anlaşmalara ve/veya diğer ilgili düzenlemelere uygun olarak, kıyıdaş devletlerin eşgüdümlü eylemleriyle, sınıraşan su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımına ve korunmasına yönelik işbirliğini iyileştirmek ve teşvik etmek için, uygun şekilde, somut ve anlaşılır adımlar atacağız. Sınıraşan suların daha iyi yönetimi için, mevcut kurumları güçlendirmeye ve uygun olması ve gerekmesi halinde, yenilerini oluşturmaya ve araçları uygulamaya çalışacağız.

17. Sürdürülebilir su kaynaklarının iyileştirilmesine, korunmasına, muhafaza edilmesine, yönetimine ve kullanılmasına yönelik deneyimlerin yayılmasını ve iyi uygulamaların paylaşılmasını güçlendirmek için, uluslararası organizasyonları ve kuruluşları, uluslararası çabaları desteklemeye davet ediyoruz.

18. Ulusal kalkınma plan ve stratejilerinde su ve sanitasyona öncelik verilmesi; yerel ve ulusal/bölgesel su yönetim planlarının geliştirilmesi; su yönetimi ve sanitasyon hizmeti sağlayan yeterli bütçe kaynaklarının tahsis edilmesi; donör eşgüdüm

süreçleri oluşturulması ve su ve sanitasyon yatırımları için uygun koşulların yaratılması için çaba göstereceğiz. Özel ve kamu dahil olmak üzere her türlü kaynağın mobilize edilmesine çalışacağız.

19. Su yönetimi, su temini ve sanitasyon için desteği arttırmaya yönelik olarak uluslararası finansman kuruluşları, kalkınma ortakları ve faydalanıcı ülkeler dahil, tüm kaynaklardan finansal olanakların etkin kullanımını teşvik edeceğiz. Ayrıca kolayca ulaşılabilir ve ödenebilir olan, daha etkili ve çeşitli destek, kredi ve mali yönetim sistemlerini destekleyeceğiz.

20. Binyıl Kalkınma Hedeflerine ulaşmak için yeni ve yeterli kaynaklara ihtiyaç olduğunu kabul ederek, uluslararası toplumu, kalkınma ortaklarını ve özel finans sektörünü, geliştirmek olan ve geçiş ekonomisindeki ülkelerin çabalarını tamamlamak üzere kaynak yatırmaya, sürdürülebilir su kaynakları yönetimini geliştirmeye ve özellikle Afrika'da ve en az gelişmiş ülkelerde sürdürülebilir sosyo-ekonomik kalkınma için altyapı temelini geliştirmeye davet ediyoruz.

21. Adil, tarafsız ve maliyeti sürdürülebilir geri kazanımlı stratejilere olan gereksinimin bilincindeyiz ve dolayısıyla, özellikle su temini, iyi su kalitesi ve sağlık sektörleri başta olmak üzere, su sektörü için gerçekçi ve sürdürülebilir finansman stratejileri geliştirip yürüteceğiz. Münhasıran ekonomik yaklaşımlar ve araçların, maliyet geri kazanımında tüm sosyal ve çevresel veçheleri kapsayamayacağını anlıyoruz. Finans stratejileri, altyapı geliştirilmesi ve genişletilmesi, işletme ve bakım giderlerinin karşılanabilmesi için su hizmetlerinin tarifelerinin, vergiler ve transferlerin mümkün olabilecek en iyi kullanımı ve karışımına dayalı olmalıdır.

22. Suyun, sonuç olarak çok yönlü bir sorun oluşturduğunun farkındayız. Bunun için, mesajımızı en yüksek siyasi düzeyler de dahil, su sektörü dışındakilere ulaştıracağız. Bu konuyu, yenilikçi yönetim, bütüncül su politikası yönetimi, yasal çerçeveler, sektörler arası politikalar, finans mekanizmaları ve teknolojiler ile kapasite arttırımı geliştirmek amacıyla izlemek için elimizden gelen çabayı göstereceğiz.

Böylece, 5. Dünya Su Forumu Bakanlar Konferansı'na katılan biz Bakanlar ve Heyet Başkanları;

- a) 5. Dünya Su Forumu Bakanlar Konferansı süreci sonuçlarını ilgili uluslararası ve bölgesel süreçlere *taşıma*,
- b) İşbu Bakanlar Bildirisi'ni ve tavsiyelerini, uygun şekilde su kaynakları yönetimi ve hizmetlerine ilişkin ulusal politikalarımıza dahil etmek üzere dikkate alma ve bu sonuçları 6. Dünya Su Forumu ile ilişkilendirme ve İstanbul Su

Rehberi'ni ve tavsiyelerini not etme konularında *kendimize görev verme ve tüm paydaşlara çağrıda bulunma*,

- c) Su ve sanitasyon sorunlarını görmek için Parlamentolar ve Yerel İdarelerle birlikte çalışmaya *devam etme*,

görüşünü paylaşıyoruz.

Son olarak, 5. Dünya Su Forumu Bakanlar Konferansı'na katılan Bakan ve Heyet Başkanları:

- (d) Türk Hükümeti'ne, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne ve Dünya Su Konseyi'ne, 5. Dünya Su Forumu ve Bakanlar Konferansı'nın organizasyonu için *teşekkür eder*.

- (e) Ulusal Hükümetler, Bölgesel ve Uluslararası Kuruluşlar ve paydaş gruplarını 5. Dünya Su Forumu'nun Bakanlar, Bölgesel ve Tematik Süreçlerine katılımlarını *takdirle not eder*.

22 Mart 2009 tarihinde İstanbul'da kabul edilmiştir.

İstanbul Su Rehberi

İÇİNDEKİLER

ARKA PLAN

SORUN

TEMA I: Küresel Değişimler ve Risk Yönetimi

- Konu 1: İklim değişikliğine uyumda suyun rolü
- Konu 2: Suya Bağlı Göç, Değişen Arazi Kullanımı, İnsan Yerleşimleri ve Su
- Konu 3: Afet ve Risk Yönetimi

TEMA II: İnsani Kalkınmanın ve Binyıl Kalkınma Hedeflerinin Geliştirilmesi

- Konu 1: Herkes için su, sanitasyon ve hijyen sağlanması
- Konu 2: Enerji için su, su için enerji
- Konu 3: Açlık ve yoksulluğun giderilmesi için su ve gıda
- Konu 4: Su hizmetlerinin çok amaçlı kullanım ve işlevleri

TEMA III: İnsani ve Çevresel İhtiyaçlar Dikkate Alınarak Su Kaynaklarının Korunması ve Yönetimi

- Konu 1: Havza yönetimi ve sınıraşan sularda işbirliği
- Konu 2: İnsani ve çevresel ihtiyaçları karşılamak için uygun su kaynaklarının ve depolama altyapısının temininin desteklenmesi
- Konu 3: Doğal ekosistemlerin korunması
- Konu 4: Yüzey suyu, yeraltı suyu, toprak ve yağmur suyunun korunması ve yönetimi

TEMA IV: İdare ve Yönetim

- Konu 1: Su ve sanitasyon hakkına daha iyi erişim
- Konu 2: Su kurumları ve su reformları
- Konu 3: Etik, şeffaflık ve paydaşların güçlendirilmesi
- Konu 4: Su hizmetlerinde kamu ve özel sektörün Rollerinin optimizasyonu

TEMA V: Finans

- Konu 1: Su sektöründe sürdürülebilir finansman
- Konu 2: Sürdürülebilir su sektörü aracı olarak maliyet kazanma stratejileri
- Konu 3: Dar gelirli lehine finansman politikaları ve stratejileri

TEMA VI: Eğitim, Bilgi ve Kapasite Geliştirme

- Konu 1: Eğitim, bilgi ve kapasite geliştirme
- Konu 2: Su bilimi ve teknolojisi- uygun ve yenilikçi çözümler
- Konu 3: Mesleki birlikler ve ağlar
- Konu 4: Veriye ulaşım
- Konu 5: Su ve Kültür

EK I: Katkı Sağlayan Dokümanlar

İSTANBUL SU REHBERİ¹

ARKA PLAN

- 1 Geçmiş Forumların Bakanlar Bildirileri dünyadaki su kaynakları ve su hizmetlerine ilişkin önceliklerin ortaya konulmasına önemli katkı yapmışlardır. Bununla birlikte, suya ilişkin sorunlar sürekliliklerini korudukları gibi, özellikle ekonomiyi, nüfusu ve doğal kaynakların durumunu etkileyen küresel değişikliklerin bir sonucu olarak daha da önemli hale gelmişlerdir. Bu nedenle, dünyada yaşayanlar için su güvenliği olan bir ortamın sağlanmasına yönelik faaliyetlerin tüm ilgililer tarafından hızlandırılması gerekmektedir.
- 2 İstanbul Su Rehberi'nin amacı bu bildirilerin ötesine geçmek ve ulusal hükümetlerce su kaynakları ile ilgili idare, yönetim ve finansman konularındaki kritik meseleleri, paydaşlarla birlikte çözümlemeye yönelik bir eylem gündemi yaratmaktır.
- 3 Dünyanın her yanından uzmanların tavsiyelerini içeren ve bağlayıcı bir nitelik taşımayan İstanbul Su Rehberi başlıca iki amaca yönelmektedir:
 - Hükümetlere, karşı karşıya oldukları zorluklara bağlı olarak önceliklerini saptamada ve eylem planlarını hazırlamada yardımcı ve yol gösterici olmak;
 - İlgili Hükümetlerarası süreçleri, 5. Dünya Su Forumu Bakanlar Süreci'nin sonuçları hakkında bilgilen-dirmek.
- 4 Dünya Su Forumu Bakanlar Süreci çerçevesinde "Küresel Değişiklikler" terimi, bunlarla sınırlı kalmamak kaydıyla, nüfus artışı, göç, şehirleşme ve iklim değişikliğinin yanı sıra, toprak kullanımındaki, tüketim kalıplarındaki ve ekonomideki değişiklikleri içeren ve doğal kaynaklar ve ekosistemler üzerindeki baskıları arttıran değişikliklere atıfta bulunmaktadır.
- 5 İstanbul Su Rehberi, "Farklılıkların Suda Yakınlaşması" ana temalı 5. Dünya Su Forumu'nun teknik yönü ile siyasi boyutu arasındaki bağlantıyı kurmak amacıyla, Forumun tematik programını yansıtabilecek şekilde düzenlenmiştir. 5. Dünya Su Forumunun tema, başlık ve bölge koordinatörlerinden ve diğer önemli uluslararası etkinlikler ile bölgesel zirvelerden doğrudan alınan katkılar, su ve sanitasyon konularında dünyanın karşılaştığı sorunları ve bu sorunları çözmeye yönelik amaçları ortaya koyan tek bir metin haline dönüştürülmüştür.

SORUN

- 6 Dünya şimdiye kadar görülmemiş bir hızdaki değişikliklerle karşı karşıyadır. Nüfus artışı, göç, şehirleşme, toprak kullanımındaki değişiklikler ve iklim değişkenliği/değişikliği gibi bu değişiklikler, su kaynaklarının gelecekte ne şekilde yönetilmesi gerekeceğini belirleyeceklerdir. Bu değişikliklerle baş edebilmek için su politikalarının ve eylemlerinin de katkılarına ihtiyaç vardır. İklim değişikliği en çok sözü edilen konu olmakla birlikte, ortaya çıkan diğer değişikliklerin su kaynaklarını ve hizmetlerini ve bunların yönetimini çok daha büyük ölçüde etkilemeleri muhtemeldir. Gezegenimizin nüfusunun 2050 yılına kadar %50 oranında, başka bir deyişle 3 milyar daha artması beklenmektedir. Dünya nüfusunun yarısından fazlası halen kentlerde yaşamaktadır ve şehirleşme hızla devam etmektedir. Köyden kente göç ile birlikte, nüfus artışı suya ve sanitasyonu erişim alanındaki Binyıl hedeflerine ulaşılmasını zorlaştıracak ve aynı zamanda da kirliliği arttıracaktır. Gezegenimizde nüfus ve tüketim arttıkça, tabii kaynaklara ve enerjiye olan talep ve muhtemelen fiyatlar yükselecektir. İnsanlar küresel sistemleri şimdiye kadar görülmemiş bir hızla değişime uğratmaktadır. Bu olgular ve bunlara uyum sağlanmasını kısıtlayan güçlükler gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeleri farklı şekillerde etkilemektedir.
- 7 Kritik konular son dönemde politikacıların ve medyanın aynı şekilde odak noktasını oluşturmuştur. Petrol fiyatları, gıda fiyatları, küresel ekonomik kriz ve suya bağlı afetler listede üst sıralarda yer almaktadır. Dünyanın üzerinde durup konuşmadığı hususlar, bu kritik konuların suyla bağlantıları, suyu nasıl etkiledikleri ve sudan nasıl etkilendikleridir. Oysa bu değişikliklerin tümü ile su arasında karmaşık bağlar mevcut olmasına karşılık, bu bağlantılar yüksek düzeyde kurulmamakta, bu da sadece su kaynakları ve ekosistemleri değil, insanları ve yaşamlarını da tehlikeye düşürmektedir. Siyasi arenada su kaynaklarının, ulusları ve yerel toplumları etkileyen değişiklikleri yöneten önemli etkenler arasında bulunduğu iyi anlaşılamamaktadır. Bu durum, esasen ekosistemleri ve milyarlarca insanı etkileyen kirlilik sorununa eklenmektedir. Yaşamın ve ekonomik refahın ellerimizin arasından kayıp

¹ **İstanbul Su Rehberi**, ulusal Hükümet temsilcileri, önemli paydaş grupları ve 5. Dünya Su Forumu'nun Tematik ve Bölgesel Koordinatörlerinin katıldığı bir seri Hazırlık Komitesi Toplantıları sonucunda hazırlanmıştır. Bu belge, Hazırlık Toplantılarına katılanların geniş görüşleri ile 2009 başlarına kadar düzenlenmiş olan sempozyum, konferans, zirve toplantısı ve bölgesel toplantılar gibi bir dizi teknik ve siyasi su toplantısının çıktılarına ve tavsiyelerine dayanmaktadır. (bknz. Ek 1'deki liste)

gitmemesi için, dünyanın en başta küresel değişikliklerin yarattığı sorunlarla yüzleşmesi gerekmektedir.

- 8 Bu mesajlar, yüksek siyasi kademeler de dahil olmak üzere, "Su Sektörü"nün dışına iletilmelidir. Su sektörünün çok yönlülük niteliği konuyu diğer ilgi alanları için de önemli bir unsur haline getirmektedir. Çoğu kez, suyu etkileyen kararlar, suyla ilgili profesyonellerce değil, ilgili sektörlerdeki karar vericiler tarafından alınmaktadır. Su sektörü bu karar vericilerin, faaliyetleri içinde suyu nasıl kullanacakları hususunda daha sağlam tercihler yapabilmelerini teminen bilgilendirilmelerine yardımcı olmalıdır.
- 9 Tarih boyunca, iklim ve tabiattaki değişikliklere uyumda toplumların başlıca faaliyetini su eylemleri oluşturmuştur. Bu eylemler karar vericilerin, çok fazla veya az miktardaki suyun yarattığı hadiselerin şoklarıyla ortaya çıkan toplumsal bozulmayı ve şiddeti önlemek için buldukları çarelere araç teşkil etmiştir. 5. Dünya Su Forumu uluslara ve toplumlara, küresel değişikliklere sürdürülebilir bir şekilde uyum sağlamak ve bu değişikliklerin etkilerini azaltmak amacıyla bir çerçeve yaratma imkanı sunmaktadır. Durum onlarca yıldan beri kritiktir, ancak vaziyeti muhtemelen daha da kötüleştiren, ulusal ve yerel hükümetlerin ortaya çıkacak değişikliklere hazır olmamalarıdır. Henüz fırsat varken, gündem oluşturulmalıdır.

TEMA I: KÜRESEL DEĞİŞİMLER VE RİSK YÖNETİMİ

Konu 1: İklim Değişikliğine Uyumda Suyun Rolü

- 10 "Su sektörünün" dışında düşünün. İklim değişikliği/değişkenliği sadece hidrolojik döngüyü değil, su, orman ve toprağa yakından bağlı alanları da etkilemektedir. Bu değişikliklere uyum sağlanmasını teminen etkilerinin azaltılması ve afetlere hazırlıklı olmak amacıyla su ve toprak kaynakları ile mekanların daha iyi yönetilmesini araç olarak kullanmak ve gıda güvenliğini, enerji güvenliğini, ekonomik kalkınmayı, çevre korumayı ve eşitliği sağlamak gereklidir. Su, kendi alanındaki politikalarından çok; gıda, enerji ve diğer alanlardaki politikalarından etkilenmektedir. Su topluluğuna, politikacıların ve diğer sektörlerden uzmanlarının bu geniş perspektifi ve politikalara olan etkilerini kavramaya yardımcı olmanın yollarının bulunması tavsiye edilmektedir. Tarım, ormancılık, içişleri, bayındırlık, sanayi, maliye, enerji, sağlık,

eğitim bakanlıkları dahil olmak üzere ulusal hükümetlerin ve "su sektörünün dışındaki" diğer sektörlerin siyasi tercihlerinde kırsal, kentsel ve nüfusu yoğun alanları etkileyen hidrolojik döngü üzerindeki tesirlerini göz önünde bulundurmaları da ayrıca tavsiye edilmektedir. Stratejik etki değerlendirmesi, yüksek seviyede politika oluşturma ve sorunlu bölgelerin belirlenmesi için, "sektörün dışında" düşünmeye katkıda bulunabilecek bir araçtır.

- 11 **Suya ilişkin ulusal veya yerel uyum stratejileri geliştirin.** İklim değişikliği/değişkenliğine uyum sağlanabilmesi için, uluslararası uyum programları gözönünde bulundurularak, ulusal ve yerel uyum stratejileri geliştirilmelidir. Bunların mevcut ulusal bütüncül su ve kaynak yönetimi plan ve stratejilerine dahil edilmesi gereklidir. Uyum için gereken altyapının ne olduğu hususunda değerlendirme yapılmalı ve bilahare ihtiyaç duyulan altyapının planlanması ve finansmanı sağlanmalıdır. Sadece muhtemel etkilerinden ötürü değil, inşaları için gereken uzun süre nedeniyle de büyük ölçekli altyapı tesislerinin yanısıra, küçük çaplı ve çevre dostu tesisler gibi uygun yaklaşımlar da gözönünde bulundurulmalıdır. İklim değişikliği sözkonusu olduğunda su, sadece sorunun değil, çözümün bir parçası olarak da görülebilir. Yeraltı suyu iklim değişikliğine karşı bir tampon işlevi görebilir; bu çerçevede sürdürülebilir yeraltı suyu yönetiminin yanı sıra deniz suyu arıtma ve atık su arıtma ulusal stratejilerin bir parçasını oluşturmalıdır. Hidro-enerji ve iç su ulaşımı konuları yeniden ele alınmalı ve bir uyum önlemi olarak geliştirilmelidir. Ayrıca, mekansal planlama, ekosistemlerin korunması, toplumsal kaygılar, iletişim, bilinç uyandırma ve risk yönetimi gibi yapısal olmayan önlemler de önemlidir. Tarımın belkemiğini oluşturan ve küresel değişikliklere son derece duyarlı olan kırsal kesimlerin desteklenmesi zorunludur. Politika oluşturuculara ve başlıca kentsel alanların su yönetiminden sorumlu yetkililerine gerekli bilgilerin sağlanabilmesi için küresel değişikliklerin etkilerinin, daha küçük ölçeklerde modelleri geliştirilmelidir. İklimsel ve hidrolojik bilgilerin toplanması ve dağıtılması büyük önem arz etmektedir.

- 12 **İklim değişikliğine uyum için bütüncül su kaynakları yönetimi yaklaşımını uygulayın.** İklim değişikliğinin su döngüsü üzerindeki etkisi değerlendirilmeli ve ilgili taraflarla paylaşılmalıdır. İklim değişikliğine karşı esneklik sağlanabilmesini teminen ulusal, bölgesel, yerel ve nehir havzası örgütleri dahil olmak üzere, her seviyede su kaynaklarının daha iyi yönetimi için kapasite geliştirilmesi desteklenmelidir. Bütüncül su kaynakları yönetimi yaklaşımının uygulanması toplumsal ve ekonomik etkileri dengeleyecek, çevresel etkileri azaltacak ve ekosistemleri koruyacaktır.

- 13 İklim değişikliğinin hidrolojik etkilerine karşı en savunmasız ülkeleri ve toplumları belirleyin.** Hükümetlerarası İklim Değişikliği Panelinin iklim değişikliğinin etkilerine karşı en savunmasız olarak belirlendiği yerler arasında, az gelişmiş bazı ülkeler, gelişen küçük ada devletleri, deniz seviyesine yakın yoğun nüfuslu kıyı alanları, buzulların erimesinden etkilenen alanlar ve hassas nüfus, ekonomi ve çevreye sahip kurak alanlar yer almaktadır. Sıkıntılı alanların tespiti ve iklim değişikliğinin hidrolojik etkilerine karşı daha yüksek bir risk altında bulunan bölge ve grupların belirlenmesine yönelik araçların işlevsel hale getirilmesi için uluslararası çabalar desteklenmelidir. Stratejik Çevre Değerlendirmeleri hassas yerleri ve sistemleri tanımlamaya yardımcı olabilir; bilahare buralarda iklimin su kaynakları ve hizmetleri üzerindeki etkilerinin katmamsal olarak değerlendirilmesi gerekmektedir.
- 14 Altyapı projelerini, iklim değişikliğinin muhtemel etkileri dahil olmak üzere, hidrolojik değişkenliği daha iyi yönetebilecek şekilde tasarlayın.** Altyapı projeleri iklim değişkenliğini ve iklim değişikliğinin muhtemel etkilerini öngörebilmelidir. Altyapı, olağanüstü olaylara karşı koyabilecek ve değişik şartlar altında iş görebilecek şekilde yeniden tasarlanmalı ve yapılandırılmalıdır.
- 15 Tüm planlama faaliyetlerinde uzun vadeli senaryo ve eylem stratejileri geliştirin.** İklim değişikliği ve değişkenliğinin su ve yaşam üzerinde, belirsizlikler de dahil, giderek artan etkileri ile mücadele edebilmek amacıyla, toplumun kalkınması ve katılımı ile büyük altyapı yatırımları için, Binyıl Kalkınma Hedefleri'yle saptanmış bulunan ufukların ötesinde, daha uzun vadeli bir anlayış belirlenmesi gerekmektedir.
- 16 Suyla ilgili ulusal planlara iklim değişikliğine ilişkin değerlendirmeleri dahil edin.** Ulusal düzeyde ulusal su planlarına iklim değişikliğinin etkilerine ilişkin değerlendirmeleri dahil edin ve bu değerlendirmelere uygun olarak, toplumsal çevre ve ekonomik ihtiyaçlar bakımından sürdürülebilir su güvenliğinin yaratılmasına yönelik uyum tedbirleri alın.
- 17 Uyum için finans açığını kapatın.** Ulusal su yönetim programlarını finanse etmek ülkelerin sorumluluğunda olmakla birlikte, iklim değişikliği genel kalkınma/sürdürülebilirlik gündemine yeni zorluklar ekleyerek, kalkınma yolundaki ülkelerin uyum önlemlerini uygulayabilmek amacıyla ilave dış finans kaynaklarına ihtiyaç duymalarına neden olabilir. Etkilerin azaltılması ve uyum

çalışmaları için son dönemde birçok mali girişimin başlatıldığı bilinmekle birlikte, ilave ihtiyaçlar yalnızca mevcut ulusal/uluslararası finansman araçları ile karşılanamayacaktır.

Konu 2: Suya Bağlı Göç, Değişen Arazi Kullanımı, İnsan Yerleşimleri ve Su

- 18 Suya bağlı değişikliklere ilişkin nüfus hareketleri hakkındaki bilgi birikimini geliştirin.** İklim değişikliğine uygun uyum yollarını tanımlamaya yönelik pencere daraldığı cihetle, iklimsel ve çevresel koşulların kişi ve grupların göç kararlarını nasıl etkilediğinin araştırılması elzemdir. Göçleri düzenlemeye yönelik stratejileri oluşturmak için bu hususta bilimsel bilgi ve veri toplamak şarttır. Özellikle gelişme yolundaki ülkelerdeki kırsal alandan kentsel bölgelere doğru olan nüfus hareketleriyle bağlantılı tarımsal kalkınma dinamikleri anlaşılmalıdır.
- 19 Halkların dayanırlılıklarını arttıran kurum ve politikaları güçlendirin.** Dayanırlılığı arttıran, çevresel bozulmanın nedenlerini sistematik bir şekilde azaltan, geçim sağlama yollarını geliştiren ve gelişmiş risk yönetimi kapasitesi oluşturan politikalar gereklidir. Bu politikalar ilgili tüm önemli grup ve paydaşlardan girdilerle beslenmeli, sivil toplumun ve başlıca ilgi gruplarının rollerini güçlendirerek, kültürel ve kadın-erkek eşitliği ile ilgili kaygıları gidermelidir.
- 20 Çevresel bozulmanın etkilerine ilişkin bilinci arttırın.** Su kaynaklarının bozulması ve iklim değişikliğine ilişkin bilgiler Hükümetleri, göçmenleri ve potansiyel göçmenleri halkın güvenliği için gerekli tedbirlerin alınmasında yönlendirebilir.
- 21 Güçlü izleme sistemleri kurun.** Mevcut izleme sistemlerini bir değerlendirmeye tabi tutun, bunları geliştirin, ayrıca yeni ve yenilikçi sistemler kurun.
- 22 Hukuki çerçeveleri geliştirin.** Çevresel zorunluluklar sebebiyle göç edenleri, çevresel nedenlerle yer değiştirmiş kişileri ve suya bağlı etkenler yüzünden ülke içinde yer değiştirmiş halkları uluslararası yasal düzenlemelere dahil edin. Mevcut yasal düzenlemeleri, yer değiştirmiş şahısların ve/veya toplumların haklarını koruyacak şekilde geliştirin.

23 Uygun insani yanıtlar sağlayın. Çevresel değişiklikler ve silahlı çatışmalar önemli insan hareketlerine neden olabilir ve bu durum gerilimin tırmanmasını engelleyecek uygun insani çabalar gerektirir. Doğal afetler ve silahlı çatışmalar büyük insan kitlelerinin geçici olarak yer değiştirmelerine neden olurken, iklime bağlı istikrarlı ve sürekli sıkıntılar, daha büyük sayıda insanın, zamana yaygın bir şekilde sürekli olarak yer değiştirmesini doğuracaktır. Çevresel sıkıntılar karşısında krizleri önlemek, hareket halindeki kaynakları azaltmış ve muhtemelen fakir kalmış gruplar içinde barışı korumak ve aynı zamanda bu gruplar üzerinde sanitasyonun ve atık üretiminin etkilerini tespit etmek ve gidermek için yardımlarda bulunulmalıdır.

Konu 3: Afet ve Risk Yönetimi

24 Suyla ilgili afetlerin risklerini ve olası sonuçlarını değerlendirin. Suyla ilgili doğal afetler, başka bir deyişle, kuraklık ve taşkınlar, başta yoksullar olmak üzere milyonlarca insanı etkilemekte ve ölümlere sebep olmaktadır. Bu afetler sürdürülebilir kalkınma ve yoksulluğun azaltılmasının önündeki ciddi engeller arasındadır. Altyapıya, barınma tesislerine, sağlığa ve gıda üretimine ağır zarar verme gibi büyük ekonomik kayıplar suyla ilgili afetlere isnat edilmektedir. İklim değişikliği/değişkenliğinin etkisiyle kuraklık ve taşkınların sıklığındaki olası yükselme toplumların kırılganlığını arttırmaktadır. Nüfus değişiklikleri, kentleşme, göçler ve uygun altyapının eksikliği gittikçe daha fazla insanı risk altına sokmaktadır. Dolayısıyla, suyla ilgili afetlerin yarattığı küresel değişikliklerden kaynaklanan riskler ve olası olumsuz etkiler kapsamlı bir biçimde incelenmeli ve anlaşılmalıdır.

25 Suyla ilgili afetlerin risklerinin azaltılması hususunu ulusal kalkınma ve finansman planlarıyla bütünleştirin. Ulusal hükümetler, suyla ilgili afetlerin azaltılmasına ilişkin ulusal ve yerel hedefler belirlerken, iklim değişikliğine uyuma büyük bir öncelik tanımalıdırlar. Özellikle sınıraşan durumlarda, uluslararası ve bölgesel stratejiler ve eylem planları da öncelikli olmalıdır. Toplumların güvenliği açısından kilit rol oynayan altyapı, yapısal olmayan önlemler ve insan kaynakları üzerinde kamu ve özel sektörün yatırım yapmasına ihtiyaç vardır.

26 Etkilenebilecek toplumların hazırlıklılık seviyesini yükseltin. Halkın bilinci artırılarak, yerel seviyeden ulusal düzeye kadar beşeri kabiliyetler iletiletilerek,

hassas bölgeler ve insan gruplarını göz önünde bulunduran erken uyarı sistemleri güçlendirilerek ve geliştirilerek, hazırlıklılık göstergeleri belirlenerek ulusların suyla ilgili afetlere daha hazırlıklı olmasını sağlayın.

27 Risk yönetimi planlarını ve önlemlerini tesis edin. Kriz yönetiminden risk yönetimine geçin. Kırsal bölgelere ve kentlere, suyla ilgili afetlerin verdiği zararı azaltmak için yapısal ve yapısal olmayan risk yönetimi planları ve önlemleri tesis etmeleri için yardımcı olun. Ulusal hükümetler, kent merkezlerinin uygun mekansal planlama yapmalarını ve bunları uygulamaya koymalarını, ayrıca yönetmelikler yardımıyla, suyla ilgili afetlerin, birçok önemli topluluk üzerindeki etkilerini dikkate alarak, risklerinin azaltılmasını sağlamalıdır.

28 İçme suyu ve sanitasyon hizmetlerine erişimi afetler sırasında ve sonrasında ayrıca savaş ve işgal durumlarında güvence altına alın. Bir çatışmadaki bütün taraflar, sivil halkın hayatını sürdürbilmesi için, içme suyu kaynakları ve tesisleri ile sulama sistemleri gibi gerekli unsurların korunması için Uluslararası İnsani Hukuk'a saygılı olmalıdır. Kadınlar, çocuklar, yaşlılar, yerlerinden edilenler, hastalılar ve yaralılar başta olmak üzere, genel olarak sivil halka yönelik insani sorumlulukların yerine getirilmesi için afetler veya savaşların ve/veya işgallerin doğrudan veya dolaylı etkileriyle kesilen içme suyu temini ve sanitasyon altyapısının yeniden tesis edilmesi veya geliştirilmesi gereklidir. Suyla ilgili hastalıkların ortaya çıkmasına ve yayılmasının engellenmesine yönelik olarak alınan önlemleri ve harcanan çabaları birleştirin.

TEMA II: İNSANİ KALKINMANIN VE BİNYIL KALKINMA HEDEFLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Konu 1: Herkes İçin Su, Sanitason ve Hijyen Sağlanması

29 Ulusal ve bölgesel eylem planları geliştirin. Her bir ülke uygun politikalar yoluyla, su ve sanitasyona erişimin genişletilmesi için gerekli faaliyetleri tanımlamak

üzere ulusal ve bölgesel eylem planları geliştirmelidir. Bu planlar, uygun sanitasyon teknolojilerini ve atık suların toplanması ve arıtılmasını kapsamlı ayrıca ekonomik, sosyal ve çevresel şartlar ve ihtiyaçlara özgün olarak hazırlanmalıdır. Planlarda, Binyıl Kalkınma Hedefleri ve Johannesburg Uygulama Programı'nın amaçlarının ötesine geçerek, kısa, orta ve uzun dönemli hedefler ve takvimler ortaya konulmalıdır. Ulusal ve bölgesel planlar her türlü ekosistem servislerinin korunmasını da göz önünde bulundurmalıdır. Kurak ve yarı kurak bölgelerde ve kaçak yerleşim yerlerinde yaşayan, su ve sanitasyon hizmetlerinden tam anlamıyla yararlanamayan kentsel ve kırsal toplulukların ihtiyaçları, bu planların, yerel bilgiler, kadınların ve çocukların sahip olduğu özgün bilgiler ve ihtiyaçlar ve hassas gruplara gösterilecek özel dikkat çerçevesinde, uygun bir şekilde geliştirilmesiyle sağlanabilir. Bu yapılırken, öncelik okullara, sağlık merkezlerine, halk merkezlerine ve acil durumlara karşı hazırlıklara verilmelidir. Ulusal sanitasyon hizmetlerinde lider rol üstlenebilecek sorumlu bir kurum belirleyin ve sağlık ve eğitim sektörleri ile birlikte çalışacak, sanitasyon ve sağlık alanlarında özel bir sorumluluğa sahip olacak koordinatör bir kurum teşkil edin.

30 Sanitasyon ve suya erişimin izlenmesini geliştirin. Sağlıklı temiz suya ve sanitasyona erişim konusunda, ulusal hükümetler tarafından sağlanan veriler çerçevesinde, izleme çalışmaları yapılması zaruridir. Mevcut WHO-UNICEF ortak izleme programları, kanalizasyon şebekelerine ve atık su arıtma tesislerine bağlı olan nüfusu, kadın ve yaş gruplarına göre sınıflandırılmış topluluklara ilişkin verileri ve su ve sanitasyon hakkındaki uluslararası kabul görmüş hedeflere ulaşmada küresel ilerlemeyi ölçmek için, yeni göstergeleri kapsayacak şekilde geliştirilmeli ve genişletilmelidir. Su kalitesi, su teminindeki süreklilik, el yıkama problemleri ile okullarda ve sağlık merkezlerinde ayrıştırılmış sanitasyon olanaklarının izlenmesini geliştirin. Ulusal düzeyde, veri tabanının ve izleme politikalarının güçlendirilmesi için su ve sanitasyona değişik erişim yöntemlerini ortaya koyan çeşitli ulusal veriler arasındaki farklılıkları gözden geçirin.

31 Yerel, bölgesel ve uluslar arası kesişen ortaklıklar tesis edin. Hükümetlerin (yerel, bölgesel, ulusal), su işletmecilerinin, sivil toplumun ve örgütlerinin, su kullanıcılarının ve özel sektörün ortak olarak su, sanitasyon ve hijyenle ilgili giderleri, riskleri ve yatırımların sonuçları ve etkilerini üstlenmeleri için çabaları ve araçları arttırın. Su işletmecilerinin ortaklıkları yoluyla yerel su hizmetlerini güçlendirin. Bölgesel, kuzey-güney, güney-güney, kuzey-güney-güney ortaklıklar kurarak kapasiteyi arttırın, en iyi uygulamaları paylaşın, bilgi aktarın, yerel işbirliğini geliştirin ve projeleri finanse edin.

32 Su, sanitasyon ve hijyen için kaynakları harekete geçirin. Su ve sanitasyon için ulusal ve bölgesel eylem planlarının uygulanmasının mümkün kılınabilmesi için sürdürülebilir finansman stratejileri geliştirin. Ulusal hükümetler su, sanitasyon ve hijyen için uygun bütçe tahsislerini yapmakla sorumludur. Su ve sanitasyon hizmetlerini sağlamakla sorumlu kurumlar, resmi kalkınma yardımları da dahil tarifeler, vergiler ve kaynak transferleriyle harcamaların geri dönüşünü sürdürülebilir bir biçimde sağlamakla yükümlüdür. Uluslararası finans kuruluşları ve kalkınma ortaklarından gelecek maddi katkılar, bunları kullanacak ülkelerin taleplerini karşılamalıdır.

33 Su, sanitasyon ve hijyen alanlarında kapasiteyi geliştirin. Daha fazla teknik kaynağı harekete geçirin ve başta yerel düzeyde olmak üzere, her seviyede kurumsal, teknik, idari ve planlamayla ilgili kapasiteyi geliştirin.

34 Uygun, kabul gören ve ekonomik kullanılabilirliği olan teknolojilerden yararlanın. Toplulukların tam katılımıyla, uygun, yenilikçi ve ekonomik kullanılabilirliği olan teknolojilerin yanı sıra, kendine özgü yerel teknolojilerden istifade ederek, su ve sanitasyon sorunları için sürdürülebilir teknik çözümler tasarlayın, uygulayın ve ortaya çıkan sonuçları değerlendirin.

35 Sanitasyon ve hijyen konusunda bilinci arttırın: Toplumu ve karar vericileri su, sanitasyon ve hijyenin ekonomiye, sağlığa ve çevreye faydaları hakkında bilgilendirin ve buların aciliyetinin farkında olmalarını sağlayın. Sürdürülebilir, karşılanabilir ve uygun teknolojileri yoksullar ve avantajsız konumdakilere tanıtın ve erişimlerini sağlayın. Su, sanitasyon ve hijyenle ilgili yerleşik davranışları değiştirmek için, toplumun öncülüğünde herkes için sanitasyonun teşvik edilmesi ve eğitim programları gibi modern yaklaşımları kullanın. Buna ek olarak, Yoksulluğun Azaltılması Strateji Belgesi gibi stratejik araçlardan yararlanarak, su, sanitasyon ve hijyenin profilini yükseltin; böylece kalkınma ajansları bu hizmetlere sahip olmayanların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla daha sağlıklı tedbirler alabilir.

36 Sanitasyonun sağlık, çevre ve ekonomi üzerindeki tüm etkilerini dikkate alın: Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde geliştirilmiş sanitasyon hizmetlerinin sağlık, çevre ve ekonomi için faydalarını daha iyi değerlendirin. 2008 Uluslararası Sanitasyon Yılı, yoksullar veya sanitasyondan mahrum olanlar toplulukların yanı sıra, sağlıkla ilgili hedeflere ulaşılması yolundaki

ağır ilerleme, çevresel bozulma, düşük üretkenlik ve zayıf ekonomik faaliyetler arasındaki bağlantılar üzerinde bilinci artırmıştır.

- 37 Bütüncül sanitasyon hizmetleri yönetimini geliştirin:** Atık suları su kaynağı olarak görün ve uygun hallerde ve kontrol altında kullanımlarını geliştirin. Atık sular sulama amaçlı, doğru şekilde artılan katı atıklar gübre, enerji ve ısı üretiminde ise biyo-kütle olarak kullanılabilir. Bütüncül sanitasyon hizmetleri yönetimini bütüncül su kaynakları yönetiminin bir bileşeni olarak ele alın.

Konu 2: Enerji için Su, Su için Enerji

- 38 Su ve enerji arasındaki bağlantıya ilişkin bilgi birikimini arttırın.** Dünyada, en başta gelişmekte olan ülkelerde, düşünce ve planlama aşamalarında su ve enerji arasındaki bağlantı çok az dikkate alınmaktadır. Dalgalanan maliyetlerin de etkisiyle, bu iki sektörün ne şekilde ilişkilendirileceğine ilişkin kararlar hızla alınmalıdır. Bu çerçevede, yerel, ulusal, bölgesel ve uluslararası düzeylerden, su ve enerji seçeneklerinin sahada kabul gördüğü bireysel topluluklara doğru su ve enerji arasındaki bağlantıya ilişkin faydalı bilgi birikiminin geliştirilmesi önem taşımaktadır. Bunun için her iki sektörden de kullanıcıların, kullanıcı birliklerinin, profesyonel birliklerin, iş çevreleri ve özel sektörün, düzenleyici kuruluşların, hükümetlerin, sivil toplum örgütlerinin, bilim insanlarının, akademik toplumun, işçi birliklerinin, ticari birliklerin, çiftçi kuruluşlarının ve sivil toplumun geniş katılımı gereklidir.

- 39 Su ve enerji politikaları arasındaki eşgüdümü geliştirin.** Su ve enerji politikaları nadiren iyi koordine edilmektedir. Bununla birlikte, kurumlar artan şekilde suyun enerji politikalarına ve enerjinin su politikalarına etkileri üzerinde daha kapsamlı yaklaşımlar ortaya koymaktadır. Suyun ve enerjinin makbul tüketimi ile yeniden kullanımını sağlayabilecek piyasalar kurulması, yatırım imkanları yaratılması ve düzenleyici mekanizmalar oluşturulması için çok daha iyi bir eşgüdüm gereklidir.

- 40 Ulusal su-enerji-gıda sürdürülebilirlik değerlendirmeleri yapın.** Su, enerji ve gıda arasında nasıl bir bağlantılı olduğu ve yeni eğilimler ile iklim değişikliğinin su ve enerji kaynaklarını ne şekilde etkileyeceği hakkında yeterli bilgi bulunmamaktadır. Dolayısıyla, tarım ve yoksulluk veçheleri de dikkate alınarak, ulusal su ve

enerji kaynakları üzerinde sürdürülebilirlik değerlendirmesi yapmak önem taşımaktadır. Bu çerçevede, bölgesel, ulusal ve alt-bölgesel düzeylerde sürdürülebilir su ve enerji kaynaklarını tanımlayın.

- 41 Su yönetimiyle ilgili her türlü durumda enerji fiyatlarındaki değişimlerin etkilerinin giderilmesi gereklidir.** Enerji fiyatları, suyun pompalanma ve taşınma maliyetlerine doğrudan etki ettiği gibi, özellikle dünyanın en yoksul halklarının suya erişimi konusunda da kötü sonuçlara sebep olabilmektedir. Bu etkilerin azaltılması için ulusal, bölgesel ve yerel hükümetlerin sürdürülebilir dengeleyici mekanizmaları önceden belirlenmesi, ülkeler ve su kuruluşları arasında deneyimlerin paylaşılması ve tasarlanan projelerin gözden geçirilmesi ihtiyaçları hasıl olabilir. Dengelemeye ilaveten, su tasarrufuna ve verimliliği yüksek pompalamaya ve nakil seçeneklerine yatırım imkanları göz önünde tutulmalıdır.

- 42 Su ve enerji sektörlerinin ikisinde de verimli ve uygun teknolojileri kullanın.** Su ve enerji hizmetlerinin sağlanmasında bu iki kaynağın birbirine etkilerini azaltmak için fevkalade çeşitli teknolojik yenilikler mevcuttur. Başta sulama ve deniz suyunun arıtılması olmak üzere, su sektöründe enerji kullanımındaki verimliliğin ve enerji sektöründe su kullanımındaki verimliliğin artırılması, mezkur iki kaynağın birbiri üzerindeki etkilerinin azaltılması açısından hayattır.

- 43 Sürdürülebilir ve sosyal konulara saygılı hidro-enerji ve su depolama için yatırımlar yapın.** Dünyanın birçok bölgesinde hidro-enerji ve su depolama alanlarında önemli altyapı eksiklikleri mevcuttur. Küçük ve büyük ölçekli altyapı tesislerinde daha temiz ve çevreye duyarlı enerji üretimi için yatırımlara ihtiyaç vardır. Bu yatırımlar yapılırken altyapı tesislerinin, sudan kaynaklanan afetlerin azaltılması, nehir taşımacılığı, tarım, yoksulluğun önlenmesi ve diğer kullanımlar açısından olabilecek yararları da göz önünde bulundurulmalıdır. Hidro-enerjinin sosyal ve çevresel etkilerinin en aza indirgenmesi için gerekli ilgi gösterilmelidir.

- 44 Nehir taşımacılığını geliştirin.** Nehir taşımacılığı enerji tüketimi açısından daha verimli bir nakil yöntemidir. Su ve enerji arasındaki bağlantının geliştirilmesine de katkı sağlayabilecek olan enerji tasarrufu, verimli enerji kullanımı ve iklim değişikliğinin etkilerinin ortadan kaldırılması için karasal su yollarının taşımacılık amaçlı kullanımının öne çıkarılması gereklidir.

- 45** **Biyolojik yakıtların su kaynakları üzerindeki etkilerinin daha iyi anlaşılması için araştırmalar yapın.** 21. Yüzyıl'da biyolojik yakıtlar belirgin bir rol oynayabilir. Biyolojik yakıtların üretimi ve kullanımıyla ilgili etki değerlendirmeleri ile risk ve fayda analizleri, su kullanımının kalite, miktar ve gıda üretimi de dikkate alınmak suretiyle, etkin ve dengeli kılınmasına katkı yapar.

Konu 3: Açlığın ve yoksulluğun giderilmesi için su ve gıda

- 46** **"Her damla suda daha fazla ürün" gayesini öne çıkaran politikalar ortaya koyun.** Kuru ve sulu tarımda hakim durumda olan düşük üretkenliğin artırılması, her bir kilogram gıdanın üretiminde kullanılan suyun azaltılabilmesinde en büyük etkiye sahiptir. Su kullanımındaki verimlilik ve üretkenlik artışı esas olarak ekinlerin araziye daha iyi kaplaması ve topraktaki drenajın artırılması suretiyle buharlaşmanın azaltılmasıyla sağlanabilir. Yüksek gıda fiyatları daha fazla mahsul almayı teşvik edebilir. Kaynak ve teknoloji eksiklikleri nedeniyle genelde az ürün alan yoksul çiftçiler, her birim sudan daha fazla ürün almak üzere desteklerden yararlanmalıdır.
- 47** **Küçük, orta ve büyük tarımsal kalkınma projelerini teşvik edin.** Hükümetler küçük, orta ve büyük ölçekte, hedeflenen faydalanıcılara uygun, karşılanabilir ve sürdürülebilir altyapı ve diğer tarımsal projeleri teşvik etmeli; bunu yaparken ürün piyasalarına erişime, tarımdaki su harcamalarının geri dönüşüne, özellikle küçük ölçekli çiftlikler için doğal afetlerin yarattığı risklerin yönetimine ve bunlara karşı dayanıklılık kazanılmasına, ayrıca iklim değişikliğinin olası etkilerine dikkat etmelidir.
- 48** **Sulama ve drenaj sistemlerinin modernizasyonunda aşama kaydedin.** Gıda üretiminde gerekli artışın sağlanması, yoksulluk ve açlığın ortadan kaldırılması ve çevrenin korunması için, geniş anlamda (teknik, idari, mali ve çevresel) sulama ve drenaj sistemlerinin büyük ölçekte geliştirilmesi ve modernizasyonu gereklidir. Bu çerçevede, su kaynakları diğer kullanımlar için tasarruf edilebilir ve mali kaynaklar suyun daha uygun kullanımı için harcanabilir. Sulama tarım için su teminini sağlayan tek vasıta değildir. Dolayısıyla, kuru tarımın geliştirilmesine ve yağmur suyunun biriktirilerek kullanılmasına daha fazla odaklanılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

- 49** **Suyla ilgili kurum ve birlikleri güçlendirin ve destekleyin.** Özellikle az gelişmiş ve yükselen ekonomilere sahip ülkelerde hükümetler, sulama ve drenaj altyapısının katılımcı politikalarla yönetiminin benimsenmesine, profesyonel eğilimli çiftçi ve su kullanıcı örgütlerinin kurulmasına, hukuki sistemin geliştirilmesine, sulama ve drenaj idarelerine mali destek sağlanmasına ivme kazandırmalıdır. Hükümetler ve uluslararası kuruluşlardaki profesyonel uzmanların sulama ve drenajla ilgili teknolojik ve idari becerilerinin, çiftçiler ile sulama ve drenaj idarelerine yayılması ve transferi geliştirilmelidir.

- 50** **Arz ve talep çerçevesinde beslenme ve diyet alışkanlıklarındaki değişimleri anlayın.** Yükselen ekonomilere sahip ülkelerde yaşam standartlarının artması ve tüketilen gıdanın çeşitlerinin değişmesiyle daha fazla kaloriye dayalı bir beslenme biçimi ortaya çıkmaktadır. Bu durum diyet değişikliğine en çok etki eden ve bazı durumlarda çok su tüketen et ve süt ürünleri ile bitkisel ürünlerin elde edilmesinde kullanılan su miktarı üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Bu gidişin, başta hayvancılık sektöründe olmak üzere iyi anlaşılması su kaynaklarının korunması, yeniden kullanımı ve tahsisine ilişkin uygulamalara yardım edecektir.

- 51** **"Tarladan sofraya" gıda israfının azaltılmasını yeniden taahhüt edin.** Üretim-tüketim zinciri boyunca gıda israfı büyük ölçülerdedir ve üretim alanlarında kullanılan su kaynaklarının büyük miktarda ziyan edilmesiyle eşdeğerdir. Bu durum tarım ve hayvancılıkta aşırı su kayıplarını da beraberinde getirmektedir. Gıda zincirinin talep tarafındaki kayıpları azaltmaya yönelik programların geliştirilmesi kişi başına düşen su harcamasında belirgin bir düşüş yaratacağı gibi, sistem verimliliğini, suyun kentlerde, iktisadi faaliyetlerde, enerji üretiminde ve tarımda etkin kullanımını geliştirme çalışmalarını, ayrıca en yoksul halkların gıdaya erişimini kolaylaştıracaktır.

Konu 4: Su hizmetlerinin çok amaçlı kullanım ve işlevleri

- 52** **Su sistemlerinde çok amaçlı kullanım ve işlevlerin kapsamlı uygulamalarının gerekliliğini kabul edin.** Tarih boyunca halklar, toplumlar ve su yöneticileri genellikle birden fazla amaçlı insan yapısı veya doğal su sistemlerini kullanmaktadır. Kentsel ve kırsal alanların birçoğunda mahalli su şebekeleri küçük ölçekli üretim faaliyetlerinde hizmet etmektedir. Buna benzer şekilde, yüzey akarsularını ve yeraltı sularını besleyerek

diğer kullanımlar için suya erişimi kolaylaştıran sulama sistemleri fiilen bulundukları alanlara büyük miktarda su sağlamaktadır. Son olarak, sucul sistemler (pirinç temelli sistemler de dahil sulak alanlar) iskan alanlarının yakınlarında birçok kritik ve üretken ekosistem hizmetlerini sağlamaktadırlar. İlgili tarafların uygun su yönetimi biçimleri altında çok amaçlı kullanım ve işlevlerin hayata geçirilmesinin, toplum için etkin ve sürdürülebilir olduğu kanıtlanabilir.

53 Su hizmetlerinin çok amaçlı kullanımı ve işlevlerinin en duyarlı kullanıcıları da kapsayan çoklu yararlarını kabul edin. Çok amaçlı sistemler hassas kullanıcılar için düşük maliyetli evsel su hizmetleri ile sulu ve kuru tarım, meskenler, bahçeler, besi hayvanları, balıkların ve diğer sucul canlıların yaşam alanları ve kırsal ekonomik etkinlikler için su sağlar. Bu altyapılar aynı zamanda hidro-enerji ve bazı durumlarda nehir taşımacılığı için de kullanılabilir. Çok amaçlı sistemler ayrıca, yerel refah ve geçim açısından gerekli ve taşkınlardan korunma, yeraltı sularının beslenmesi, suyu biriktirme ve arıtma ve biyolojik çeşitliliğin korunması gibi önemli kültürel değerleri ve işlevleri destekler. Su kaynaklarının ve üretim faaliyetlerinin çeşitlendirilmesi yerel toplulukların iklim değişikliği veya finansal krizlerden kaynaklanan küresel risk ve şoklara karşı esnekliğinin artırılması ve bunların idaresi açısından yararlıdır.

54 Çok amaçlı kullanım, su hizmetlerinin işlevleri ve bütüncül su kaynakları yönetimi arasındaki bağlantıyı anlayın. Çok amaçlı kullanım uygulamaları güçlendirilmesi gereken bütüncül su kaynakları yönetiminin kapsadığı bir unsurdur. Büyük sulama sistemlerini yöneten kuruluşlar genellikle ve özellikle kurak dönemlerde tek su sağlayıcılarıdır. Bütüncül su kaynakları yönetimi prensiplerini yerine getirmek ve ilgili tüm tarafların ihtiyaçlarını dikkate almak için bu sistemlerin iyi idaresi sağlanmalıdır.

55 Çoklu hizmetlere yönelik su yönetiminin sürdürülebilirliğini öne çıkarın. Çoklu hizmetlere yönelik su yönetimi, işletme giderlerini ve birçok kullanım ve kullanıcı arasındaki faydaları paylaşarak su sistem yönetiminin sürdürülebilirliğini artırma olanağı sağlar. Çoklu hizmetlere yönelik su yönetiminde su kullanan tüm sektörler göz önünde bulundurulmalıdır. Buradaki zorluk sektörel yaklaşımlardan su sistemi yönetimine geçiştir. Hizmetlere odaklı yönetim, harcamaların sürdürülebilir geri dönüşü, sübvansiyonlar ve su kaynaklarının yerel düzeyde geliştirilmesi ve yönetimini içine alacak çalışmalar gibi tüm unsurları kapsayacak geniş bir yaklaşım gerek-

tirir. Bu şekildeki bir yönetim sosyal veçheleri, kadınların ve erkeklerin önceliklerini ve ekosistem hizmetlerini içine almalıdır.

56 Ülke vizyonları geliştirin ve yerel stratejileri öne çıkarın. Ulusal düzeydeki ilgili tüm taraflar, fırsatların ve zorlukların değerlendirilmesi suretiyle evsel, tarımsal, endüstriyel ve ekosistemler için su kullanımlarını da kapsayan çoklu su kullanımı ve işlevlere ilişkin tutarlı bir vizyon geliştirmelidir. Bu vizyon ve çerçevesinde alınacak kararlar değişken durumlar göz önünde bulundurulacak sürekli gözden geçirilmelidir. Yerel hükümetler, belirlenmiş olan çok amaçlı kullanım ihtiyaçlarına göre uzun dönemli teknik ve mali giderlerin paylaşılmasını ve kurumsal destek paketlerini sağlamak suretiyle, sektörel sınırları kaldırmak üzere yetkilendirilmelidir. Belediyeler ve kentler ile sulama ve diğer su kuruluşları, kentsel ve kırsal alanlardaki yeraltı suları, yüzey suları, yağmur suları, atık sular, arıtılmış sular ve diğer su kaynaklarını bütünleştirmeli ve korumalıdır.

TEMA III: İNSANİ VE ÇEVRESEL İHTİYAÇLAR DİKKATE ALINARAK SU KAYNAKLARININ KORUNMASI VE YÖNETİMİ

Konu 1: Havza yönetimi ve sınıraşan sularda işbirliği

57 Uyum stratejileri hazırlayın. Artan potansiyeldeki iklim değişikliği ve diğer küresel değişiklikler, gıda ve enerji üretimini, sosyal ve ekonomik refahı ve kamu sağlığını risk altına almakta, yüzey ve yeraltı sularının uluslararası hukukun mutabık olunan ilkeleri ışığında hakça yönetimi için uyum stratejilerini gerektirmektedir. Bununla birlikte, ulusal egemenlik, güvenlik, su hakları, nüfus, ekonomi, kültür ve ekosistemler gibi hususlarla ilgili olan sınıraşan su kaynaklarına dair uluslararası meselelerin üstesinden gelmeye muktedir hukuki, siyasi ve kurumsal altyapı günümüzde mevcut değildir.

58 Sınır aşan boyutta anlayışı geliştirin ve işbirliğini güçlendirin. Sınır aşan yüzey ve yer altı sularının optimum kullanımı ve etkin korunması ancak kıyıdaş ülkelerin, üzerlerinde mutabık olunan uluslararası prensipler doğrultusunda işbirliğinde bulunmasıyla mümkündür. Sınır aşan su kaynakları bir çatışma ögesi veya gelişmeye engel bir unsur olmaktan ziyade, işbirliği için bir fırsat teşkil etmektedir. Bununla birlikte, işbirliği yolunda hidrolojik etkenlere ilaveten çok çeşitli siyasi, sosyal, ekonomik, kültürel ve çevresel zorluklara göğüs gerilmelidir. Dolayısıyla, sınır aşan suların sürdürülebilir faydalarının tüm kıyıdaş ülkeler tarafından değerlendirilebilmesi için ortak çabalar sarf edilmesi gereklidir. Bu durum en başta, kıyıdaş ülkeler arasında kapsamlı diyalog, karşılıklı güven ve anlayışla yaratılabilecek gönüllü işbirliğini zorunlu kılmaktadır.

59 Sınır aşan sularla ilgili hukuki ve kurumsal çerçeveyi geliştirin. Son 50 yılda, sınır aşan su kaynaklarının kullanımına ilişkin 200'ün üzerinde ikili ve çok taraflı anlaşma imzalanmıştır. Sınır aşan sularla ilgili birçok bölgesel ve uluslararası sözleşme de mevcuttur. Bu anlaşmalar genellikle işbirliği çabalarının parçalarını oluşturmakta ve uluslararası hukukta dikkate alınan ilke ve sorumlulukların tanımlanmasına temel teşkil etmektedir. Bilgi ve veri değişimi ile sınır aşan suların kullanımı ve yönetimi bakımından ulusal hukuk, uygun olduğu takdirde, bu ilkeleri yansıtmak üzere ihdas edilmeli veya geliştirilmelidir.

60 Nehir ve göl havzaları ile yeraltı suyu kuruluşlarının sayılarını ve kapasitelerini arttırın, yapılarını güçlendirin. Nehir ve göl havzaları, kıyı, deniz ve yeraltı suyu kurum ve kuruluşları mevcut olmadıkları takdirde, başta sınır aşan nehir havzaları ve aküferlerde bunların kurulmalarını destekleyin. Nehir havzası kuruluşları işbirliğini, karşılıklı anlayış ve güven oluşturmalarını ilerletir, ayrıca eşgüdüm ile veri ve bilgi değişimini geliştirir, yerinde tespit süreçlerini düzenler ve ortak plan ve projelerin uygulanmasını destekler. Nehir havzası kuruluşları mevcutsa, küresel değişiklikler de dahil değişken koşulların yarattığı zorlukların üstesinden gelmek için bunların kapasiteleri arttırılmalıdır.

61 Sınır aşan sular üzerindeki müzakerelerde uluslar adil, hakça ve kazan-kazan politikasına yönelik çözümler aramaya teşvik edilmelidir. Tüm taraflar aynı güçte olmadıkları halde, insani ve çevresel gereksinimleri için suyla ilgili meseleleri çözüm yolunda eşit ihtiyaçlara sahiptirler. Sürdürülebilir ve bütüncül su yönetimi için tüm paydaşların ve herkesin kazanacağı çözüm hakkaniyet, ekonomik verimlilik ve

çevresel sürdürülebilirliğin sağlanmaya çalışılmasından geçer.

62 Uyumlu bütüncül su yönetimi planları geliştirin. Su kaynakları, kullanılabilirlik ve ekosistem ihtiyaçları da dahil rekabet halindeki talepler göz önünde bulundurularak havza bazında bütünsel bir yaklaşımla yönetilmelidir. Sınır aşan suların hakça, makul ve optimum kullanımı ve korunması ile taşkın riskleri ve kazayla meydana gelen kirliliklerin değerlendirilmesi ve yönetimi suretiyle suyla ilgili afetlerden korunma ancak bu şekilde gerçekleştirilebilir. Havza bazında uzun dönemli yönetim planları, kazayla meydana gelebilecek kirliliğin azaltılmasına yönelik acil durum planlarının hazırlanması da dahil, havzadaki tüm ana ilgi gruplarının tutum ve ihtiyaçlarının karşılanması açısından zaruridir. Kıyıdaş ülkeler Rio Çevre ve Kalkınma Bildirisi'nin II. Prensibini göz önünde bulundurarak, bütün kıyıdaş ülkelerin çıkarlarına hizmet edecek şekilde su kaynaklarının mümkün olan en iyi şekilde kullanımı ve sürdürülebilir su döngüsü yönetimi için su arzı ve su talebi planlarını uyumlaştırmalıdır.

63 Bütüncül su kaynakları yönetiminin uygulanmasını destekleyin. Ulusal ve yerel su kaynakları ile yeraltı ve yüzey suyu havzalarının yönetim politikalarını bütüncül su kaynakları yönetiminin uygulanmasıyla destekleyin. Bütüncül su kaynakları yönetimi uygulamalarını dersler çıkararak paylaşmak ve iyi örnekler bulmak için eleştirel bir bakışla değerlendirin. Yerel havza uygulamalarında ve bütüncül su kaynakları yönetiminde ilgili paydaşların katılımını sağlayın. Söz konusu süreçlerle ilgili kuruluşlara yerel yönetim temsilcilerinin dahil edilmeleri gereklidir. İşbirliği ile sürdürülebilir kalkınma ve bütüncül su kaynakları yönetimi prensiplerinin yerine getirilmesi ulusal ve alt düzeylerde hareketlilik ve istikrarın arttırılmasına yardımcı olur. Bütüncül su kaynakları yönetimini havza bazında nerelerde uygunsa teşvik edin ve eşgüdümü sağlayanlarla diğer tarafların rol ve sorumluluklarını açık bir şekilde tanımlayın.

64 İlgili tüm tarafların çıkarlarını dikkate alın. Su havzaların yönetimi ile sürdürülebilir ve hakkaniyetli anlaşmaların yapılması için su konularına dair müzakerelerde, katılımcı süreçler çerçevesinde tüm paydaşların yer almasının sağlanması büyük önem taşımaktadır. İlgili tarafların dahil olmaları ilerideki anlaşmazlık risklerini azaltabilir.

65 Sınır ötesi izleme ve veri değişimini ilerletin. Uluslar, teknik bilgi paylaşımı ve ortak veri/bilgi toplama sistemleriyle destekli veri ve bilgi değişimi suretiyle birlikte

daha yakın çalışabilir, ilişkiler kurabilir ve karşılıklı anlayışı geliştirebilirler.

66 Altyapı tesislerini ve faydalarını paylaşın, bu tesisler için ortaklaşa mali kaynaklar sağlayın. İşbirliğinin geliştirilmesi ve halihazırda görünürde olmayan bazı yararların ortaya çıkarılması için hükümetler, temel insan ihtiyaçlarının karşılanması ve enerji üretimi, sulama ve taşımacılık gibi diğer faydaların sağlanması amacıyla, faydaların paylaşımı, projelerin ortak mali kaynaklar yaratılması, üçüncü taraflardan finansal destek aranması ve altyapıların paylaşılması amaçlarını taşımalıdırlar.

67 Sınıraşan sular konusundaki işbirliğinde araştırma, eğitim ve öğretimi destekleyin. Su yöneticilerin, karar vericilerin ve diğer ilgili tarafların, başta sınıraşan sular olmak üzere, su kaynakları üzerinde eğitim eksiklikleri bulunmaktadır. Bu amaca yönelik eğitim için yerel seviyelerden uluslararası seviyelere kadar farklı ölçeklerde artan imkanlar sağlanmalıdır. İşbirliği ve anlayışı ilerletmek için ortak araştırma projeleri geliştirilmelidir.

Konu 2. İnsani ve çevresel ihtiyaçları karşılamak için uygun su kaynaklarının ve depolama altyapısının sağlanmasının desteklenmesi

68 Sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde bütünsel bir yaklaşımı destekleyin. Altyapı tesislerinin inşa edilmesine ilişkin kararlar, özel ihtiyaçları karşılayacak mevcut tüm seçenekler kapsamında ve bütüncül su kaynakları yönetimi yaklaşımı ve prensipleri temelinde alınmalıdır. Depolama tesislerinin küçük ölçekten büyük ölçeğe olan boyutları ve tipleri (su toplama, küçük barajlar, büyük barajlar, deniz suyu arıtma, yüzey ve yeraltı sularının yönetimi) amaçlarına hizmet edecek şekilde tasarlanmalıdır. Toprağın, yeraltı sularının, sulak alanların, kar kütlelerinin ve gıda stoklarının su depolama değeri olduğu da dikkate alınmalıdır.

69 İhtiyaçların belirlenmesi ve öncelik sıralamasına konması için çerçeveler ve yaklaşımlar geliştirin. Karar vericiler için en büyük zorluk rekabet halindeki ihtiyaçlar arasında dengeli bir karara varmaktır. Su ihtiyaçlarının belirlenmesinde mekansal planlama, doğal kaynakların ve ekosistemlerin korunması, insan sağlığının korunması ve geliştirilmesi gibi sosyal öncelikler ve iklim değişikliğine uyumu göz önünde bulundurun. Kendine özgü durumlarını dikkate alarak gelişmekte olan ülkeleri seçim yaparken desteklemek ve emsallerin-

den kazanılan tecrübeler hakkında bilgilendirmek yararlı olabilir.

70 Gelişmekte olan ülkelerde depolama kapasitesini arttırın ve mansaptaki altyapı tesisleriyle bütünlük sağlayın. Dünyanın birçok bölgesinde, yüzey suları depolama altyapısı ve yer altı sularının doğal ve yapay olarak beslenmesi ihtiyaçların gerisinde kalmakta ve bu nedenle sulama için suya ihtiyacı olan ve taşkınlardan korunmak zorunda olan toplulukları risk altında bırakmaktadır. Özellikle Afrika'nın ihtiyaçları yetersiz altyapı bağlamında ele alınmalıdır. Altyapının genişletilmesi depolama tesislerini ekonomik ve sosyal kalkınmaya katkılarıyla gerekçelendirilmeli ve çevresel bütünlük, sosyal eşitlik ve uluslararası hukuktan taviz vermeden gerçekleştirilmelidir.

71 Sosyal ve ekolojik sürdürülebilirliği bütünleştirin. Bütüncül su kaynakları yönetimi çerçevesinde, sosyal ve ekolojik sürdürülebilirlik, yerel düzeyden bölgesel nehir havzası ölçeğine kadar su kullanımındaki esnekliğe özel bir ağırlık verilerek, depolama altyapısı projeleri ile bütünleştirilmelidir. Bu durum, suyun tahsisi ve uzun dönemli insan refahı için kilit konumda olan enerji, tarım, endüstri ve su temini sistemleri gibi ekonomik sektörlerin iş görmesine ek olarak, su akışının düzenlenmesini teminen karbon yutakları ve biyolojik çeşitlilik gibi diğer ekosistem servislerinin sürdürülmesi için suya odaklanan genel bir yaklaşımı gerektirir.

Konu 3: Doğal Ekosistemlerin Korunması

72 Ekolojik koridorları ve ağları teşvik edin. Ekosistemlerin, iklim değişikliği de dahil olmak üzere küresel değişiklikler karşısında parçalanmalarının azaltılması ve/veya ortadan kaldırılması, sulak alanlar ve ormanlar gibi ekolojik koridorların teşvik edilmesi, sürdürülebilir su döngüsü yönetimi ile dayanıklılıklarının güçlendirilmesi ve ekonomik ve sosyal faydalarının paylaşılması suretiyle güçlendirilmesi önem taşımaktadır.

73 Su altyapılarının ekosistemler üzerinde etkilerini göz önünde bulundurun ve gerektiği takdirde, bu etkileri azaltan önlemler alın. Nüfus artışı ile beraberinde getirdiği gıda ve hidro-enerji üretimi, nehir taşımacılığı ve taşkınlardan korunma için gerekli yeni altyapı tesislerinin inşasının ekosistemler ve doğal çevre üzerinde etkileri olacaktır. Bu çerçevede, olası olumsuz etkileri azaltmak için uygun önlemleri alın.

74 Ekosistem servislerine değer biçin ve kalkınma projelerinin planlama ve karar alma aşamalarında ekosistemleri göz önünde bulundurun.

Sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde, ekosistemlerin ekonomik olmayan değerlerini de dikkate alarak, ekosistemlerle ilgili planlamalar yapın ve ekosistem yönetimi hedeflerinin sürdürülebilir orman ve sulak alanlar yönetimi gibi diğer sektörlerle bütünleştirilmesini sağlayın.

75 Ekosistemleri iklim değişikliği için tampon olarak kullanın. İklim değişikliğinin ekosistemlerin işleyişine getirdiği belirsizliği dikkate alın ve olağan dışı değişikliklerin ve tehlikelerin yarattığı riskler ile yoksulluğun derinleşmesinin azaltılmasında ekosistemlerin önemini anlayın.

76 Ekosistemlerin ve ekosistem servislerinin bozulmalarını azaltın. Ekosistem servisleri için artan talepleri karşılarken, ekosistemlerde yaşanan bozulmaların düzelmesini sağlamak için gerekli kurumsal ve sosyal çerçeveyi hazırlayın. Orman ve sulak alan hizmetlerini, başta suya yönelik hizmetler olmak üzere, ortaklaşa geliştirmek amacıyla uluslararası girişimler ve organizasyonlarla çalışan orman ve toprak yönetimi uzmanlarıyla işbirliği yapın.

77 Biyolojik çeşitlilik, doğal su kütlelerinin restorasyonu ve ekosistemin iyileştirilmesi için programları destekleyin. Ekosistemlerin ve doğal hidrolik süreçlerin korunması ve iyileştirilmesine yönelik eylemler iklim değişikliğine uyum, sudan kaynaklanan felaket risklerinin azaltılması ve nüfusun yarattığı baskıların dengelenmesi açısından önemli unsurlardır.

78 Yüzey ve yeraltı çevresel akımlarını (can suyu) koruyun. Çevresel akımları sağlamak yüzey suyu kullanımının mecburi önceliğidir. Bu nedenle, yıllık planlamaların yanı sıra sınıraşan ve ulusal havzalarda suyun kullanımına ilişkin stratejiler belirlenirken ekolojik akımlara gerekli önem verilmelidir. Tatlı su ekosistemlerinin büyük çoğunluğu henüz araştırılmadığı için, çevresel akım ihtiyaçlarına ilişkin kapsamlı envanter çalışmalarını yürütün; bunu takiben, akımların azaltılması ve değiştirilmesinin sınırlandırılmasına yönelik standartlar saptayın, uygulayın ve zorunlu kılın.

Konu 4: Yüzey suyu, yeraltı suyu, toprak ve yağmur suyunun korunması ve yönetimi

79 Su kalitesi yönetimini bütünleştirin. Su kaynaklarının tümünü, her türlü kirleticiden ve bunların yarattığı baskılardan korumak için su kalitesi yönetimini bütünleştirin.

80 Yeraltı suyu hakları, yasaları ve politikalarını anlayın ve boşlukların olduğu yerlerde yeni düzenleme ve yaptırımlar getirin. Günümüzün su yönetimi uygulamalarını yönlendiren sosyal güçleri ve teşvikleri içeren bilgiler, sosyal ve çevresel olarak güvenilir yeraltı suyu yönetimi uygulamalarını da harekete geçirmek için gerekli politikaların ve teşviklerin geliştirilmesine yardım edecektir. Bu durum özellikle sınıraşan akiferlerle ilgilidir ve bu nedenle, su kaynakları yönetimi için işbirliğinin desteklenmesi önemlidir. Dünyada pek çok yeraltı suyu kaynağının yönetimine ilişkin yasalar ve politikalar, kurumsal kapasite ve bilimsel bilgi yetersizliği nedeniyle mevcut değildir.

81 Sucul ekosistemlerin yönetimini bütünleştirmek ve korumak için politikaları ve kurumları geliştirin. Havzaları sadece yüzey suları açısından değil, her bir havzadaki yüzey, yeraltı ve yağmur suları ile toprak kaynakları yönetimi uygulamalarını bütünleştirerek, sürdürülebilir kullanım ve çevresel koruma açısından genel bir yaklaşımla yönetin. Bu dört kaynağın hepsinin birbirleriyle ilgisi vardır ve diğerini etkiler; dolayısıyla bu kaynaklar, kesişen sektörlerdeki su yönetimi uygulamalarında uygun bir şekilde değerlendirilmelidirler.

82 Kentsel su yönetimine ekolojik yaklaşımları dahil edin. Ekolojik yaklaşımlar büyük miktarda su, enerji ve malzeme tüketimini ve kirlilik yaratılmasını engelleyen çevresel akımları içeren, ayrıca ekolojik bozulmayı en aza indiren yerel yaklaşımlarla tanımlanan daha sürdürülebilir çözümlerin bulunması yolunda önem taşımaktadır. Bu yaklaşım çerçevesindeki örnekler, hem yüksek kaliteli su temini ihtiyacını hem de su kütlelerine kirlı suların deşarj edilmesini azaltan ve altyapı maliyetlerini düşüren yağmur suyu toplama, su kaçaklarının azaltılması ile atık su ıslahı ve geri kazanımını ihtiva eder.

83 Küçük ve orta ölçekli su kaynakları yönetiminde iyi uygulamaları arttırın. Ulusal, bölgesel ve küresel düzeydeki küçük ve orta ölçekli su kaynakları yönetimine ilişkin başarılı örnekleri büyütün, teşvik edin ve yayın.

- 84 Yağmur sularına daha çok önem verin.** İklim değişikliğiyle bağlantılı olarak değişen yağmur rejimleri bağlamında, su güvenliği ve tarım için su arzını artırmadaki faydalarına atıfla, sosyal ve ekonomik kalkınma adımlarını destekleyen yağmur suyu yönetimi konusunu mümkün olduğunca ulusal su yönetimi planlarına dahil edin. Tüm su kullanıcıları arasında yağmur suyu yönetimi stratejileri hakkında bilgi paylaşımı becerilerini ve kapasitesini geliştirin.

TEMA IV: İDARE VE YÖNETİM

Konu 1: Su ve Sanitasyon Hakkına Daha İyi Erişim

- 85 Su ve sanitasyon hakkı prensiplerini yansıtmaları için ulusal yasaları ve politikaları gözden geçirin ve değiştirin.** Su ve sanitasyon hakkı prensiplerini ilgili alanlara yansıtmak, kişisel ve evsel kullanım için yeterli, güvenli ve karşılanabilir suya, eğitim kurumları veya sağlık merkezleri ile kişisel ve evsel kullanım amacıyla güvenli ve yeterli sanitasyona erişimi aşamalı olarak sağlamak için, su temini ve sanitasyon, su kaynakları yönetimi, halk sağlığı, arazi kullanımı ve sulama ve ilgili alanlara ilişkin ulusal yasaları ve politikaları gözden geçirin ve değiştirin.
- 86 Su ve sanitasyona erişimi teşvik edin.** Küresel düzeyde, herkes için temiz ve güvenli su ile sanitasyon hizmetlerine temel erişimi sağlamak amacıyla her türlü kaynağı mümkün olan en kısa zamanda harekete geçirmek için çalışın.
- 87 Anlaşmazlıkları gidermek için açık roller, sorumluluklar ve eşgüdüm mekanizmaları kurun.** Su ve sanitasyon hizmetlerinden mesul hükümet kurumları arasında sorumlulukların açık bir şekilde dağılımını sağlayın ve vatandaşların su ve sanitasyon hizmetlerine ilişkin görüşlerini veya itirazlarını iletebilecekleri etkin, bağımsız ve kolayca erişilebilen şikayet mekanizmaları oluşturun.
- 88 Herkes için erişilebilir bilgi ve eğitimi teşvik edin.** Bütün su ve sanitasyon kurumlarının, hakları ve görevleri de dahil tüm bilgileri, halkın erişebileceği şekilde sağlaması ve bireylerin haklarına etki edecek hu-

suslardaki karar alma süreçlerinde yer almalarına imkan tanınması gerekmektedir. Marjinal ve kırılgan grupların diğerleriyle eşit düzeyde olabilmelerini ve haklarını savunabilmelerini sağlamak için anılan grupların temsilcilerine, gerektiğinde ve talep edildiği takdirde, eğitim olanakları sağlanmalıdır.

Konu 2: Su kurumları ve su reformları

- 89 Siyasi, yasal ve düzenleyici reform gerçekleştirin.** Reformlar, sürdürülebilir ve verimli değişimler için olmazsa olmaz koşuldur. Hükümetler suyla ilişkili tüm sektörlerde, su yönetimini geliştirme çabalarını destekleyici bir ortam yaratılmasını, tüm aktörlerin rollerinin, haklarının ve sorumluluklarının açık bir şekilde tanımlanmasını sağlamalı, ayrıca kesişen koordinasyon mekanizmalarının ve politikaların geliştirilmesini teşvik etmelidir. Politikaların tanımlanmasında, yoksulların, gündeme getirdikleri özel ihtiyaçları ve fırsatlar çerçevesinde, su kaynaklarına, güvenli ve cinsiyete duyarlı sanitasyona, sulamaya erişim yoluyla hayat standartlarının artırılmasına, su tahsislerinde bütüncül su kaynakları yönetimi ilkelemesine uygun olarak sürdürülebilir hidrolojik limitler içinde kalınmasının sağlanmasına özel bir dikkat gösterilmelidir. Reform çabaları, "su sektörü dışında" düşünürken, en alt kademelerden en üst siyasi düzeye kadar bütün ilgi grupları tarafından desteklenmelidir.
- 90 Kurumsal reformlarla kapasite geliştirmeyi birleştirin.** Reformlar, kapasite geliştirmeyi, daha uygun yönetim sistemlerinin uygulanmasını ve özellikle havza düzeyinde olmak üzere, bütün oyuncular arasında daha verimli kurumsal eşgüdümü kapsamalıdır. Bu durum bilhassa devlet kurumları arasında olmakla birlikte, hükümetler ve özel sektör ile sivil toplum ve örgütleri arasında daha iyi bağlantılar oluşturma ihtiyacı da mevcuttur.
- 91 Havza düzeyinde ulusal ve yerel su kurumları arasındaki ilişkileri geliştirin.** Ulusal, yerel ve havza bazındaki su kurumlarının yönetimi ve takibinde bir denge kurmak için, sözkonusu kurumlar arasındaki eşgüdümü güçlendirin. Kaynakları en üst düzeye çıkartmak amacıyla ulusal ve yerel seviyede verimli ve etkin bir yönetimi sağlamak için her iki seviyedeki eylemleri uyumlaştırın. Gerektiğinde çok-sektörlü yaklaşımlardan istifade edin. Uygun olduğu durumlarda, kamu-özel sektör ortaklıklarını teşvik edin. Bu ortaklıkları geliştirmek için sivil toplumdan ve bilimsel çevrelerden yararlanın.

92 Küçük ölçekli su tedarikçilerinin rollerinin farkında olun. Küçük ölçekli su tedarikçileri, su kurulları, çiftçi birlikleri ve toplulukları, su temini hizmetlerinin kent, kent çevresi ve kırsal alanlarda yoksul toplulukları ve çiftçileri kapsayacak şekilde genişletilmesinde büyük rol oynamaktadır. Anılan tedarikçiler için düzenleyici mekanizmaları ve izleme sistemlerini kolaylaştırın. Yoksul ve düşük gelirli insanların su için haddinden fazla fiyatlar ödemesini engelleyin ve suya erişime ilişkin harcamaların karşılanabilirliğini sağlayın.

93 Adem-i merkeziyetçi çabaları destekleyin ve güçlendirin. Yerel ve havza düzeyindeki kurumları güçlendirerek yetki verin ve temel tanınmış prensiplere göre adem-i merkeziyetçiliği uygulayın çünkü su hizmetleri ulusal düzeyle koordineli faaliyetler yoluyla en iyi yerel düzeyde sağlanır. Adem-i merkeziyetçilik yerel düzeyde uygulanmadan önce, yerel anlamda hangi reformların yapılacağını belirleyin ve beklenmedik kötü sonuçlarından kaçının. Merkezi hükümetler, hızlı şehirleşme, yoksulluk ve küresel değişikliklerle başa çıkabilen, mali, teknik, yasal ve insan kapasitelerine sahip adem-i merkeziyetçi kurumlar oluşturmak için bir ortam yaratmalıdır. Mevcut yerel kurumları güçlendirin ve anılan kurumların olmadığı yerlerde sivil toplum, kullanıcı grupları, su uzmanları ve görevlerine göre diğer ilgi gruplarını bir araya getirerek sözkonusu kurumları kurun.

94 Kirliliği önlemeyi kurumsallaştırın. Su kaynaklarını tarımsal, endüstriyel ve evsel atıklardan korumak için hükümet düzeyinde açık ve uygulanabilir düzenlemeler sağlayın. Aynı şekilde, belediye başkanları şehirlerindeki tarımsal, endüstriyel ve evsel atıklardan gelen kirlilikten korunmak için düzenleyici mekanizmalara tabi olmalıdır.

95 Farklı kullanımlar için açık ve sürdürülebilir su tahsisi ve bunun uygulamaları için etkin düzenleme mekanizmalarına ihtiyaç olduğunu kabul edin. Hükümetlerin su kaynaklarının tahsisini ekosistemlerin, toplulukların ve ekonomilerin sürdürülebilirliğine saygı duyarak, çok sayıda kullanım ve kullanıcı arasında yapması gerekir. Ancak bu durum doğal su kaynaklarından sürdürülebilir düzeylerde yararlanılmasına dikkat edilmesini gerektirir. Su tahsisine ilişkin kararlarla yasalar ve düzenlemelerin hayata geçirilmeleri uygun ve zorlayıcı olmalıdır. Bunun için uygun bir şekilde yetkilendirilmiş, bilgilendirilmiş ve kaynaklara sahip düzenleyicilere ihtiyaç vardır.

96 Etkin düzenleme, izleme ve uygulama mekanizmaları oluşturun. Hizmetlerin temin edilmesiyle ilgili olarak, kirlilik önleme ve su çekiminin sınırlandırılması da dahil olmak üzere, erişim hedeflerini, tarife yapılarını, su kaynaklarının kullanımına ilişkin hizmet ve performans standartlarına uymaya ilişkin hizmet şartının etkin düzenlenmesini ve izlenmesini sağlayın. İhtiyaç duyulan durumlarda sözkonusu standartlara uyuma yardım etmek için uygulama mekanizmaları oluşturun.

Konu 3: Etik, Şeffaflık, ve Paydaşların Güçlendirilmesi

97 Çok çeşitli ilgi gruplarının birbirleriyle temasını sağlayın. Hükümetlerin ve ana grupların temsilcileri de dahil olmak üzere tüm ilgi grupları, sürdürülebilir, esnek ve etkin politika ve uygulamaları başarabilmek amacıyla, en geniş anlamında su yönetimine ilişkin kararları almak için işbirliği yapmalıdır. Göstergelerin geliştirilmesi dahil olmak üzere katılımcı yöntemle bilginin yayılması ve izlenmesi; çıkar çatışmalarının çözülmesi, eşitliğe öncülük edilmesi ve genel olarak sivil toplumun sesine katılınması ve bütün ilgi gruplarının katkısıyla yapılmalıdır.

98 Şeffaflığı teşvik edin ve yolsuzluğu önleyin. Su yönetiminin tüm veçhelerinde, karar alma sürecinin tamamıyla şeffaf olmasını destekleyin. Suyla ilgili kurumları, bilgi ve şeffaflığa açın. Su sektöründe, şeffaflık, iyi yönetim, kamuda hesap verilebilirlik ve yargıya başvuru yoluyla yolsuzluğu önleyin.

99 Su yönetimi politikaları ve uygulamalarında iyi yönetimi sağlayın. Su kaynaklarının idaresine ilişkin yapılanmada katılımcılığı, eşitlikçiliği, kalkınma ortaklarından hizmetlerden yararlanan halka kadar tüm seviyelerde hesap verilebilirliği, şeffaflığı, hukukun üstünlüğünü ve oybirliği temeline dayalı karar almayı sağlayın.

100 Su etiğini teşvik edin. Su yönetimi politikalarında insanlar için, gelecek nesiller için suya erişilebilirlik eşitliğinin olduğu bir "su etiği"ni özendirin.

Konu 4: Su Hizmetlerinde Kamu ve Özel Sektörün Rollerinin Optimizasyonu

- 101 Kamu sektöründe su sağlayıcılarını/altyapı hizmetlerini geliştirin.** Verimliliği arttırın ve ortaklıklar ile geliştirilmiş mali ve teknik kaynaklar vasıtasıyla su işletmecileri arasında eşgüdüm sağlayarak, kapasite geliştirme yoluyla, kırsal ve kentsel kamu sektöründe su sağlayıcılarına erişin. Rasyonel yatırımlar yoluyla kamu sektöründeki su sağlayıcılarını ve otoritelerini geliştirin, destekleyin ve yaygınlaştırın. Yerel düzeylere fonları artırma kapasitesi sorumluluğunu dağıtın ve adem-i merkezietçi işbirliğini güçlendirin ki bunun uygulanabileceği yerlerde yalnızca hükümet finansmanına bağlı kalınmasın.
- 102 Sektöre bakılmaksızın, en iyi hizmet sağlayıcılarının seçimini kolaylaştırın.** Bütün su sağlayıcılarını, hükümet veya kamu su otoritelerinin denetimi teminatı altında kullanın. Sözkonusu işleme ilgi gruplarının dahil olması hem kamu hem de özel sağlayıcıları kamuoyuna karşı hesap verilebilir kılar.
- 103 Rollerini açık olarak tanımlayın ve resmileştirin.** Tüm aktörlerin su, sanitasyon ve tarım hizmetleri sağlanmasına ilişkin rollerini tanımlayın ve sonra bu rolleri resmileştirmek amacıyla, açık hedefler, karşılıklı taahhütler ve ilgili rollerin, görevlerin ve sorumlulukların otorite ve her bir işletici, kamu ve özel sektör arasında net farklılaştırılmasıyla oluşturulan "anlaşma" belgelerine yansıtın.
- 104 Kamu ve özel sektör rollerini ve kamu-özel sektör ve kamu-kamu işbirliklerini teşvik edin ve bunlar hakkındaki farkındalığı arttırın.** Hizmetlerin kamu ve özel sektör tarafından sağlanması hususunda bilgi ve anlayış eksikliğinin olması anılan hizmetlerin uygulanmasında aksaklıklar doğurur. kamu ve özel sektörün su ve sanitasyon hizmetlerini sağlamasındaki rollerine ilişkin farkındalığın arttırılması kadar kamu-özel sektör işbirliğinin bu uygulamaları nasıl yaptığı hakkında farkındalığı arttırmak için de çabalar harcanmalıdır.
- 105 Kamu kuruluşlarının verimliliğini ve kapasitesini güçlendirin.** Kamu kuruluşları, projelerin ihalelerini şeffaf, rekabetçi ve ayırım gözetmeden yapmalı, standartlara ve düzenlemelere uyulup uyulmadığını takip etmek amacıyla işletmeciler arasında zaman içinde oluşan farklılıkları saptamak üzere aşama aşama değerlendirmelerde bulunmalı ve işletmecilerin performanslarını birbirleriyle karşılaştırmak amacıyla, genel farklılıkları

göz önünde bulundurarak temel ölçüler yaratmalıdır. Özel sektörün suyla ilgili hizmetlerin sağlanmasında yer alması olasılığında, hizmet sağlayıcılarında meydana gelebilecek değişikliklerin etkilerini saptayabilmek için sosyo-politik değerlendirme çalışmaları yürütülmeli ve yolsuzlukların ortadan kaldırılması için gerekli tedbirler alınmalıdır.

TEMA V: FİNANS

Konu 1: Su Sektöründe Sürdürülebilir Finansman

- 106 Finansal boşluğu doldurmak için yatırımları ve finansmanı acilen arttırın ve bu konuda daha iyi hedefler belirleyin.** Sektörün finansal ihtiyaçları, su ve sanitasyon sulama ağları, nehir havzası yönetimi, sel risk yönetimi, hidro-enerji, atık su yönetimi, kirletilmiş ve/veya bozulmuş su kaynaklarının iyileştirilmesi, rezervuarlar ve sucul sistemler, veri toplanması ve iklim değişikliğine uyumu da kapsayacak şekilde çok geniştir ve bu ihtiyaç artmaktadır. Su sektörüne yönelik yatırımlar, yoksulluğun, açlığın, çocuk ve anne ölümlerinin, önemli hastalıkların tekrarlanma oranının azaltılması gibi Binyıl Kalkınma Hedeflerine ulaşmak amacıyla, çevresel sürdürülebilirliği geliştirmek ve ekonomik faydalarının farkına varmak için çok önemlidir. Son yıllardaki sektörün finansal kaynaklarının arttırılması çabalarına rağmen, ihtiyaçlar ile gerçek yatırımlar arasındaki boşluk, genişlemektedir. Ulusal hükümetler, yerel otoriteler, kalkınma ortakları ve uluslararası finans kurumları, sadece sektörün finansmanını arttırmak için değil aynı zamanda finansmanın verimliliğini ve hedefe ulaşmasını sağlayıcı bir ortam yaratmak için acilen eyleme geçmelidir.
- 107 Sağlam ekonomik ve sosyal savlarla siyasi iradeyi harekete geçirin.** Karar vericilerin ve politika liderlerinin su / yoksulluğun giderilmesi / ekonomik büyüme arasındaki bağı anlamalarını kolaylaştırın. Su sektörü, yoksulluğun azaltılması, ekonomik kalkınma ve çevresel sürdürülebilirlik gündemleri için temel sektördür; ancak su sektörü yalnızca ihtiyaç duyduğu finansmanın küçük bir bölümünü kullanabilmektedir. Karar vericilerin ve politika liderlerinin su sektöründeki yatırımların ekonomik, sosyal, sağlık ve çevresel faydalarını anlamaları, sürdürülebilir finansman akışını cesaretlendirecektir.
- 108 "Esnek" ve "sabit" yatırımları bağlantılandırarak işlemsel kapasiteyi sağlayın.** Altyapı yatırımları, kurumsal çerçeveye ve kalkınma ile altyapıyı yöne-

ten, işleten ve bakımını sağlayan insan kapasitesine de yatırım yapmayı gerektirir, tersi durum da geçerlidir. Her düzeydeki sektörel ilgi gruplarının, özellikle yerel, işlem- sel çıktılarında başarılı olmalarını sağlamak için teknik, finansal ve yönetsel kapasitelerinin geliştirilmesi gere- kir.

109 Stratejik finansal planlama, görüş birliği oluşturmamak ve sürdürülebilir geri kazanım stratejisi kurmak için bir araçtır. Su sektöründe stratejik finansal planlama aracılığıyla yapılan planlama, sorun- ları tanımlamak için bir yaklaşımdır. Bu tip planlar su ve sanitasyona erişim hakkında kamu bütçesi ve hane halkı tarafından karşılanabilir gerçekçi politika hedeflerini tesis eder. Ayrıca daha fazla finansal kaynağı harekete geçir- me, aşırı talepleri azaltma, kaynakların maliyet etkin kul- lanımını geliştirme yollarını dikkate alır. Stratejik finansal planlama politika seçimlerinde ve bu planların başarılı olmasında görüş birliğine varmak için yardımcı olur. Bu tarz planlama işlemleri tüm ilgi gruplarını bağlamalıdır. Mevcut finansal kaynakların rasyonel kullanımını ve yeni ek kaynaklara erişimin kolaylaşmasını sağlar.

110 Finansal boşlukların doldurulması için finans kaynaklarını çeşitlendirin. Su sektörünün sermaye harcaması ihtiyaçları çok büyüktür. Söz konusu sektörün finansal ihtiyaçlarını kısa vadeden orta vadeye yalnız tek bir kaynaktan karşılanması yeterli değildir. Tarifeler, ver- giler ve transferlerden gelen mali kaynağın en iyi şekilde kullanılmasına ek olarak, uluslararası finans kurumları ile ticari kaynaklardan ve yerli finans ile sermaye piyasala- rından elde edilecek borç ve sermaye finansmanı, finan- sal boşlukların doldurulması amacıyla sermaye yatırımı için kullanılabilir.

111 Finansal marketlere alt-egemen erişimini ko- laylaştırın. Hükümetler, özellikle daha küçük ve daha fakir şehirlerde alt-egemen düzeyin su temini ve sanitas- yon dahil olmak üzere temel yerel altyapı hizmetlerini finanse edebilmek için yeterli miktarda kaynağı tahsis etmelidir. Bu tahsisler, kalkınma ortağı teşekküllerden ve kredi kurumlarından gelen ek finans kaynaklarını ha- rekete geçirir. Bu tip ödemeler/ transferler daha tahmin edilebilir, performans esaslı ve iyi hedeflenmiş olmalı- dır. Hükümetler ve finans kurumları, yerel otoritelere ve daha küçük topluluklara ulusal ve uluslararası sermaye piyasalarına erişimlerini ve var olan finansmanın daha iyi akışını sağlamak için de yardımcı olmalıdırlar. İşlevsel ve mali adem-i merkeziyetçi yapılandırma ile uygun bir çerçevede özel sektörün dahil edilmesine yönelik çabalar artırılmalıdır.

112 Kapasite geliştirmede ve proje hazırlanmasın- da Resmi Kalkınma Yardımını artırın. Kalkınma ortakları ve çok taraflı finans kuruluşları resmi kalkınma yardımlarını, altyapı projelerinin hazırlanması için çalışa- cak kuruluşlar ile yeni mali kaynakları çekmek ve daha iyi hazırlanmış su işletmecilerinin kapasitelerinin geliştiri- lmesi için artırmalıdırlar. Ayrıca, ulusal hükümetler için modaliteler geliştirin, altyapı için resmi kalkınma yardım- larını artırın ve bölgesel önemi haiz kapasite geliştirin.

Konu 2. Sürdürülebilir Su Sektörü Aracı Olarak Maliyet Kazanma Stratejileri

113 Adil ve tarafsız maliyet kazanımı stratejileri- ni kabul edin. Tüm su kullanıcıları arasında adalete, küresel düzeyde su ve sanitasyona ulaşımı teşvik ederek ulaşın. İyi kalite hizmet, bakım, altyapı, sosyal hedefler ile ihtiyaç olduğunda yatırım için uygun maliyet azaltma mekanizmaları yoluyla mali kaynakları teminat altına alın. Maliyet azaltıcı önlemleri güvence altına almadan ve maliyet azaltma reformlarını gerçekleştirmek için uy- gun kurumsal ve teknik reformlar yapılmadan bu deği- şiklikler yapılamaz. Paydaş katılımı, fikir birliği sağlanma- sı ve sorunsuz bir geçiş için çok önemlidir.

114 Sürdürülebilir maliyet kazanımını özendirin. Su hizmetlerini sağlamaktan sorumlu kamu kuruluşları, her türde kullanıcının karşılayabileceği ücretlendirmeden gelecek kaynaklar ile yatırımlara imkan sağlayabilecek öngörülebilir vergi ve kaynak transferleri birleştirilmek suretiyle, hizmetlerin ileride gerektireceği tüm mali kay- nak akışını tedarik eden ve yeni yatırımları destekleyen sürdürülebilir uzun vadeli maliyet kazanım politikaları geliştirmelidir. Sürdürülebilir maliyet kazanım yöntemleri, yatırım ve işletme giderlerinin yanı sıra, mevcut altyapı- nın bakım masraflarını da içerir. En yüksek verimin alına- bilmesi için, su hizmetlerinin çevre açısından yaratacağı maliyetler de maliyet azaltma politikalarına dahil edilme- lidir. Ayrıca, yoksullara yönelik teşvikler oluşturmalı veya yerel şartlara göre, yoksulların ödeme gücü göz önüne alınarak alternatif maliyet kazanım mekanizmaları geliştiri- lmelidir.

115 Sürdürülebilir maliyet kazanım sistemlerinin uygulanması için yerel otoritelere yetki verin. Yerel otoritelerin hizmet vermekle yükümlü olduğu yerler- de, ulusal hükümetler onlara ilgili Anlaşmalara ve Dün- ya Ticaret Örgütü altındaki uluslararası yükümlülüklerle uygun olarak, yerinde ve sürdürülebilir maliyet kazanım sistemlerini gümrük ve bütçe sübvansiyonları yoluyla

uygulamaları için gerekli yetkiyi vermek zorundadırlar. Sürdürülebilir maliyet kazanım sistemleri her sınıftaki su kullanıcısı için suyu ucuz hale getiren tüm sübvansiyonlar ve/veya çapraz sübvansiyonlar yoluyla maliyetin ucuzluğunu teminat altına alırken, yatırıma imkan vermesi için öngörülebilir olmalıdır.

- 116 Maliyet kazanım stratejileriyle sürdürülebilir kalkınma hedeflerini birleştirin.** Maliyet kazanım stratejileri sürdürülebilir kalkınma hedeflerini yansıtmalıdır. Tarifelerin, adil, hakkaniyet ve sürdürülebilirlik prensiplerine karşılık gelmesini, özellikle yoksul ve gelir seviyesi düşük kişiler olmak üzere her sınıftaki kullanıcı için yeterli düzeyde hizmete ulaşılmasını, maliyet kazanım politikalarının suya ve sanitasyona erişimi engellemediği şeklinde anlaşılmasını sağlayın. Su ve sanitasyon politikalarını yoksul ve gelir seviyesi düşük kişilerin koşullarını düşünerek gerçekçi şekilde uygulanmasına göre gözden geçirin ve analiz edin.

Konu 3. Dar Gelirliler Lehine Finansman Politikaları ve Finansman Stratejileri

- 117 Yoksullar için yenilikçi mali politikalar ve stratejileri teşvik edin.** Bu girişimleri, hizmete ulaşamayanlara gerekli hizmeti sunabilmek için, mikro finans olarak, üretim temelli yardım, yerel özel sektör üreticilerinin finansmanı, kamu ve özel sektör arasında maliyetlerin paylaşımı şeklinde teşvik edin. İlk bağlantı ücretlerinin sübvansiyonu, ulaşımı artırması yönünden, tekrar vuku bulan tüketim maliyetlerinin sübvansiyonundan çok daha etkilidir. Yatırım alanlarını yoksullarca erişilebilir ve ödenebilir finansal mali sistemler ile etkin ve çeşitli krediler oluşturarak geliştirin.

- 118 Küçük ölçekli su ve sanitasyon hizmetleri sağlayıcılarının rolünü tanıyın.** Küçük ölçekli özel su ve sanitasyon hizmetleri sağlayıcıları kamu şebeke su sistemlerinin ulaşmadığı alanlardaki toplumdan dışlanmış ve yoksul yerlere su sağlarlar. Anılan hizmet sağlayıcılarının rollerini ve doldurdukları boşlukları tanımak ve aynı zamanda uygun fiyatları teminat altına alırken piyasaları kullanmalarına yönelik kapasitelerini geliştirmek de önemlidir.

- 119 Teknoloji transferi ve ek mali kaynakların üretimini kolaylaştırın.** Ortak fakat farklı sorumluluklar prensibini bu açıdan uygulamalarınıza dahil edin.

- 120 Küresel mali ve ekonomik kriz döneminde, hükümetlerin su sektörüne sürekli desteğinin önemini tekrar teyit edin.** Su altyapısına yapılan yatırımların ulusal ekonomik teşvik paketlerine dahil edilecek şekilde düşünülmelidir. Bu ayrıca, uluslararası düzeyde koordine edilen mali araçların teşvikine de dahil edilebilir.

TEMA VI: EĞİTİM, BİLGİ VE KAPASİTE GELİŞTİRME

Konu 1: Eğitim, Bilgi ve Kapasite Geliştirme

- 121 Bilgiyi paylaşın.** Kalkınmakta olan ülkelerdeki meslek sahipleri ve araştırmacılar için bilimsel yazına serbestçe ulaşılması, Kuzey ve Güney arasında halen mevcut olan bilgi boşluğunun giderilmesinde giderek önem kazanan bir faktör olmalıdır. Karar vericiler; teşkilatlarına yönelik iletişim, veri eksikliği ve beceri kazanma sorunlarının üstesinden gelmeleri, genel kültürlerini ve teknik bilgilerini geliştirmeleri, özel sektörün bilgi ve iletişim hizmetlerine dahil olmalarındaki sınırların kaldırılması için politikalar oluşturmaları ve teşvikler ortaya koymalarıdır. Kalkınmada ortakları, uzaktan eğitime bağlı daha çok burs sağlamalıdır.

- 122 Tüm su kullanıcılarını ve karar alıcıları eğitin.** Tüm su kullanıcılarına, su sektörünün içinde ve dışındaki ve özellikle ulusal ve yerel düzeydeki karar alıcılara, toplum tarafından dışlanmış olmakla birlikte hala su kaynakları yönetimde önemli roller oynayan çevrelerin eğitime, ayrıca su, sanitasyon, ekosistemler, su üretim teknolojileri ve su ile ilgili diğer konulardaki bilgilerin geliştirilmesine yönelik koordineli küresel faaliyetler yürütülmelidir. Herkes su kaynakları üzerine eğitim almak için, örneğin geleneksel uygulamaların dışında ve mesleki eğitim gibi alanlarda, fırsatlara ihtiyaç duyar. Bu açıdan medyanın rolünü güçlendirin. "Sanal su" ve "suyun ayak izleri" kavramları güçlü iletişim araçlarıdır. Bu kavramlar, daha fazla geliştirilmelidir ve su kıtlığı yaşayan bölgelere ithalatta, ticarete, tarım ve endüstri politikalarının hayata geçirilmesinde hükümetlerdeki ve özel sektördeki karar alıcıları etkilemek için kullanılmalıdır. Söz konusu kavramlardan ayrıca, gıda tüketimi ile diğer ticari metaların su kaynakları üzerindeki etkileri hakkında tüketicileri eğitmek amacıyla da yararlanılmalıdır. Su kaynaklarının korunmasına dair çocuklara verilecek eğitime dikkat çekilmesi için de bu gereklidir.

123 Mevcut yerel bilgi üzerinden gidin. Yerel aktörler yerel sorunlara ilk işaret edenler olarak bu konuda en önde yer alırlar. Bu aktörler değerli bilgi ve deneyime sahiptirler ve bu durum hala sıklıkla gözden kaçmaktadır. Yerel aktörlerin bilgi ve deneyimleriyle birlikte teknolojileri de tanımlanmalı ve gözden geçirilmelidir. Karar alıcılar yerel paydaşlardan bilgi almaya ve çıkardıkları dersleri uygulamaya ihtiyaç duyarlar. Bu çerçevede, yerel kapasite ve bilgiyi kullanırlar, yerel reformcularla çalışırlar, yerel enstitü ve sivil toplumun kapasitelerini geliştirirler, yerel otoriteleri güçlendirme yardımcı prensibini uygularlar. Dengeli bir birleşim, yukarıdan aşağı (sıklıkla daha geniş çerçevede) ve aşağıdan yukarı (daha küçük çerçevede) yaklaşımları ve yöntemleri beraberinde getirir.

124 Öğrenme ağları kurun. Bilgi ağı sistemleri, bilginin dağıtımında ve paylaşımında, ortak problemlerin tanımlanmasında, tutum belirlenmesinde, güven ortamının yaratılmasında ve yeni bilgiler üretilmesine büyük katkı sağlamaya başlamıştır. Güney-Güney ve Kuzey-Güney üçlü işbirliği ve ağ sistemleri; deneyimlerin paylaşımında ve bunların bir yerden başka durumlarda uygulanmasına bir zemin oluşturmaktadırlar. Yatay gözlem ağlarının yanı sıra, yerel paydaşların küresel bilgiye ulaşabilecekleri “dikey” ağ sistem bağlantılarına yönelik ihtiyaç da artmaktadır.

125 Bütüncül yaklaşımları teşvik edin. Küresel zorluklarla baş etmede, yetersiz kapasite sorununun üstesinden gelmek için, soruna dayalı çok disiplinli öğrenim ve talebe dayalı araştırma gündemleri teşvik edilmelidir. Su kaynaklarının yönetimi için, çok paydaşlı işbirliğinde eğitime ve bilgiye dayalı kurumlar daha aktif rol oynamalıdır. Bu durum, sorunların daha verimli çözümüne ve geleneksel ve resmi bilginin daha iyi paylaşımına imkan tanır.

126 “Bilgi” kurumları yaratın: Kamu yönetiminde en iyi kurumlar, tıpkı özel sektörde bilgi birikimi temelinde çalışan şirketlerin daha başarılı işletmeler olması gibi, öğrenmeye açık kurumlardır. Bu tür yapılanmalar, yeni zorluklara ve yeni bilgilere daha iyi uyum sağlayabilmektedir.

Konu 2: Su Bilimi ve Teknolojisi - Uygun ve Yenilikçi Çözümler

127 İleri teknolojiyi kapasite geliştirmeyle birleştirin: Yenilikçi olmak ve özellikle sınırları yok eden bil-

gi teknolojileri geliştirmek gerektiğinde, bu yerel bilgiyle birleştirilmelidir. İleri teknolojiler kapasite geliştirilmesi halinde işe yarar. Süregelen işlemler, bakım/idame ve beceri eğitimi ileri teknoloji çözümlerinin kullanılmasına olanak tanımalıdır. Farkındalığın artırılması ilk aşamadır, fakat kentsel su yöneticileri, çiftçiler ve diğer su ile uğraşanlar tarafından teknolojinin kullanılması esastır. Enerji ve gıda maliyetleri düşünüldüğünde, özellikle sulama teknolojilerinin kullanılması uygundur.

128 Ulusal, bölgesel ve uluslararası işbirliğini teşvik edin. Bazı teknolojiler özellikleri itibarıyla yerel düzeyde kalırken, diğerleri dünyanın herhangi bir yerinde kullanılabilir. Uluslararası işbirliği, yalnızca ülkeler arasında teknoloji transferinde değil, teknolojiyle ilgili veriye ulaşımında da teşvik edilmelidir.

129 Teknolojiyle ilgili seçenekleri çeşitlendirin. Tarımsal, evsel ve endüstriyel tüketime yönelik teknoloji seçenekleri, mevcut teknolojilerin geliştirilmesini de içerecek ve sınırları kaldıracak şekilde, örneğin deniz suyunun arıtılması, yağmur suyunun depolanması, suyun yeniden kullanımı ve risk yönetimi ile felaketlere hazırlıklı olmanın yanı sıra, yenilikçi, düşük maliyetli teknoloji yaklaşımları, örneğin yoksul toplumlarda uygulanabilecek yerel hane teknolojileri olmak üzere, genişletilmelidir. Uygulanabildiği yerde, uygun teknolojilere ve sağduyulu kullanımlara öncelik verilmelidir. Teknolojinin ve teknoloji seçeneklerinin topluluklar tarafından nasıl kullanılacağı ve bu toplulukların planlama sürecine katılmaları hususu her zaman dikkate alınmalıdır.

130 Küresel su bilimi programlarını destekleyin ve teşvik edin. Hidrolojik çevirim bileşik biyolojik-jeolojik-kimyasal çevirim ile küresel itici güçler arasındaki karmaşık ilişkiyi anlayabilmek için, bu alanlardaki bilimsel araştırma yoğunlaştırılmalı ve genişletilmelidir. Kalkınmakta olan ülkelerdeki buna yönelik kapasitenin geliştirilmesi ve yerel araştırma birimlerinin ilgili küresel araştırma programlarına katılımları son derece önem taşımaktadır. Uluslararası su eğitim enstitülerinin rolü de bu açıdan son derece önemlidir. Kalkınmakta olan ülkeler için burs programları geliştirilmeli ve uygulanmalıdır.

131 Yüksel okul eğitiminde bilim ve teknolojiyi teşvik edin. Su kaynaklarına yönelik sorunlara, uygun, ileri düzeyde bilimsel ve teknolojik çözümler üretmek için, bu konuda kariyer yapacak öğrencileri kazanmak amacıyla kaliteli eğitim olanakları kullanılmalıdır. Bu olanaklar ve bu programlara katılım ulusal ve yerel düzeyde teşvik edilmelidir.

Konu 3. Mesleki Birlikler ve Ağlar

132 Bölgesel, ulusal ve mesleki birlikleri destekleyin. Ulusal ve mesleki birliklerin bulunduğu yerlerde, özellikle Afrika'da, hükümetlerin hedeflere ulaşmasında daha fazla destek verin. Ulusal birliklerin bulunmadığı yerlerde, daha yeni gelişmeye başlayan ulusal birliklerin oluşturulmasını desteklemek için uluslararası mesleki birliklerle çalışın.

133 İnsan kaynakları değerlendirmesi yapın. Dünyada su alanında kaç kişinin çalıştığı, nasıl yaşadıkları ve çalışma koşulları ile su sektörünün özel ihtiyaçlarının ne olduğu ve nerelerde olduğu, halen açıklık kazanmamıştır. Sektörlerdeki insan kaynaklarının durumunun düzenli değerlendirilmesine duyulan acil ihtiyacın giderilmesi, profesyonel yapılanmanın durumunu küresel düzeyde izlemek ve toplumsal öncelikleri de içerecek şekilde işçilerin yeteneklerine göre iş bulabilecekleri yerlerin olduğu yüksek performanslı çalışma alanlarının geliştirilmesine de yardımcı olacaktır.

134 Şemsiye kuruluşları güçlendirin. Bir ağ etkinliğine sahip olmayan çok sayıda mesleki birlik bulunmaktadır. Bu birlikler ve ağlar arasında daha güçlü sinerji sağlamayı hedefleyen şemsiye kuruluşlar geliştirin.

135 Mesleki birlikleri, politika oluşturulmasına ve yatırıma yönlendirin. Ticari birlikler, çiftçilere/iş adamlarına yönelik birlikler ile mühendis odalarını da içeren mesleki birlikler ana çalışma alanlarına göre suyla ilgili çok çeşitli konularda değerli deneyim ve bilgi sunarlar. Bu birlik ve ağlar uzmanlık alanlarına göre, politikaları ve yatırımları etkilemek için uygulamanın ilk aşamalarında kapasite geliştirilmesine daha fazla yönlendirilebilir.

136 İnsan kaynaklarını geliştirmek için mesleki birlikleri ve hükümetleri birlikte çalışmaya teşvik edin. Mesleki birlikler ve ağlar, su sektöründeki insan kaynaklarının geliştirilmesinde yararlı olabilecek büyük miktarda sektör ve kariyer bilgisi sunarlar. Bu birlikler, ulusal ve yerel hükümetlerle işbirliği içinde, su kaynaklarına yönelik kariyere ilişkin öğretim ve eğitimi teşvik etmelidir. Su işletme ortakları ile özel eğitim kurumları bu girişimlere destek verebilir. Toplu çabalar, çiftçileri kapsamalı ve cinsiyet eşitliği ile insan kaynakları politikaları ve uygulamaları aracılığıyla kadın ve genç meslek sahipleri için kariyer olanaklarını artırıcı olmalıdır. Gençler geleceğimiz olduğundan, genç mesleki birliklerin tüm dünyada desteklenmesine, teşvik edilmesine ve yol gösterilmesine ihtiyaç vardır. Ayrıca, teknik personelin sosyal öncelikleri anlamaları için yardım edin.

137 Sektörler arasında daha iyi bağlantılar yaratın. Mesleki kuruluşların güçlendirilmesinin yanı sıra, bu kuruluşlarla birlikte hükümetler, özel sektör, sivil toplum, kamuyla ilgili kuruluşlar ve diğer paydaşlar arasında daha iyi bağlantılar kurmak gereklidir.

138 Ulusal komisyonlara mesleki kuruluşları dahil edin. Uluslararası mesleki kuruluşların deneyimlerini kullanarak, hükümetler bu kuruluşlardan temsilcileri, politika geliştirmeye yönelik verimli araştırmalarla, kalkınma komisyonları, araştırma ve ulusal bilimin mevcut kapasitesi arasında etkin bağlantı kurmak amacıyla davet etmelidir.

Konu 4. Veriye Ulaşım

139 Veriye yatırım yapın. Bilgi ve verinin toplanması, analizi ve uygunluğu bir harcama değil, vergi ödeyenler tarafından karşılanan, gelecekte yüksek kalitede geri dönüşümü olan bir yatırım olarak görülmelidir. Özellikle, pek çok ülkedeki temel hidroloji istasyonları minimum ihtiyaçları karşılamak için bile yetersizdir ve hala Ulusal Hidroloji Hizmetlerine bütçeden ayrılan pay sistematik olarak kesilmektedir. Ulusal hükümetler, kabil olduğu ölçüde, bu ağların giderek azalmasını tersine çevirecek acil önlemler almalıdır ve işletmedeki hidrolojik ve ilgili meteorolojik gözlem istasyonlarına desteği artırmalıdır. Bu özellikle kalkınmakta olan ülkeler için çok önemlidir.

140 Kırılganlığı anlayın ve değerlendirin. Küresel değişimlerin, iklim değişikliğini ve değişkenliğini de içerecek şekilde, su kaynakları ve onların kullanılabilirliği ile çok amaçlı kullanımı için kalitesi üzerindeki etkilerinin daha iyi anlaşılması, ihtiyaç duyulan tepki stratejilerinin hazırlanması için gereklidir. İlk olarak, bilgiyi geliştirmek ve veri toplamak, nehir havzalarındaki tatlı su kaynaklarındaki değişiklikler ve iklim değişkenliğinin potansiyel etkileriyle ilgili araştırmaları teşvik etmek için kaynak sağlanmalı ve çabalar yoğunlaştırılmalıdır. Faaliyetler, gözleme ve ölçmeye, kapasite artırımına, mevcut gözlem istasyonlarının işletimine ve bakımı ile halihazırdaki hidroloji ağlarının yenilenmesine ve yeniden geliştirilmesini de kapsayacak şekilde yeni yatırımları içermelidir.

141 Uluslararası kuruluşlar ve kalkınma ortaklarından destek alın. Uluslararası kalkınma ortaklığı topluluğu, hidrolojik ağların geliştirilmesi de dahil olmak üzere veri toplanması ve bütüncül su kaynakları yönetimi sürecinin temelini oluşturan veri yönetimi ve dağıtımının

geliştirilmesi için kapsamlı projeleri desteklemelidir. BM, Dünya Bankası ve diğer uluslararası kuruluşlar ile kalkınma ortakları, kalkınma projelerine sahip ülkeleri, veri toplama ağalarını geliştirmek ve sürdürülebilir şekilde su kaynaklarının yönetimi ve geliştirilmesi için gereken bilgi temellerinin oluşturulması amacıyla desteklemelidir.

142 Veri toplanmasına gözlem ve değerlendirmeyi dahil edin. Basit veri toplanması yeterli değildir, gözlem ve verilerin değerlendirilmesi, suyla ilgili sorunlara ilişkin, özellikle seller ve kuraklık olmak üzere, uygun adaptasyon ve zararların hafifletilmesi önlemleri için gereklidir. Acil meseleler; iklim değişikliği, sanitasyon, suya erişim, suyla ilgili felaketler, yeraltı suyu ve yeraltı ve yüzey suları arasındaki etkileşimi de içeren veri toplama, gözlem ve değerlendirmeye ihtiyaç duyar. Değerlendirme, yerel, havza bazında, bölgesel, ulusal ve küresel düzeyde yürütülmelidir ve fikir beyan edenlerin konuya ilişkin gözden geçirme sürecini de içermelidir. Değişik kaynaklardan gelen verilerin güvenilirliği, tutarlılığı ve uyumluluğu garanti edilmelidir.

143 Uluslararası ve eyaletlerarası veri değişimini ve ülkeler arasında işbirliğini teşvik edin. Değişen iklim koşulları altında, hidrolojik çevirimin daha iyi anlaşılması için uluslararası veri değişimi teşvik edilmelidir. Uluslararası ve ulusal politikaların gözden geçirilmesine, çabaların belli bir hedefe yönetilmesine, uluslararası hidrolojik veri ve ürünlerin değişiminin kolaylaştırılması için ihtiyaç duyulmaktadır ki bu çabalar bölgesel ve küresel tatlı su kaynakları ile iklim değişikliği ve değişkenliğine yönelik çalışmaların yürütülebilmesine imkan tanısin ve insanlığın hizmetine sunulabilsin.

144 Karar almada veri kullanımını güçlendirin. Su kaynakları yöneticilerinin rolü, su güvenliğinin sağlanması için gereklidir, su güvenliğinin ihtiyaç duyulan toplumsal hedeflere ulaşılmasına yönelik kapsamlı seçenekleri ve su güvenliği için ihtiyaçları içermelidir. Veri, su yöneticilerinin pratik çözümler geliştirmelerine yönelik kapasitelerini artırır. Aynı zamanda, verilerin kalitesi politika kararlarını etkileyeceğinden, karar vericiler verilerin kalitesinin önemine ilişkin duyarlı olmalıdırlar.

Konu 5: Su ve Kültür

145 Kültürel çeşitliliği teminat altına alın. Su politikalarında, reformlarda ve bilimsel araştırmalarda, suyun kullanımı, yönetimi ve korunması hakkındaki geleneksel ve yerel bilginin birleştirilmesi; daha sürdürülebilir, verimli ve işi yapanları içeren bir temele dayalı eylemleri sağlayacaktır. Geleneksel ve yerel bilgiyi tanıyan ve spesifik kültürel grupların var olduğuna inanan adaptasyon

stratejilerinin kabulü yoluyla, kültürlerin ve ekosistemlerin yaşaması teminat altına alınabilir.

146 Su yönetiminde kültürel çeşitliliği ve teknolojileri tanıyın, bütünleştirin ve teşvik edin. Su yönetiminde, çeşitli kültürel eylemlerin ve teknolojilerin değerini göz önüne alarak, bu işlemleri ve teknolojileri bilimsel bilgiyle ve rehber ilkelerle geliştirerek, tavsiyeleri su yönetimiyle, stratejilerle ve politikalarla kaynaştırarak, sürdürülebilir su yönetimine daha iyi ulaşılabilir.

147 Su yönetişimine kültürel çeşitliliği katın. Ulusal ve yerel hükümetler su politika ve mevzuat reformlarıyla bir ortam yaratmalıdır, öyle ki, teamül hukuku, resmi olmayan su kullanım uygulamaları ve kültürel çeşitlilik resmi olarak tanınsın ve uyarlansın. Modern ve geleneksel uygulamalar arasındaki eksikliğin anlaşılması için su politika ve hukukunun analiz edilmesi suretiyle kültürel çeşitliliği yansıtmak, bu amaçla su organizasyon yapısının reformuyla, kültürel çeşitlilikteki değişimlere ilişkin gözlemi teşvik etmeye yönelik ulusal ve yerel ortaklar kurarak, etkin geleneksel su yönetimi adaptasyon stratejilerini anlayarak, saygı duyarak ve belgeleyerek, daha fazla kaynak sürdürülebilirliği sağlanacak ve bu durum Bin Yıl Kalkınma Hedeflerinin hayata geçirilmesine yardımcı olacaktır.

148 Kültürel çeşitlilik, biyolojik çeşitlilik ve su kaynakları yönetimi arasındaki ilişkiyi değerlendirin. Kültürel ve biyolojik çeşitliliğe ilişkin "piyasa" erimesini teslim ederek, hükümetler ve kalkınma finans kuruluşları kültürel çeşitliliğin korunmasını teminat altına almalı ve böylece kültürel çeşitlilik, biyolojik çeşitlilik ve özel, yerel, ulusal, bölgesel ve küresel düzeyde su kaynakları projesi yönetimi arasındaki bağlantı değerlendirilmelidir.

149 Suyu ve onun kültürel değerini koruyun. Her kıtadaki her ülkede saklı su alanları vardır. Bu alanların belirlenmesine ve ardından korunmasına ihtiyaç vardır. Bununla birlikte, suyun kültürel öneminin tecil edilmesi gerektiğini belirten şarkılar, hikayeler, dizaynlar, danslar, müzikler, sporlar, festivaller yapılmış ve medyaya yansıtılmıştır.

150 Su ve kültürün kurumsal çerçevesini geliştirin. Su projelerine ve programlarına kültürel çeşitliliğin eklenmesi; kavrayış ve işbirliğini artırır, uygulamayı kolaylaştırır. Karar almada, şeffaf katılımda, Birleşmiş Milletler'in rehber ilkeleri göz önüne alınarak, kültürel çeşitlilik yaklaşımları gözetilmelidir.

İstanbul Su Rehberi

EK I:

KATKI SAĞLAYAN DOKÜMANLAR

1. Afrika Haftası: Yayınların ve Sonuçların Özeti

2015'e Doğru ve Sonrası: Uluslararası Su ve Sanitasyon Gündemi için Güncel Konular ve Gelecek Zorluklar

Afrika'da Ortak Akifer Kaynaklarının Yönetimi 3. Uluslararası Konferansı

Alicante Bildirisi: Yeraltı Sularının Küresel Önemi

Beppu Mesajı (1. Asya-Pasifik Su Zirvesi)

Beppu Siyasi Dokümanı 2007 (1. Asya Pasifik Su Zirvesi)

Birleşmiş Milletler Dünya Su Kalkınma Üçüncü Raporu (WWDR-3)

Brisbane Bildirisi: Çevresel Akış Tatlısu Ekosistemleri ve İnsan Sağlığı için Gereklidir

Cenevre Sözleşmeleri

Eski Dünya Su Forumları Bildirileri

eThekwini Bildirisi (Su ve Sanitasyon Konulu AfricaSan Konferansı)

Hashimoto Eylem Planı

Herkes için Suyun Finansmanı: Su Altyapılarının Finansmanı konulu Dünya Panelinin Raporu

Küresel Yolsuzluk Raporu 2008: Su Sektöründeki Yolsuzluklar

Lizbon Kongresi ve Kampala Konferansı: Uluslararası Hidrojeologlar Derneği (IAH)

Marsilya Bildirisi (Kentsel Su Yönetiminin Sınırları konulu UNESCO Sempozyumu)

Paris 2007 Bildirisi (Kentsel Su Yönetiminde Yeni Ufuklar konulu UNESCO Uluslararası Sempozyumu)

Sivil Toplum Bildirisi-AfricaSan +5

Su ve Sanitasyon El Kitabı (COHRE)

Su ve Sanitasyon Hedeflerine Ulaşılmasını Hızlandırmak için Sharm El Sheikh Taahhütleri
Suyula ilgili Afetlerin Etkilerinin Azaltılmasına Yönelik Duşanbe Bildirisi

Sürdürülebilir Avrupa için Su: 2030 Vizyonumuz

Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu - 13. Oturumu: Tatlısu Yönetimi: Uygulamanın hızlandırılması için siyasi seçenekler ve olası eylemler

Uluslararası Sempozyum: Değişen Dünyada Su-Yerel Bilgi ve Kapasitenin Geliştirilmesi

Bakanlar Yuvarlak Masa Toplantıları

1. SUYA DAYALI AFETLERİN ETKİLERİNİN AZALTILMASI
2. SU ve İKLİM GÜNDEMLERİNİN BİRLEŞTİRİLMESİ
3. SU HİZMETLERİNİN VE ALTYAPILARININ FİNANSMANI
4. KIYI ŞERİTLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR YÖNETİMİ
5. SANİTASYON: ULUSLARARASI SANİTASYON YILINDAN SONRA İVMİYİ KORUMAK SU VE SANİTASYON HAKKI İÇİN YARDIMCI OLABİLİR Mİ?
6. SU İÇİN ENERJİ- ENERJİ İÇİN SU
7. AFRİKA İÇİN KALKINMA ARACI OLARAK SU
8. GIDA ve YOKSULLUĞUN YOK EDİLMESİ İÇİN SUYUN ÖNEMİ

1. SUYA DAYALI AFETLERİN ETKİLERİNİN AZALTILMASI

Eş başkanlar	Japonya, Portekiz
Başkanlık eden ülkeler ve destek veren kuruluşlar	Çin, Endonezya, Güney Kore, İspanya, Japonya, Küba, Portekiz, UNISDR, UNCCD
Moderatör	Taşkınlar: UN-ISDR (Uluslararası Afet Zararlarının Azaltılması Stratejisi) Kuraklık: UN-CCD (BM Çölleşme ile Mücadele Sözleşmesi)
Hükümetler ve uluslararası Kuruluşlar	Angola, Cibuti, Ekvator, Honduras, Irak, İran, Jamaika, Kamboçya, Kenya, Kıbrıs, Macaristan, Malezya, Moğolistan, Myanmar, Peru, Panama, Romanya, Samoa, Sri Lanka, Suriye, Suudi Arabistan, Tacikistan, Tayland, Tunus, Türkiye, Umman, Ürdün, UNISDR, UNCCD, UNHCR, UNESCO, UNSGAB
Diğer katılımcılar/uluslararası Kuruluşlar	Swiss Re, Dünya Su Konseyi

Bu yuvarlak masa toplantısında suya dayalı iki tip afete değinilmiştir:

- 1) Taşkınlar: su fazlalığının sebep olduğu felaketler
 - 2) Kuraklık: su kıtlığının sebep olduğu felaketler.
- Rapor buna uygun olarak iki bölüme ayrılmıştır.

Öne Çıkan Konular

Su fazlalığından kaynaklanan afetler: taşkınlar, tropikal fırtınalar, fırtına dalgaları, tsunamiler,vb

Su ve Afetler konulu Üst Düzey Uzman Panelinden çıkan öneriler katılımcılara sunulmuştur. Panelde, BM Genel Sekreteri Su ve Sanitasyon Danışma Kurulu (UNSGAB) himayelerinde, önümüzdeki yıllarda uygulanmak üzere, somut bir Eylem Planı hazırlanmıştır.

İnsan hayatını ve ekonomiyi etkileyen doğal afetlerin giderek artan bir oranını su fazlalığından kaynaklanan afetlerin oluşturduğu vurgulanmıştır.

Ayrıca bu afetlerin sadece doğal olmadığı çoğu kez insan kaynaklı olduğu da belirtilmiştir. İklim değişikliği, kentleşme, çevresel tahribat ve nüfus artışı afetlerin etkilerini artırmaktadır.

Bu durum gelecekte daha da ciddi boyutlara ulaşacaktır. Küresel değişimlerin suya dayalı afetlerin sayısını ve vahametini artıracığı tahmin edilmektedir. Özellikle küçük ada devletlerinde ve gelişmekte olan ülkelerde yaşayan hassas insan topluluklarının daha iyi korunması gerektiği önemle vurgulanmıştır.

Bu yuvarlak masa toplantısında suyla ilgili iki tip afete değinilmiştir:

- 1) Taşkınlar: su fazlalığının sebep olduğu felaketler

- 2) Kuraklık: su kıtlığının sebep olduğu felaketler.
- Rapor buna uygun olarak iki bölüme ayrılmıştır.

Su kıtlığından kaynaklanan afetler: Kuraklık

Kuraklık birçok iklim kuşağında görülen afetlerden biridir. Yaygın kuraklık insan hayatı, çevre ve ekonomi için çok ciddi tehlikeler oluşturmaktadır. Küresel değişimlerden biri olan kuraklık, siyasi sınırları tanımadığı için ülkeler arasında sınır ötesi işbirliğine gidilmesi ve sorunlara ortak çözümler bulunmasını gerektirmektedir.

Ayrıca bu toplantıya katılan Bakanlar, kuraklık fenomenine karşı farklı bir yaklaşım izlenmesi gerektiğini dile getirmişlerdir. Böylece ülkeler bu afetlerle başa çıkarken proaktif olarak hareket edecek ve riski azaltmaya yönelik faaliyetler geliştireceklerdir.

Kuraklık konusunda genel olarak bilgi eksikliği olduğundan bu konuda bilgi üretilmesi ve toplanması için kaynakların seferber edilmesine, ulusal, bölgesel ve uluslararası gözlemevlerinin kurulmasına acil ihtiyaç duyulduğu belirtilmiştir.

Geleceğe Yönelik Tavsiyeler

Aşağıdaki hususların takip edilmesi kararlaştırılmıştır.

Genel Tavsiyeler

- Risk azaltma ve önleme stratejileri ulusal kalkınma ve maliye planlarına dahil edilmelidir. Risk azaltma tedbirlerine ek olarak, iklim değişikliğine uyum tedbirleri de uygulanmalıdır.

- Suyla ilgili afetler hakkındaki ulusal mevzuatlar, paydaşların sorumlulukları ve rolleri açıkça tanımlanacak şekilde netleştirilmelidir.
- Suyu bağıli afetlerde risk yönetimi konusundaki uluslararası işbirliğı geliştirilmelidir.
- Halkın bilinçlendirilmesini artırmak için gerekli tedbirler ve eğitim programları geliştirilmeli ve uygulanmalıdır. En iyi uygulamalar ve bilimsel bilgi ülkeler arasında paylaşılmalıdır. Bilgi paylaşımı karar alma sürecinin önemli faktörlerinden biridir.
- Suyla ilgili afetlerle mücadelede mevcut ve yeni gelişen teknolojilerden faydalanılması teşvik edilmelidir.
- Su temini ve sulama sistemlerinin modernizasyonu sağlanmalı ve özellikle suyun verimli kullanılması ve su tasarrufu teknolojileri teşvik edilmelidir.
- Su ve Afetler konulu Üst Düzey Uzman Panelinin çalışmaları ve özellikle kuraklık konularına vurgu yapılan konular takip edilmelidir.

Taşkına özel

- Su ve Afetler konulu Üst Düzey Uzman Paneli Eylem Planının uygulamaya geçirilmesi, yuvarlak masa toplantısına katılan hükümetler tarafından kuvvetle desteklenmiştir.
- Suyu dayalı afetlere yönelik olarak bütüncül su kaynakları yönetimi kapsamında risklerin azaltılması için, hem yapısal ve hem de yapısal olmayan tedbirler kuvvetlendirilerek bir politika çerçevesi geliştirilmelidir.
- İleride yaşanacak sosyoekonomik ve iklim değışikliklerine bağıli olarak suyla ilgili afetlerin etkileri daha da vahim olacağından, afetlere önceden hazırlanma ve risk yönetimi konularına öncelik verilmelidir.
- Afet tahmin araçları, erken uyarı sistemleri ve acil müdahale mekanizmaları geliştirilmeli ve güçlendirilmelidir.
- Afetler sırasında ve sonrasında önemli su altyapılarının ve çevre koşullarının korunması sağlanmalıdır.

Kuraklığa özel

- Özel tedbirler içeren kuraklık yönetim planları acilen hazırlanmalıdır. Su kıtlığı, kuraklık planlama yönetimiyle ortaklaşa ele alınması gereken önemli bir husustur.
- Atık suyun yeniden kullanımı ve deniz suyu arıtma gibi yenilikçi teknolojiler alternatif su kaynağı olarak teşvik edilmelidir.
- Özel erken uyarı sistemleri yeniden gözden geçirilmelidir.
- İklim değışikliğine uyum ve hazırlık stratejileri kesin olarak ifade edilmeli ve uygulanmalıdır. Bu planların ve stratejilerin yürürlüğe girmesi için gerekli tedbirler alınmalıdır.
- Kuraklık yönetim planı ve stratejilerini gerçekleştirebilmek için merkezi ve yerel idareler, sivil toplum örgütleri, akademik çevreler de dahil olmak üzere tüm paydaşların katılımı ve mutabakatı sağlanmalıdır.

2. SU VE İKLİM GÜNDEMLERİNİN BİRLEŞTİRİLMESİ

Eş başkanlar	Bangladeş, Hollanda
Başkanlık eden ülkeler ve destek veren kuruluşlar	Bangladeş, Hollanda, Meksika, Su ve İklim Ortak Programı (CPWC)
Moderatör	Dünya Su Konseyi
Hükümetler ve uluslararası Kuruluşlar	Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Arjantin, Avustralya, Azerbaycan, Bangladeş, Beyaz Rusya, Birleşik Arap Emirlikleri, Boliviya, Brunei Sultanlığı, Bulgaristan, Çek Cumhuriyeti, Danimarka, Ekvator, Fas, Finlandiya, Gırnata, Güney Kore, Gürcistan, Hindistan, Hollanda, İsveç, Japonya, Letonya, Litvanya, Lübnan, Makedonya, Maldivler, Mauritius, Monako, Nepal, Özbekistan, Rusya Federasyonu, Sırbistan, Slovenya, Türkiye, Ukrayna, Yunanistan
Diğer katılımcılar/uluslararası Kuruluşlar	Parlamenteler (Fransa), Yerel İdareciler (Güney Afrika-Cape Town), Avrupa Komisyonu, Küresel Çevre Girişimi, OECD, UNEP, UNFCCC, Küresel Su Ortaklığı

Öne Çıkan Konular

“Su ve iklim gündemlerinin birleştirilmesi” konulu yuvarlak masa toplantısı, toplantının eş başkanları olan Hollanda ve Bangladeş temsilcilerinin sunduğu bildiriler ile başlamıştır. Hollanda Bakan yardımcısı,

- iklim değişikliği ve iklim değişikliğine uyum konularında ilerlemenin nasıl sağlanacağı,
- uyum yaklaşımlarının vurgulanması,
- bilgi paylaşımı sürecinin nasıl etkin kılınacağı ve güçlendirileceği,
- bu süreçte müzakerecileri nasıl etkileyebilecekleri,
5. Dünya Su Forumu’ndan COP15’e ilerlemenin nasıl sağlanabileceği

hakkında katılımcıları görüşlerini bildirmeye davet etmiştir.

ABD, Danimarka, Finlandiya ve Hindistan temsilcilerinin belirttiği görüşler diğer katılımcılar tarafından olumlu karşılanmıştır.

Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’nin 15. Taraflar Toplantısı’nın (COP15) düzenleyicisi Danimarka tarafından iklim değişikliğine uyum konusunda yol gösterici prensipleri içeren beş maddelik bir liste sunulmuştur. Bu prensipler “Arazi ve Su Yönetimi için İklim Değişikliğine Uyum Diyalogları”nın sonucunda oluşturulmuştur. Bu prensipler arasında; sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde arazi ve su kaynakları yönetimi için uyum tedbirlerinin daha iyi bütünleştirilmesi, iklim değişikliğine karşı esneklik sağlanması, arazi ve sudan sorumlu kurumların idari gelişimi, her seviyede

bilgi paylaşımı ile yenilikçi yatırım ve finansman konuları yer almaktadır.

Katılımcı ülkelerin ve organizasyonların temsilcilerinin katkısı ile toplantı, canlı bir tartışma ortamında devam etmiştir:

- Bütün ülkeler iklim değişikliğine uyum konusunda suyun çok önemli bir rol oynadığını düşünmektedir. İklim değişikliği; tarımsal üretim, su riskleri ve su güvenliğinin sağlanamaması, deniz seviyesinin yükselmesi, ekosistemdeki değişiklikler ve insan sağlığı üzerinde etkilerini daha çok gösterecektir.
- Bütün ülkeler farklı şekillerde de olsa iklim değişikliğinden etkilenecektir ve çeşitli uyum zorlukları ile karşılaşacaktır. Uluslararası toplantılarda iklim değişikliğini azaltan tedbirlere öncelik verilmektedir. Bununla birlikte iklim değişikliğine uyum konusunun daha iyi ele alınması gerekir.
- İklim değişikliği etkilerinin azaltılması ve iklim değişikliğine uyum tedbirleri arasında bir sinerji bulunmaktadır (ormanların ve ekosistemin korunması gibi). Su alanında bu sinerjilerin belirlenmesi ve vurgulanması gerekir.
- Su topluluğundan iklim topluluğuna net bir mesajın verilmesine acil ihtiyaç olduğuna dair ortak bir kanı vardır. Bu topluluklar arasında bilgi alışverişinin yapılması ve deneyimlerin paylaşılması için yakın bir işbirliği gerekmektedir.
- Ekosistem hizmetleri ve su ile olan bağlantıları oldukça önemlidir ve uluslararası gündemde yer almalıdır. Kalkınma ve geçim için gerekli olan arazi ve su kaynaklarının iklim değişikliğine karşı savunmasız alanlar olduğu unutulmamalıdır.

- Başta küresel düzeyde olmak üzere yerelden ulusala bütün düzeylerde kaynakların finansmanı ve seferber edilmesi için yeni yolların bulunması gerekir. Bu bağlamda özellikle arazi kullanımının planlanması ile enerji ve suyun verimli kullanımını etkilemeleri nedeniyle yerel idarecilerin rolü vurgulanmıştır.
- İklim değişikliği politikaları ulusal kalkınma planlarına, su, enerji ve tarım sektörleri gibi sektörel politikalara dâhil edilmelidir. Sadece bütüncül yaklaşımlar başarılı kazan-kazan politikasına yönelik çözümler sağlayacak ve herhangi bir sektörde yaşanabilecek ihmallerin veya sektörler arası geribildirimlerin olumsuz etkilerini önleyebilecektir.
- Bakanlar Bildirisi'nde iklim değişikliğine uyum konusuna yeterince değinilmiştir.

Geleceğe Yönelik Tavsiyeler

- Politikaların ve deneyimlerin paylaşılması için bilime yatırım yapmalıyız. Yerel toplulukların da yer aldığı bütün düzeylerde bilgi paylaşımı çok gereklidir.
- Kamu bilinci, eylemlerin hızlandırılmasına yardımcı olmalıdır.
- Yerel, ulusal ve bölgesel olmak üzere bütün seviyelerde iklim değişikliğine uyum tedbirleri alınmalıdır. Uyum stratejilerinin yerel idareciler tarafından uygulanabilmesi için dikkatli seçilmesi gerekir.
- Su topluluğu, iklim topluluğu ile işbirliğinde bulunmak ve daha yakın ilişki kurmak için yollar bulmalıdır. Kopenhag'ta düzenlenecek İklim Değişikliği toplantısı için iklim değişikliği topluluğuna net bir mesajın verilmesi gerekir. Su topluluğu uyum konusunda eylem için, Bali Eylem Planı'na dayanarak merkezi bir rol oynamalıdır.
- İklim değişikliğine uyum için gelişmekte olan ülkelere destek sağlanmalı, öncelik en hassas ülkelere verilmelidir. Uyum stratejileri için araçlar geliştirilmelidir. Kapasite geliştirme, risk yönetimi ile ilgili yaklaşımlar ve risklerin azaltılması hayatidir.
- Kopenhag'taki Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'nin 15.Taraflar Toplantısı ve hazırlık toplantıları, iklim değişikliğine uyumun ve su konularının öneminin dile getirilmesi gereken önemli toplantılardır. Dünya Meteoroloji Örgütü'nün düzenleyeceği Dünya İklim Konferansı diğer önemli toplantılar arasında yer almaktadır.

3. SU HİZMETLERİNİN VE ALTYAPILARININ FİNANSMANI

Eş başkanlar	Amerika Birleşik Devletleri
Başkanlık eden ülkeler ve destek veren kuruluşlar	Amerika Birleşik Devletleri
Moderatör	Dünya Su Konseyi
Hükümetler ve uluslararası Kuruluşlar	Angola, Avustralya, Avusturya, Bahreyn, Bangladeş, Bosna Hersek, Cibuti, Çek Cumhuriyeti, Estonya, Fas, Filipinler, Gabon, Hırvatistan, İran, Irak, Jamaika, Kenya, Kırgızistan, Kosova, Letonya, Lübnan, Lüksemburg, Macaristan, Mali, Mauritius, Moğolistan, Monako, Moritanya, Nepal, Norveç, Orta Afrika Cumhuriyeti, Polonya, Romanya, Sırbistan, Suudi Arabistan, Tayland, Ukrayna, Vietnam
Diğer katılımcılar/uluslararası Kuruluşlar	Paris Belediyesi (Belediye Başkan Yardımcısı) Parlamenterler (Honduras), Uluslararası Kamu Hizmetleri, Avrupa Yatırım Bankası (EIB), Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), Dünya Bankası, Aquafed, Dünya Su Konseyi

Öne Çıkan Konular

Tartışma üç ana konu etrafında yoğunlaşmıştır:

1. Finansal planların uygulanması
2. Sermayenin mobilizasyonu ve risklerin azaltılması
3. Güvenilir su projelerinin geliştirilmesi

İlerleme kaydedilmesine karşın yapılacak çok fazla şey vardır ve acil olarak ölçek ekonomisine geçilmesi gereklidir. Bu durum mali politikalarda, merkezi bütçeden suya daha fazla pay ayrılması, diğer kaynaklardan fon aktarılması, yerel likiditeye erişim ve Vakıf ve Sivil Toplum Kuruluşlarının toplum girişimlerine desteğinin artırılması gibi değişiklikler gerektirebilir.

Gelecekte yapılacak çalışmaların, Milenyum Kalkınma Hedefleri'ni (MDG) karşılamada geri kalan kırsal bölgelerde sanitasyonun finansmanına hizmet kapsamının yaygın olduğu geçiş ülkelerinde ise atık su artımına odaklanması için genel bir çağrı yapılmıştır.

Pek çok katılımcı su finansmanının, su temini ve sanitasyonun ötesine geçerek bütüncül su kaynakları yönetiminin finansmanının da dikkate alınması gerektiğini vurgulamıştır. Bu sayede temel hizmetlerin sağlanabilmesi için gerekli su kaynakları temin edilebilecek, çevre korunacak ve sanayi, tarım gibi büyük su kullanıcılarının verimliliği artırılabilecektir.

Geleceğe Yönelik Tavsiyeler

1. Finansal planların uygulanması

OECD, sürdürülebilir finansal planlama ve su hizmetlerinin fiyatlandırılması konusundaki çalışmalarının taslağını sunmuştur. 3T olarak bilinen vergi, tarife ve transferlerin önemli fon kaynakları olduğunun altı çizilmiştir. Bu kaynaklar, borçların geri ödemelerinin vergilerden ya da tarifelerden yapılacağını farkında olarak borçlanma ile desteklenebilir. Finansal planlar bu kaynakların doğru dağılımını belirlemeye yardımcı olmaktadır ve bu belirleme ancak yerel olarak yapılabilir. Amaç sürdürülebilir olarak maliyeti kazanmayı başarabilmektir. Böylece hem maliyet kazanma sağlanmış olur hem de yoksul kesim için tüketim arttıkça fiyatın da arttığı akıllı tarifeler kullanılır.

Katılımcılar geçmiş yıllarda kentsel su temini ve sanitasyon fonlanmasında kaydedilen ilerlemelere örnekler vermişlerdir. Özellikle hükümet bütçeleri, krediler, Resmi Kalkınma Yardımları (ODA) gibi geleneksel kaynakları desteklemek için yenilikçi finans mekanizmaları kullanan ülkelerden örnekler sunulmuştur. Geri ödenebilir devlet sübvansiyonları, tahviller, borç teminatı, yoksullar için dış kaynaklardan alınan yardım kredileri, özel olarak suya ayrılan fonlar, su tesislerine alınan açık hava reklamlarının kira gelirleri, sanitasyonun ve su temini finansmanı ile eşleştirilmesi, IWRM için özel fonların kullanılması ve sosyal sorumlukların su için kullanılması gibi metotlar da bunlara ilave olarak verilmiştir. Potansiyel tüketicilerin krediye erişmesini sağlayan, bankalarla ürün tedarikçileri arasında bağ kuran yenilikçi ortaklıklar örnek olarak verilmiştir.

Stratejik Finansal Planların yatırımlara yol göstermede, gerçekte neler yapılabileceğine karar vermede ve öngörülebilir bütçe hazırlanmasında faydalı olduğu kabul edilmiştir. Bu planların uygulanmasına yardım edilmesine yönelik çağrıda bulunulmuştur.

2. Sermayenin mobilizasyonu ve risklerin azaltılması

İlk sunum Filipinler Maliye Müsteşarı tarafından yapılmıştır. Finansmanı çekici hale getirmek için risklerin azaltılmasının çok önemli olduğuna vurgu yapmıştır.

Katılımcılar, finansmanın sadece para havuzunu artırarak değil riskleri azaltarak, ilave fonları dengeleyerek ve fonları çeşitli kaynaklarla harmanlayarak elde edilmesi gerektiği konusunda hem fikir oldular. Fonlar hükümet bütçeleri, hibeler ve Resmi Kalkınma Yardımları (ODA), özel yatırımlar ve mikro finansmanın bir harmanından oluşabilir. Bu harmanın amacı fonların etkin bir şekilde kullanılmasıdır. Örneğin kıt hibe fonları stratejik olarak diğer fonları dengelemek için kullanılmalıdır.

Kapasite geliştirmenin her seviyede önemli olduğunun altı özellikle çizilmiştir. İşçilerin eğitilmesi (ve onları sektörde tutabilmek için çalışma şartlarının iyileştirilmesi), belediye ve yerel idare çalışanlarının eğitilmesi ve merkezi hükümet denetçilerinin eğitilmesi gibi öneriler sunulmuştur. Devralınan sorumlulukların üstesinden gelebilecek kapasiteye ve bütçeye sahip olduğu sürece, sorumlulukların dağıtılmaması (merkezde kalması) şeklinde bir ana mesaj ortaya konmuştur.

Finansmanda paranın her şey olmadığı vurgulanmıştır. Sektörü yatırımlar için cazip hale getirmek ve riskleri azaltmak için yönetsel reformlara ihtiyaç duyulmaktadır. Bazı katılımcılar riskin azaltılmasına yönelik örnekler vermişlerdir. Bu örnekler arasında yerel para birimiyle yerel bankalardan sigortalı kredi alınarak yabancı döviz risklerinin azaltılması sayılmıştır. Katılımcılar iyi yönetimin verimliliği artırabileceğini, maliyetleri düşürebileceğini, hesap verme yükümlülüğünü artırabileceğini ve kredi itibarını yükseltebileceği önemle vurgulamışlardır.

Tartışmalar sırasında sermayenin mobilizasyonu için ortaklıklara odaklanılmıştır. Hem Kamu- Özel Sektör ortaklıklarının hem de Kamu-Kamu ortaklıklarının gerekli olduğu konusunda mutabakata varılmıştır. Ancak bunlar da yeterli değildir. Kamu ve özel sektör birbirine sıkı sıkıya bağlıdır ve bunların nasıl bir katkı sağlayacağı somut isteklere göre yerel olarak belirlenecektir. Özel sektör, yönetimin iyileştirilmesi, verimliliğin artırılması, kurumsal kültürün değiştirilmesi ve finansmanın artırılması gibi konularda kamuya yardımcı olabilir. Evsel su ve sanitasyon hizmetleri büyük oranda kamu tarafından verilmektedir. Kamu-Kamu ortaklıkları sayesinde daha iyi işleyen kurumların diğerlerine yardım etmesi sağlanabilir. Örne-

ğin Su Kullanıcı Birlikleri ile uygulayıcılar arasında eşleştirme programları uygulanarak karşılıklı öğrenme sağlanabilir. Siyasi müdahalelerin azalması, verimliliğin, kredi itibarının ve hesap verme sorumluluğunun artması için kamu kurumlarının bağımsız bir yönetime sahip olması gerektiği önerilmiştir.

3. Güvenilir projeler

Avrupa Yatırım Bankası tartışmaları açmak üzere bir sunum yaparak mevcut finansal kriz ve ekonomik çöküş konusunu gündeme getirmiştir. Ayrıca su yatırımlarına öncelik verilmesine devam edilmesi çağrısında bulunulmuştur.

Kriz hakkında tartışmalar yürütülmüş ve bu durumun finansmana erişimi zorlaştırmasına rağmen su sektörünün bu fırtınayı atlatacak şekilde iyi yapılandırıldığı sonucuna varılmıştır. Reformların ve çevrenin iyileştirilmesinin yanı sıra mevcut fırsatlara yatırım yapılmaya devam edilmesine karar verilmiştir. Örneğin su fonlar için güvenli bir limandır ve birçok ülkede mevcut yerel likidite bulunmaktadır. Canlandırma paketlerinin içinde su hizmetleri de yer almaktadır. Gelecekteki ekonomik iyileşmeyi yakalayabilmek için iyi mevzilenmek, somut kurumlara ve güvenilir projelere sahip olmak gereklidir.

Özel sektör yatırımlarının durmasıyla, Uluslararası Finans Kurumları (IFI) su yatırımlarındaki boşluğu doldurmada önemli rol oynamaktadır. IFI'ler geçen 15 yıldaki Özel -Kamu Sektör Ortaklıklarından ve farklı finans kaynaklarının harmanlanmasından çok şey öğrenmişlerdir. Ülkelerin kalkınma ortakları ile sadece projeler için kısa vadeli değil, uzun vadede de ilişki içinde olmaya ihtiyaç duyduğu vurgulanmıştır. IFI'lerin, suyu özel olarak ele alan cazip koşullar, oranlar ve geri ödeme koşulları sağlaması önerilmiştir. Daha zengin sektörlerden çapraz finansman sağlanması ve tarım işletmeleri de öneriler arasındadır. IFI'ler ülkelere; proje hazırlamada, güvenilir proje üretmede, yerel ihtiyaçları ve gerçekleri göz önüne alınmasını sağlayan işçi sendikaları, sivil toplum ve gençler gibi paydaşların fikrini almada yardımcı olmalıdır.

4. KIYI ŞERİTLERİNİN SÜRDÜRÜLEBİLİR YÖNTEMİ

Eş başkanlar	İspanya
Başkanlık eden ülkeler ve destek veren kuruluşlar	İspanya, Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP), Birleşmiş Milletler Endüstriyel Kalkınma Örgütü (UNIDO)
Moderatör	Öncelikli Eylemler için Bölgesel Faaliyetler Merkezi, Akdeniz Eylem Planı Programı
Hükümetler ve uluslararası Kuruluşlar	Cibuti, Filistin, Finlandiya, Gürcistan, İsveç, Kanada, Kıbrıs, Küba, Myanmar, Portekiz, RAMSAR Sözleşmesi, Rusya Federasyonu, Samoa, Slovakya, Slovenya, Tunus, Türkiye, Umman, Yunanistan
Diğer katılımcılar/uluslararası Kuruluşlar	İş dünyası temel grubu (Dow Solutions), STK (FAN), Ramsar Sözleşmesi, Doğayı Koruma Teşkilatı, Uluslararası Doğayı Koruma Birliği (IUCN), Birleşik Kentler ve Yerel İdareler (UCLG), Dünya Su Konseyi

Öne Çıkan Konular

Toplantıda görüşülen konular şu şekildedir:

- Kıyı sularının sınıraşan özelliğinin dikkate alınması, bölgesel anlaşmalar ve düzenlemeler ile aynı denize kıyısı olan ülkeler arasında uluslararası işbirliği ve dayanışmanın teşvik edilmesi
- Bütüncül Kıyı Şeridi ve Nehir Havzası Yönetimi (ICARM) ile ilgili AB Direktifleri, Bütüncül Kıyı Bölgesi Yönetimi (ICZM), Geniş Deniz Ekosistemi yaklaşımı gibi spesifik kaynak yönetimi yaklaşımları ve araçları
- Su bakanlarının ve yöneticilerinin kıyı şeritlerinin sürdürülebilir yönetimine öncelik vermesi
- Kıyı şeritlerinde su talebi ve kirliliğin sürekli olarak artması, bu durumun kıyı şeritlerindeki su hizmetlerini ve su yönetimini nasıl etkileyeceği
- Sadece kontrolsüz gelişim değil aynı zamanda uzun süreli kuraklık gibi doğal koşullar nedeniyle kıyı şeritlerinde yaşanan su sıkıntısının bazı olağanüstü örnekleri
- Kıyasal konular ile ilgili hukuki ve kurumsal çerçevelerin mevcut olması ancak mevzuatların uygulanmasında kapasite ve kaynak eksikliğinin bulunması
- Sürdürülebilir yönetim uygulamalarında geniş kıyı şeritlerinden çok dar kıyı şeritlerinin veya alanlarının üzerinde durulmalıdır.
- Deniz seviyesinin yükselmesi ve yağış miktarının azalması gibi iklim değişikliğinin kıyı bölgelerinde çeşitli etkileri görülmektedir. Bu durum su kıtlığına yol açar.

bilir ve yer altı sularının aşırı kullanılması durumunda da tuzlu su girişini artırabilir. Daha çok deniz suyu arıtma tesislerinin kurulması ve atık suyun yeniden kullanılması bu duruma çözüm olabilir.

- Kıyı toplulukları iklim değişikliğine uyum çalışmalarına daha fazla önem vermelidir.
- Kıyı şeritlerinin ve nehir havzalarının bütüncül yönetimini sağlamak için temel sorunların çözümüne ulusal/küresel ölçekte yapılacak problem analizleri ile başlanabilir. Sonrasında ise alan-odaklı yaklaşım takip edilebilir, yukarıdan aşağıya ve aşağıdan yukarıya çözümler üzerinde çalışılıp farklı düzeylerdeki planlar arasında bütünlük sağlamak için mekanizmalar oluşturulabilir.
- Sorunları değerlendirirken hem yukarı akışlı hem de aşağı akışlı ülkelerin durumlarının göz önünde bulundurulması gerekir.
- Alt bölgelerin ihtiyaçları ve ulusal öncelikleri ele alırken mümkün olduğunca bölgesel yaklaşımlardan ve işbirliğinden yararlanılmalıdır. Bütün ilgili sektörlerin ve bakanların destek verdiği, kapsamlı ve bütüncül bir yaklaşım olan İngiliz "Deniz Faturası" programı ulusal düzeyde bir çalışma olarak örnek verilebilir.
- Bütüncül kavramların geliştirilmesi gerekir. Bu kavramlar sektörel yaklaşımlar ile birlikte uygulanmak zorundadır.
- Uluslararası kuruluşlar arasında verimliliğin artırılması, bölgesel yapılar ve kuruluşlar arasında tekrardan kaçınılması ve bütün ortak hedeflere göre ihtiyaçla-

rını gidermeleri için ülkelere yardımcı olacak yollar bulunması

- Sürdürülebilir arazi kullanımı, kıyı ve tatlı su yönetimi de dikkate alınması gereken önemli bir unsurdur.

Geleceğe Yönelik Tavsiyeler

- Bütüncül Kıyı Bölgesi Yönetimi (ICZM) anlayışından Bütüncül Kıyı Şeridi ve Nehir Havzası Yönetimi (ICARM) anlayışına geçilmesi çok önemlidir ve bu süreçlerin uygulanması için ülkelerde kapasitenin geliştirilmesi gerekir. Bunu başarmak için ICZM ve IWRM alanlarında aktif olarak çalışan uluslararası kuruluşlar arasındaki sinerjinin geliştirilmesi tavsiye edilmiştir.
- Geniş Deniz Ekosistemi yaklaşımı (verimliliği, balıkçılığı, kirlilik/ekosistem sağlığını, sosyo-ekonomikler ve idareyi vurgulayan bir yaklaşım) sınıraşan kıyı ve deniz sularının sürdürülebilir yönetimi için etkin bir unsur olduğunu kanıtlamıştır.
- Su yönetimi ve deneyimlerin paylaşılması için mevcut teknik bilgi ve teknolojiye yararlanılması
- Yerel katılımın artırılması: daha iyi bir yönetim için en üst kademeden en alt kademeye kadar bütün paydaşların çalışması
- Yukarıdan aşağıya: deniz kirliliğinin arazi tabanlı nedenleri için ülkeler "Bölgesel Denizler Protokolü" gibi uluslararası mevzuatları kabul etmelidir. Bu mevzuatlar ulusal çalışmalar için temel oluşturmaktadır.
- İklim değişikliği kapsamında kıyı şeritlerinin sağladığı ekosistem servislerinin öneminin anlaşılması gerekir.
- Yerel inisiyatiflerin oluşturulması ve uluslararası işbirliği teşvik edilmelidir.
- Binyıl Kalkınma Hedeflerini gerçekleştirmek için su toplama havzası ve kıyı şeritleri birlikte yönetilebilir.
- Hükümetler, Uluslararası Kıyı Yönetimi için yeni mekanizmalar araştırmalıdır.

5. SANİTASYON: ULUSLARARASI SANİTASYON YILINDAN SONRA İVMİYİ KORUMAK SU VE SANİTASYON HAKKI İÇİN YARDIMCI OLABİLİR Mİ?

Eş başkanlar	İsviçre, Uruguay
Başkanlık eden ülkeler ve destek veren kuruluşlar	İsviçre, Uruguay, UNSGAB
Moderatör	WSCCC İsviçre Federal Su Bilimleri ve Teknolojileri Enstitüsü (Eawag-SANDEC) / WSCCC
Hükümetler ve uluslararası Kuruluşlar	Almanya, Arjantin, Boliviya, Bulgaristan, Burkina Faso, Ekvator, Endonezya, Fransa, Hollanda, Honduras, İspanya, İsrail, Laos, Madagaskar, Meksika, Singapur, Şili, Tacikistan, Venezüella, Afrika Birliği Komisyonu, Avrupa Komisyonu, Arap Birliği, UNDESA, UNICEF, UNSGAB, WHO
Diğer katılımcılar/uluslararası Kuruluşlar	Akdeniz Su Enstitüsü, Aquafed, Dünya Su Konseyi, Lyonnaise des Eaux Ortak bir Gelecek için Avrupa Kadın Birliği, Uluslararası Su Birliği, Suez Environnement,
Gözlemci	Vatikan

Bu yuvarlak masa toplantısında sanitasyon konusu iki bölümde tartışılmıştır:

- İlk bölümde Uluslararası Sanitasyon yılının sonuçlarının bakanlar ve kurumlar arasında nasıl paylaşıldığı incelenmiştir,
- İkinci bölümde su ve sanitasyon hakkı uygulamaları ele alınmıştır.

Bu yuvarlak masa toplantısına çok sayıda yüksek seviyeli siyasi temsilcinin katılması, Meksika'daki 4. Dünya Su Forumunda ortaya çıkan Suya ve Sanitasyona erişim hakkı bilincinin giderek arttığının bir göstergesidir.

1. Uluslararası Sanitasyon Yılından Ardından

Toplantı iki ana konuya odaklanmıştır.

- Uluslararası Sanitasyon Yılı (USY) sonuçlarının bakanlar ve kurumlar arasında nasıl paylaşıldığının incelenmesi
- Sanitasyonla ilgili teşvik edilecek ve uygulanacak öncelikli eylemlerin tartışılması ve belirlenmesi

Tartışmadan çıkan ana mesajlar şunlardır:

- USY, bilincin artırılması, sanitasyonun kabul görmesi konularında başarılı olmuştur. Artık günümüzde prob-

lemler daha belirgindir ve daha iyi anlaşılmaktadır.

- USY sayesinde sanitasyona yapılan yatırımların sadece sosyal değil ekonomik faydalarının da olduğu ortaya çıkmıştır.
- Yoksullar yararına yenilikçi projeler belirlenmesine ve mevcut olanların geliştirilmesine çok fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Küçük ölçekli tedarikçiler ve girişimciler için bu geliştirme işinde çok fazla potansiyel bulunmaktadır.
- USY, nüfusun, çevrenin ve ekonomik kalkınmanın koruma ihtiyacına, atık su yönetimine (toplama, arıtma, yeniden kullanım), katı atıklara ve kanalizasyonlara dikkat edilmesi gerektiği vurgulanmıştır.
- Sanitasyon hizmetlerinde cinsiyet farkının gözetilmesi çok önemlidir.
- Bu sanitasyon krizi, sanitasyona yönelik güçlü ulusal politikalar ve maliye planları üretilmesini ve uygulanmasını gerektirmektedir. Davranış değişikliği gerektiren hijyen, sanitasyon stratejisinin en önemli ögesidir.
- Sanitasyona erişim hakkı Binyıl Kalkınma Hedeflerine ulaşmak için çok önemlidir. Yetkililerin, sanitasyon

konularını daha kapsamlı bir şekilde ele almalarına ve vatandaşların ihtiyaçlarına karşılık vermelerine yardımcı olacaktır. Sanitasyona erişim bir lütuf değil, uluslararası kabul görmüş bir kamu görevidir.

- Yuvarlak masa toplantısına katılan Bakanlar, Uluslararası Sanitasyon Yılı'nın kazandırdığı ivmeyi devam ettirmeyi taahhüt etmişlerdir.

Yuvarlak masa toplantısında geleceğe yönelik olarak aşağıdaki tavsiyeler verilmiştir:

- Bu toplantıya katılan hükümetler, Sanitasyon konusunda Binyıl Kalkınma Hedeflerine ulaşmada yaşanan gecikmeleri telafi etmek için ek kaynak sağlayacaklardır. Hesap verme sorumluluğunu artıracak araçlar araştırılacaklardır.
- Yoksullar lehine bir odak benimsenmelidir. Bu da büyük ölçüde, davranış değişikliğini amaçlayan, talebi artıran, pazarın gelişmesini destekleyen ve yoksullar için uygun teknolojilerin teşvik edilmesini amaçlayan daha aktif bir kamu sağlığı politikası gerektirmektedir.
- Hükümetler Sanitasyonla ilgili konuları bütüncül bir yaklaşımla ele almalıdırlar. İşbirliği anlaşmaları (kamu-kamu kamu-özel sektör) imkânları ve yerinden yönetim işbirliği ihtiyaçları daha iyi araştırılmalıdır.

2. Su ve Sanitasyon Hakkı Uygulamaları

Toplantıdan çıkan ana mesajlar şunlardır.

- Suya ve Sanitasyona erişim hakkının Binyıl Kalkınma Hedeflerinden, sadece MDG 7'nin 10. hedefine (suya ve sanitasyona erişim) değil, gecekondular ve kenar mahallelerde yaşam koşullarının iyileştirilmesi (MDG 7), yoksulluğun ve açlığın ortadan kaldırılması (MDG 1) ve sağlık, eğitim ve cinsiyet eşitliği (MDG 2-6) konularına yönelik hedeflere ulaşmak için de çok önemli olduğu konusunda karar varılmıştır.
- Suya ve sanitasyona erişim hakkı, yetkililerin sanitasyon konularını daha kapsamlı bir şekilde ele almalarına ve vatandaşların ihtiyaçlarına karşılık vermelerine yardımcı olacaktır. Sanitasyona erişim bir lütuf değil, uluslararası kabul görmüş bir hükümet görevidir.
- Suya erişim hakkının 5. Dünya Su Forumu Bakanlar Bildirisinde yeterince ele alınmadığı hususunda genel bir kanı oluşmuştur. En azından, BM referansı olan ve suya ve sanitasyona erişim konusunda genel olarak kabul edilen bir tanım olan, BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi 15 numaralı Genel Yorumuna atıfta bulunulması tavsiye edilmiştir.

- Katılımcıların büyük çoğunluğu suya erişimi bir insan hakkı olarak tanımış ve bu hakkın uygulamaya geçirilmesi için gerekli her türlü tedbiri almayı taahhüt etmişlerdir.
- Ancak bazı devletler, Suya ve Sanitasyona Erişim hakkını sadece sosyo ekonomik değil bir insan hakkı olarak kabul edilmesinin etkilerini araştıran BM İnsan Hakları Komisyonuna atıfta bulunmuşlardır. Katılımcıların çoğunluğu harekete geçmeden önce Bağımsız Uzman Raporunun sonuçlarını beklemeyi tercih etmektedirler.
- Katılımcılar, bu hakkın diğer ülkeler tarafından da en kısa sürede yerel ve ulusal düzeyde uygulamaya geçirilmesi çağrısında bulunmuşlardır.

Aşağıdaki hususun takibinin yapılması karara bağlanmıştır:

Bu toplantının katılımcıları, bu masanın ve diğer yuvarlak masa toplantılarının sonuçlarının Bakanlar Bildirisine ek olarak konulmasını önermişlerdir.

6. SU İÇİN ENERJİ-ENERJİ İÇİN SU

Eş başkanlar	Türkiye, Fransa
Başkanlık eden ülkeler ve destek veren kuruluşlar	Fransa, Norveç, Türkiye, Uluslararası Hidroenerji Derneği (IHA)
Moderatör	WSCC İsviçre Federal Su Bilimleri ve Teknolojileri Enstitüsü (Eawag-SANDEC) / WSCC
Hükümetler ve uluslararası Kuruluşlar	Afganistan, Arnavutluk, Avusturya, Birleşik Arap Emirlikleri, Bosna ve Hersek, Brezilya, Bulgaristan, Burundi, Estonya, Fas, Guatemala, Irak, Kamboçya, Kanada, Kırgızistan, Kosova, Kuveyt, Laos, Luksemburg, Mali, Nijer, Özbekistan, Singapur, Suudi Arabistan, Şili, Tacikistan, Uluslararası Atom Enerjisi Derneği, Uruguay, Vatikan
Diğer katılımcılar/uluslararası Kuruluşlar	İş Dünyası Temel Grubu, Uluslararası Hidroenerji Derneği (IHA), Parlamenter (Bahreyn), Dünya Su Konseyi

Tartışmalar beş ana konu üzerinde yoğunlaşmıştır.

1. Politikaların uyumlu hale getirilmesinde kurumsal çerçevenin rolü
2. Suyun çok amaçlı ve sürdürülebilir kullanımı için ilgili araç ve prensipler
3. Enerji-su etkileşimi konusunda farkındalık
4. Çoklu kullanım projelerinde hidrolik enerjinin rolü
5. Enerji ve su hizmetlerinin fiyatlarındaki kararsızlık

Türkiye, Afganistan, Laos, Brezilya, Kırgızistan, Kosova, Bulgaristan, Avusturya, Luksemburg, Bosna ve Hersek, Tacikistan, Fas, Irak ve Özbekistan temsilcileri söz alarak kendi ülkelerindeki su ve enerji konularındaki kurumsal mekanizmalarını, enerji ve su yönetimi politikalarını, hidrolik enerji projelerinin durumunu, faydalarını, karşılaşılan zorlukları ayrıca iyi uygulama örneklerini ve edindikleri deneyimlerini paylaştılar. Tartışmalarda yer alan paydaş gruplar kendi rolleri, sürdürülebilirliğin ölçülmesinin önemi konularında görüşlerini bildirdiler. Özellikle Uluslararası Hidro-Enerji Derneği'nin (IHA) Sürdürülebilirlik Değerlendirme protokolüne destek verilmesi için çağrıda bulundular.

Tartışmadan çıkan ana mesajlar şu şekildedir:

- Su ve enerji arasında sıkı bir bağ vardır. Bu yüzden bu ilişkiyi daha etkin hale getirmek için sektörler arasında koordineli hareket edilmeli ve politikalar daha iyi bütünleştirilmelidir.
- Su kaynakları havza bazında yönetilmeli (IWRM);

suyun sulama, içme suyu, hidrolik enerji, enerji ve ekosistemler vb farklı sektör ve alanlardaki çoklu kullanım göz önünde bulundurulmalıdır.

- Altyapı projelerinin geliştirilmesinde sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için bilimsel yaklaşımlar benimsenmelidir.
- Verimliliğin artırılabilmesi için ulusal düzeyde kurumsal mekanizmaların ve sektörler arası koordinasyonun sağlanması çok önemli bir husustur. Koordinasyon sürecine paydaşların katılımı çok önemlidir.
- Su-enerji ilişkisinden maksimum düzeyde fayda sağlanabilmesi için hükümetler arasında ve sınıraşan düzeyde işbirliği teşvik edilmelidir.

Bu amaçlara ulaşabilmek için aşağıdaki araçlar gereklidir.

- Çevresel ve sosyal teminatları içeren sürdürülebilirlik değerlendirme araçları ve kılavuzları, çevresel etki değerlendirilmesi ve stratejik çevresel değerlendirmeler planlama ve politika üretme için faydalı araçlardır.
- Altyapının geliştirilmesine ve yenilenebilir enerji projelerine yatırım yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.
- İklim değişikliği ve yoksullukla mücadele konuları göz önünde bulundurularak yenilenebilir enerji kaynakları geliştirilmelidir.
- Enerjinin sudaki ayak izi konusundaki bilimsel araştırmalar daha da geliştirilmelidir.
- Su kıt ve sınırlı bir kaynak olduğundan suyun verimli

kullanılması teşvik edilmelidir.

- Enerji verimliliği teşvik edilmelidir.
- Sivil toplumun karar alma sürecine katılabilmesi için mekanizmalar geliştirilmelidir.
- Altyapıların bakım, onarım ve iyileştirilmesi için finansal modeller geliştirilmelidir.
- Ulusal düzeyde sektörler arası işbirliği gereklidir.

Aşağıdaki hususların takip edilmesi kararlaştırılmıştır.

- Enerji-su ilişkisini daha iyi anlatabilmek için mekanizmalar üzerinde karar kılmak ve su ve enerji politikalarının uyumluluğunu artırmak için önceliklerin seçilmesi
- Su ve enerji etkileşimine dair özel programların talep edilmesi
- Dünya Su Forumları ve Enerji Forumları arasında daha sıkı bir etkileşim sağlanması
- Hidrolik enerjinin ve suyun çok amaçlı kullanımının yapıldığı altyapıların sürdürülebilirliğini değerlendirebilen kabul görmüş bir araç geliştirilmesi
- Enerji fiyatlarının kararsız olduğu zamanlarda su güvenliğinin sağlanması
- Mevcut uluslararası süreçlerle bağlantılar kuvvetlendirilmelidir. Dünya Su Forumundan çıkan sonuçlar diğer ilgili süreçlere aktarılmalıdır.

7. AFRIKA İÇİN KALKINMA ARACI OLARAK SU

Eş başkanlar	Güney Afrika
Başkanlık eden ülkeler ve destek veren kuruluşlar	İtalya, Güney Afrika, Madagaskar, Afrika Bakanlar Su Konseyi (AMCOW), Afrika Kalkınma Bankası (AfDB)
Moderatör	Güney Afrika
Hükümetler ve uluslararası Kuruluşlar	Angola, Afrika Birliği Komisyonu, Birleşmiş Milletler İskân Programı (UN-Habitat), Burkina Faso, Cezayir, Dünya Bankası, Etiyopya, Filistin, Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Kamerun, Kenya, Lesotho, Libya, Mısır, Moritanya, Mozambik, Namibya, Nijerya, Orta Afrika Cumhuriyeti, Sudan, Uganda, Yeşil Burun Adaları
Diğer katılımcılar/uluslararası Kuruluşlar	İş dünyası: Eskom Holdings Ltd., Uluslararası Su Sekretaryası, Bilimsel ve Endüstriyel Araştırma Konseyi (CSIR), Dünya Su Konseyi (WWC)

Öne Çıkan Konular

Büyüme ve gelişme için su güvenliği ön şarttır. 4. Dünya Su Forumu'ndan bu yana bu konuya bazı ulusal politika gündemlerinde öncelik verilmiştir. Güney Afrika da dâhil olmak üzere bazı ülkeler ulusal programlar hazırlamış, suyun kalkınmaya etkisini değerlendirmek için çerçeveler geliştirmiştir. Bu analizler ve inisiyatifler su konularının stratejik planlamasında ve fikirlerde değişim yaratmıştır.

"Afrika için kalkınma aracı olarak su" isimli yuvarlak masa toplantısında Afrika ülkeleri ile bağışçılar arasında Afrika'nın kalkınması için suyu araç olarak kullanmanın en iyi yolları hakkında görüş alışverişinde bulunulması amaçlanmıştır.

Toplantının moderatörü olan Güney Afrika temsilcisinin açılış konuşması ile toplantı başlamıştır. Afrika Birliği Komisyonu, Afrika Kalkınma Bankası (AfDB) ve Dünya Bankası'ndan temsilciler Afrika'ya yatırım ve projelerin finansmanı konularında gözlem ve deneyimlerini paylaştılar. Deneyimlerden elde edilen önemli veriler ortaya konularak yatırıma duyulan ihtiyaç vurgulanmıştır. Namibya temsilcisi sürdürülebilir su temini kaynağı olarak yeraltı suyunun önemine değinmiştir. Ayrıca Mozambik ve Cezayir temsilcileri taşkın ve afet yönetimi stratejilerini diğer katılımcıların dikkatine sunmuşlardır. Son olarak Mısır temsilcisi su ve suyun sınıraşan yönetimi hakkında önerilerde bulunmuştur. Toplantının ikinci bölümünde katılımcılar arasında canlı bir tartışma yaşanmıştır.

Katılımcılar tarafından tartışılan ana konular ve varılan sonuçlar şu şekildedir:

1. Katılımcılar ilk olarak yakın tarihte su ile ilgili konularda Afrika'da kabul edilen çeşitli bildirileri tanımışlardır. Yeni

taahhütlerin hazırlanması yerine kabul edilmiş taahhütlerin yürürlüğe konmasına acil ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır. Özellikle altı çizilen bildiri ve taahhütler şunlardır:

- Ethekwini Bildirisi ve AfricaSan Planı,
 - Tunus Bakanlar Bildirisi,
 - Sirte Bakanlar Bildirisi,
 - Sharm El-Sheikh Taahhütleri ile su ve sanitasyon hedeflerinin sağlanmasını hızlandırmak için Eylem Planı.
- 2008 yılında hazırlanan bütün bu bildiriler Afrika'da eylem için sağlam bir çerçeve oluşturmaktadır. Sonraki tartışmalar bu uygulamanın sağlanması için en iyi yollar üzerine odaklanmıştır.

2. Katılımcılar uygulama için "bağımsız değerlendirme" den yararlanılmasını ve bunun da etkin izleme mekanizması gerektirdiğini vurguladılar.

3. Bakanlar suyun bütün siyasi gündemlere dâhil edilmesi gerektiği konusunda hemfikirdiler. Bu ise kapsamlı Ulusal Su Stratejileri ve Eylem Planlarının hazırlanması ile başarılabılır.

4. Eylem için birinci önceliğin Binyıl Kalkınma Hedeflerinin sağlanması olduğuna dair genel bir görüş vardır ve bu hedeflerin sağlanması için:

- Ulusal ve yerel kapasitenin geliştirilmesi ve mevcut araçların güçlendirilmesi,
- Çok sektörlü kalkınma planlamasında, diyaloglarda, yatırım planlarının hazırlanmasında, vergiler, tarifeler ile transferlerden gelen

kaynakları birleştirecek finans stratejilerinin hazırlanmasında hükümetlerin bir araya gelmesi,

- Fonlar üzerinde mevcut kısıtlamaların kaldırılması,
- Ekonomik büyüme ve kalkınmayı desteklemek için Afrika'nın altyapısının geliştirilmesi ve mevcut altyapının korunması,
- Finansal kaynakların önemli ölçüde artırılması gerekir.

5. Günümüzde yaşanan küresel ekonomik krizin olumsuz etkilerine rağmen gelişmiş ülkeler ile işbirliği mutlaka artırılmalıdır. G8 2009 toplantısı organizatörü İtalya'nın katkıları katılımcılar tarafından olumlu karşılanmış ve G8 Evian Su Eylem Planının yeniden hayata geçirilmesi istenmiştir.

Afrika Su Hizmeti, Kırsal Su Temini ve Sanitasyon inisiyatifleri gibi mevcut mekanizmalar ile Afrika Su Planının uygulanmasını desteklemek için Kalkınma Ortakları teşvik edilmektedir. Afrika Kalkınma Bankası (AfDB) ulusal su stratejilerinin ve planlarının finanse edilmesinde ülkelere yardımcı olacaklarını taahhüt etmiştir. Diğer kalkınma ortaklarının da aynı yönde hareket etmeleri beklenmektedir.

6. Güney Afrika tarafından belirtildiği üzere "su güvenliği şüphesiz Afrika'nın büyüme potansiyelini ortaya çıkarmak için anahtardır ve kalkınma için oldukça gereklidir. Afrika'nın iklim değişikliğinin potansiyel etkilerine hassasiyeti dikkate alındığında su kaynaklarımızı yönetememe tehlikesi kalkınmayı geciktirecektir". Su güvenliğini artırmak için aşağıdaki dört hususun altı çizilmiştir:

- Fiziksel, ekonomik ve kurumsal seviyelerde altyapıya acilen önem verilmesi gerekir.
- Su politikalarının geliştirilmesinde ve su yönetiminde yüzey suyu, yeraltı suyu, yağmur suyunun toplanması, deniz suyunun arıtılması ve çıkış suyunun yeniden kullanılması anlamında doğru dengenin sağlanması gerekir.
- Kadınlar ve kız çocukları başta olmak üzere toplumsal cinsiyet dengesine daha fazla önem verilmelidir.
- Bölgesel işbirliği için bir fırsat olan sınıraşan su yönetiminin daha fazla geliştirilmesi gerekir.

Geleceğe Yönelik Tavsiyeler

Aşağıda katılımcıların belirttiği tavsiyeler yer almaktadır:

- Uygulamaların izlenmesi, özellikle su ve sanitasyon bütçelerinin artırılması oldukça gereklidir.
- Diğer hükümetler arası süreçler ile yeni ortaklıklar/bağlantılar kurulmalıdır, Evian Su Eylem Planını yeniden hayata geçirilmesi için G8 ülkeleri ile birlikte çalışılmalıdır.
- Suyun siyasi ve kalkınma gündemlerine dâhil edilmesi, ulusal su eylem planları ve Afrika Eylem Planı geliştirilmelidir.
- Başarılı pilot projelere dayalı büyük ölçekli çalışmalar geliştirilmelidir.

8. GIDA ve YOKSULLUĞUN YOK EDİLMESİ İÇİN SUYUN ÖNEMİ

Eş başkanlar	Mısır
Başkanlık eden ülkeler ve destek veren kuruluşlar	Mısır, Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)
Moderatör	Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO)
Hükümetler ve uluslararası Kuruluşlar	Afganistan, Beyaz Rusya, Brezilya, Burkina Faso, Burundi, Cezayir, Çin, Ekvator, Etiyopya, Gambiya, Kamboçya, Libya, Malezya, Mozambik, Namibya, Nepal, Nijer, Nijerya, Özbekistan, Sudan, Suriye, Suudi Arabistan, Tacikistan, Türkmenistan, Uganda, Venezuela, Yeşil Burun Adaları
Diğer katılımcılar/uluslararası Kuruluşlar	Afrika Birliği, Uluslararası Tarım Kalkınma Fonu (IFAD), Afrika Kalkınma Bankası, Çiftçiler Temel Grubu, Gençler Temel Grubu, İş dünyası Temel Grubu

Öne Çıkan Konular

“Gıda ve yoksulluğun yok edilmesi için suyun önemi” konulu yuvarlak masa toplantısının başkanlığını Mısır, moderatörlüğünü Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) yapmıştır. Toplantı FAO’nun mevcut küresel gıda durumu ve su ile olan bağlantısı hakkında yaptığı sunum ile başlamıştır. Tacikistan, Libya ve Sudan temsilcileri ülkelerindeki su ve gıda durumlarını anlatarak diğer ülkeleri uluslararası işbirliğine davet etmişlerdir. Bu çağrılara yanıt olarak Afrika Kalkınma Bankası altyapı yatırımlarının önemini ve bekledikleri mali yardımı vurgulamıştır. Çiftçi ve Gençler temel grupları ise ulusal ve uluslararası düzeylerde farklı paydaşlar ile işbirliğinin önemi- ne değinmiştir.

Toplantıda öne çıkan konular şu şekilde özetlenebilir:

- Su, tarımsal üretim için gereken girdilerden sadece biridir. Bu önemli unsur su bakanları ve yöneticileri tarafından dikkate alınmalıdır.
- Tarım sektöründe diğer sektörler oranla daha fazla su tüketilmektedir. Yatırımların yetersiz olması, mevcut ve yenilikçi teknolojilerin uygun kullanılmaması nedeniyle gelişmekte olan ülkelerde tarımda su verimliliği ve üretkenliği hala düşük seviyelerdedir.
- Son yaşanan gıda krizi ve gıda fiyatlarındaki yükseliş su için artan rekabetle birlikte çoğu ülkede tarımda yaşanan sorunları artırmaktadır. Buna ilaveten kentleşme, diyet değişikliği ve iklim değişikliği gibi tarım sektörü dışındaki çeşitli faktörler ile tarımda su talebi düzenlenmektedir.
- Diğer önemli tehlikeler altyapı ve su yönetim teknik-

leri ile ilgilidir: Tarımsal su sektörüne az yatırım yapıldığı aşikârdır. Yenilikçi teknolojiler yeterince teşvik edilmemiş yerel su teknikleri ve yönetim sistemleri zayıflamış ve unutulmuş durumdadır.

- Son olarak küçük ölçekli çiftçilerin kapasite, yetkilendirme ve katılım eksiklikleri vardır. Küçük ölçekli çiftçilerin çevre dostu yöntemleri kullanmaları teşvik edilmelidir.

Katılımcılar ayrıca bu önemli sorunlara dikkate çekmek için öncelikli olarak alınması gereken tedbirler hakkında görüşlerini bildirdiler. Aşağıdaki konular üzerinde mutabakat sağlanmıştır:

- Tarım için suyun, yerel ve bölgesel kalkınma gündemlerinin öncelikli konularından biri olarak ele alınması gerekir.
- Çeşitli su kaynakları aracılığı ile suyun çok amaçlı kullanımı teşvik edilmelidir (konvansiyonel ve konvansiyonel olmayan su kaynakları, yerel suyun biriktirilmesi vb.). Her ülke “su portföyünü” dikkatle incelemelidir.
- “Zorlayıcı tedbirler” olarak sınıflandırılan bir dizi tedbir daha fazla su verimliliği elde etmek için ilk kez önerilmiştir. Bu tedbirler arasında; gelişmiş teknolojilerin uygun kullanımı, piyasalara erişimin artması, gübre ve kaliteli tohumların kullanımının artması, tarımsal-sanayi ile değer artışı, gelişmiş ve uygun altyapı sistemleri, kuru tarımın geliştirilmesi yer almaktadır.
- “Her damla suda daha fazla ürün” elde etmek için

“yumuşak tedbirler” de vurgulanmıştır. Bu tedbirler; tarımsal kurumların ve politikaların güçlendirilmesi, Güney-Güney işbirliğinin artırılması, çiftçi örgütlerinin aktif katılımı, bilgi ve veri paylaşımı, iklim değişikliğinin etkileri hakkında araştırma ve geliştirme, kapasite geliştirme, çevresel sorunlarla ilgili olarak hukuki çerçevelerin oluşturulmasıdır.

Geleceğe Yönelik Tavsiyeler

Katılımcılar tarafından dile getirilen en önemli tavsiye, fonların daha fazla teşvik edilmesi gerektiğidir. Bu teşviğin kolaylaştırılması için yapılan öneriler şu şekildedir:

- Büyük ölçekli yatırımlarda fonların teşvik edilmesi için ulusal ve uluslararası bankalara, çoklu ve ikili bağışçılar ile yeni bağışçılara çağrıda bulunmak
- Ülkeleri, bütçelerinden tarım ve su sektörlerine daha fazla kaynak ayırmaya teşvik etmek
- Özel fonları ve/veya kamu-özel sektör işbirliğini teşvik etmek

Toplantı sonuçlarının daha fazla uygulamaya geçirilebilmesi için sonuçların 2009 Nisan ayındaki Tarım Bakanları Toplantısı ve 2009 Mayıs ayındaki UN-CSD toplantısında dile getirilmesi önerilmiştir.

Parlamenteerler Toplantısı Sonuçları

1. Suya ve sanitasyona erişim bir insan hakkı olarak tanınmalıdır.

2. Parlamentoerler, Parlamentoalarında suya ve sanitasyona erişimin bir insan hakkı olarak kabul edilmesi için mevzuatlar geliştirilmesi çağrısında bulunmalıdır. Ayrıca suya ve sanitasyona erişim hakkının uygulanması için yasal mekanizmalar oluşturulmalıdır. Suyun kontrolünün kamu sektörünün elinde kalması sağlanmalıdır.

3. Hükümetlere, savaş zamanlarında su kaynaklarını ve altyapılarını hedef almamaları yönünde baskı uygulanmalıdır.

4. Dünya Su Parlamentoosu oluşturma fikri geliştirilmeli ve teşvik edilmelidir.

5. Gelişmiş ülkelerin su bütçelerinin %1'i ile bir fon oluşturularak, Binyıl Kalkınma Hedefleri çerçevesindeki su programlarında ve hesap verme sorumluluğunun sağlanmasında kullanılmak üzere geliştirmekte olan ve az gelişmiş ülkelere bu fon tahsis edilebilir. Ülkelerin özel taleplerine uygun olarak mali kaynakların yanında teknik yardım da içeren programlar oluşturulabilir. Ülkeler, bu programların uygulanmasında tam bağımsız olacaklardır. Bir ülkenin yardım alabilmesi için, bu yardımı doğru şekilde kullanabileceği bir yasal çerçeve oluşturması gerekmektedir. Yardım kapasite geliştirmeye yönelik olmalıdır.

6. Parlamentoerler aşağıdaki hususlarda çağrıda bulunmalıdır:

- Sürdürülebilir su projeleri ve altyapılar için kamu ve özel sektör yatırımlarının teşvik edilmesi
- Suya ve suyla ilgili konulara yeterli bütçe kaynağı ayrılması

7. Su sektöründe yerinden yönetim teşvik edilmeli, yerel ve bölgesel idareler yetkilendirilmelidir.

8. Bütün gelişmiş ülkeler karbondioksit salmaktadır ve bu salınım azaltılmalıdır. Taraflar Toplantısı (COP) süreci ve su konuları arasında, Aralık 2009 Kopenhag'da yapılacak toplantıdan önce bağlantı kurulmalıdır.

9. Sürdürülebilir kalkınma çerçevesinde özellikle atık konularında çevrenin korunması ve kirliliğin azaltılması teşvik edilmelidir.

10. Parlamentoerler, çatışmaların önlenmesi için, sınıraşan sular konusunda çalışmalı ve ülkelerin su kaynaklarından sürdürülebilir şekilde faydalanmasına yardımcı olacak kurallar ve kılavuzlar oluşturmalarıdır.

11. Deniz suyu arıtma ve atık suyun yeniden kullanılması teknolojileri konularında ihtiyaç duyan ülkelere teknoloji transferi yapılması teşvik edilmelidir.

12. Kadınların ve sivil toplumun, su kaynakları yönetiminde karar alma süreçlerindeki rolleri artırılmalıdır. Yönetimin iyileştirilmesi sayesinde şeffaflık ve hesap verme sorumluluğu artırılmalıdır.

13. Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası kuruluşlar tüm vatandaşların su konusunda eğitilmesine yardımcı olmalıdır.

İstanbul Su Mutabakatı

2009'un Mart ayında İstanbul'da bir araya gelen dünyanın farklı bölgelerinden belediye başkanları ve seçilmiş yerel/bölgesel temsilciler olarak, küresel değişiklikler karşısında su yönetimi stratejileri geliştirmek amacı ile işbu **İSTANBUL SU MUTABAKATI'na** katılıyoruz.

Meksika'da yapılan Dördüncü Dünya Su Forumu vesilesiyle yayınlanan 21 Mart 2006 tarihli *Yerel Yönetimler Su Bildirisi*, su ve sıhhi hizmetler konusunda yerel ve bölgesel idarecilerin bilinç ve sorumluluklarına dikkat çekmiş ve ulusal hükümetleri daha verimli bir ortaklık için çalışmaya davet etmiştir.

Bizler daha önce ettiğimiz taahhütlerin üzerine inşa ederek, farklılıkların suda yaklaşması için bütüncül su yönetimi yaklaşımlarının gelişimine öncülük etmeye ve genel olarak sürdürülebilir kalkınmaya katkı yaparak, artan dış etkenlerle mücadele etmek için kentlerimiz ve bölgelerimizin esnekliğini güçlendirmeye hazır olduğumuzu beyan ediyoruz.

BÖLÜM I. YEREL VE BÖLGESEL HÜKÜMETLER BİLDİRGESİ VE EYLEM ÇAĞRISI

Bu mutabakat ile kabul ediyoruz ki:

- Sağlıklı su ve sıhhi hizmetlere erişim tüm insanlar için temel haklardan biridir ve yaşam ve geçim için, toplum sağlığının korunmasında ve yoksullukla mücadelede zaruri bir rol oynamaktadır¹.
- Su bir kamu malıdır ve suyla ilgili hizmetlerin kısmen veya tamamen özel sektöre devredilmiş olup olmasından bağımsız olarak kamunun sıkı kontrolü altında olmalıdır.
- Sıhhi hizmetler su temini kadar önemlidir ve yerel, bölgesel ve ulusal hükümetlerin siyasi gündemlerinde gerekli öneme sahip olmalıdır.
- Su ve sanitasyon hizmetlerinin temininde yerel yönetimler giderek önemi artan bir role sahiptirler.

¹ BM İnsan Hakları Komisyonunun su hakkı konusundaki girişimini güçlü bir şekilde destekliyoruz.

- Nüfus artışı, ekonomik kalkınma, göçler, kentleşme, dünya nüfusunun yarıdan fazlasının günümüzde şehirlerde yaşıyor olması gibi hızlı küresel değişiklikler, su kaynakları, altyapı ve vatandaşlara, iş dünyasına, sanayiye ve kuruluşlara su ve sıhhi hizmetler sağlayan sistemler üzerinde yeni baskılar yaratmaktadır. Bu hızlı küresel değişiklikler su temini ve sıhhi hizmetlerle ilgili Binyıl Kalkınma Hedefleri'ne ulaşılmasındaki zorlukları artırmaktadır.²
- Kentlerin içindeki ve çevrelerindeki gecekondu ve kaçak yerleşim bölgeleri genişlemekte ve yoksulluk giderek kentsel bir sorun haline gelmektedir. Bu durum su ve sıhhi hizmetlere erişim ile iltizam arasındaki bağlantının acilen güçlendirilmesini gerekli kılmaktadır.
- İklim değişikliği vatandaşlarımızı etkileyen su döngüsünün her safhasına etki edecektir: Su kıtlığı daha şiddetli bir hale gelecek, sel ve kuraklık gibi doğal olaylar artacak, deniz seviyesi yükselecek, sıcaklıklar artacak, yağış düzenleri, yeraltı sularının beslenmesi ve akarsuların akım rejimleri değişecektir.
- Bölgesel ve yerel düzeyde su kaynakları yönetimi kü-

² Güvenli içme suyuna ve iyileştirilmiş sıhhi hizmetlere sürdürülebilir erişim imkânı olmayan insanların sayısını 2015 yılına kadar yarıya indirmeyi amaçlayan Birleşmiş Milletler Binyıl Kalkınma Hedefleri, doğrudan yerel idarelerin sorunudur.

resel değişikliklere uyum sağlamak için bir araç olabilir.

- Su sorunlarının doğası, kapsamı ve dinamikleri gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler arasında farklılıklar ve benzerlikler göstermektedir. Yetersiz ve eskimiş altyapılar ikisinde de zorluk oluştururken, finansman, kapasite artırımı ve hukuki çerçevelerin geliştirilmesi özellikle gelişmekte olan ülkelerin esas sorunlarını teşkil etmektedir.
- Yerel ve bölgesel düzeylerde su talebini karşılamak ve küresel değişikliklere karşı uyum ve hafifletme önlemleri almak için yeni ve kalıcı bir yaklaşım gereklidir. Su kaynakları ve hizmetlerinin hakça, optimum ve sürdürülebilir yönetimi bütüncül bir yaklaşımı, eşgüdüm-lü faaliyetleri ve hükümetlerin farklı kademelerince sorumlulukların paylaşılmasını gerektirmektedir.
- Sıhhi hizmetler yerel ve bölgesel planlama çalışmalarına dahil edilmeli, drenaj, içme suyu temini, atık su ve katı atık yönetimi gibi diğer alanlarla da bağlantılı hale getirilmeli, uygulanabilir olduğu ölçüde yerinden yönetimci yaklaşımlarla sağlanmalı ve evsel hij-yeni geliştirmek amaçlı halk eğitimi ve bilinçlendirme kampanyaları ile desteklenmelidir.
- Yerel ve bölgesel planlama ve tasarım çalışmalarında su konusuna daha hassas bir şekilde eğilinmelidir.
- Kamu hizmet sağlayıcıları/işletmeciler su ve sıhhi hizmetlerin temininde önemli bir role sahiptir ve bunlar için kapasite artırımı ve işletimi güçlendirme amaçlı mevcut destek mekanizmaları yeterli değildir.
- Kaliteli su ve sıhhi hizmetlerin sağlanması bir bedeli vardır. Bununla birlikte, yeterli miktar ve kalitede ve sürekli olarak içme suyu ve sıhhi hizmetlere erişim, makul fiyatlarla, adil bir biçimde ve özellikle de mali-yetin geri dönüşü en yoksul kitlelere göre hesaplanarak sağlanmalıdır.
- Kentsel ve kırsal alanlardaki su kullanımı birbirine son derece bağımlıdır ve yerel sürdürülebilir su yönetimi tarımsal gıda üretiminin sağlanması ve kırsal nüfusun azalmasının önlenmesinde belli başlı bir role sahiptir. Yerel yönetimler kentler için gıda sağlamakta büyük rol oynayan kırsal tarımın önemini bilincinde olmalıdır.

Belediye Başkanları ve seçilmiş yerel/bölgesel temsilciler olarak, taahhüt ettiğimiz faaliyetleri desteklemek adına ulusal hükümetlere ve uluslar arası kuruluşlara ayrıca, şu çağrılarda bulunuyoruz:

- Su güvenliği, su kaynaklarının tüm kullanıcılar arasında, diğer amaçların yanısıra, toplumsal ve sağ-

lıkla ilgili hedefleri, istihdamı, ekonomik faaliyetleri, kültürel ve boş zamanlarla ilgili etkinlikleri, sağlıklı ve güzel bir çevreyi desteklemek amacıyla, hakça ve akılcı biçimde tahsis edilmesi ilkesine dayanılarak, ulusal ve uluslararası politika önceliklerinde üst sıralara taşınmalıdır;

- Johannesburg Uygulama Planı ve Binyıl Kalkınma Hedefleri'nde belirtilen hedeflere ulaşabilmek için, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki su ve sıhhi hizmetlere erişim ve yoksullukla mücadele ile ilgili taahhütlerin uygulanması hızlandırılmalıdır;
- Yerel ve bölgesel yönetimlerin, su ve sıhhi hizmetlerin yerel ve bölgesel düzeyde idaresi için yeterli kişisel ve teknik becerilere, kurumsal kapasiteye, mali kaynaklara ve yasal yetkiye sahip olmasını sağlamak için, yetkilerin ve araçların etkin transferi suretiyle, bir diyalog ortamı oluşturulmalıdır. Yerinde yönetim ilkesi uyarınca, yerel yönetimler, tüm ilgili taraflarla danışmalarda bulunarak, çeşitli yönetim modellerinden birini seçme imkânına sahip olmalıdır;
- Yerel ve bölgesel yönetimler, su ve sıhhi hizmetlere erişimi geliştirmek ve özellikle ada ve kıyı ülkelerinde iklim değişikliği ve diğer küresel değişikliklere hazırlıklı olmak amacıyla ulusal ve uluslar üstü düzeylerde sürdürülebilir su yönetimi konusunda saptanmış olan siyasi stratejilerin tanımlanması ve uygulanmasında söz sahibi olmalıdır. Bu değişiklikler, tasarlanmasında, iklim değişikliğine bağlı etkiler dikkate alınan, yeni su, sıhhi hizmetler, taşkın suyu ve diğer kentsel altyapı tesisleri gerektirmektedir;
- Yerel ve bölgesel yönetimlerin mali kaynaklara doğrudan ulaşmalarını kolaylaştırmak, ve başta yoksullar olmak üzere tüm halkın gereksinimlerini karşılamaya ve iklim değişikliğine uyuma yönelik yerel su ve sıhhi hizmetler altyapılarının finansman imkanlarını artırmak üzere yenilikçi finans mekanizmaları ve hukuki düzenlemeler geliştirilmelidir;
- Borçların azaltılması süreçlerine su sektörüne yatırımlar dahil edilmeli, örneğin su ve sıhhi hizmet yatırımları borçlarla takas edilmelidir;
- Su döngüsü ve yönetim sistemlerini etkileyen gelecekteki iklim, nüfus, ve diğer gelişmelerin anlaşılması ve tahmini konusuna ulusal ve bölgesel düzeyde büyük önem atfedilmeli ve kazanılan bilgiler yerel yönetimlerle paylaşarak, bu gelişmelerin yerel düzeydeki bağlantılarının yorumlanmasına yardımcı olunmalıdır.
- Yerel ve bölgesel idarelerin, akaçlama havzalarının yönetimine dahil olmalarını teminen etkili mekanizmalar oluşturulmalıdır;

- Sektörel politika seçeneklerinin, kentsel ve kırsal alanları olduğu kadar ekosistemleri de etkileyen hidrolojik döngü üzerindeki tesirleri, daha eşgüdümlü bir şekilde nazarı dikkate alınmalıdır;
- Su ve sıhhi hizmetler ile ilgili Binyıl Kalkınma Hedeflerine ulaşılması için çalışmalarda bulunan yerel ve bölgesel yönetimlerin uluslararası işbirliğinin, özellikle gelişmekte olan ülkelerle gelişmiş ülkelerin yerel ve bölgesel yönetimleri arasında mali destekli ortaklıklar kurulması ve uygun olan yerlerde, su ve sıhhi hizmetlerin kullanımından elde edilen gelirlerin bir kısmının bu amaca tahsis edilmesi suretiyle desteklenmesi gerekmektedir.

BÖLÜM II. YEREL VE BÖLGESEL YÖNETİMLERİN TAAHHÜTLERİ

Etkin stratejilerin acilen geliştirilmesi gereğinin bilincinde olarak, kentler ve bölgeler, uygun yasal, kurumsal ve mali çerçeveler ile teknik ve insani kapasiteye ihtiyaç duymaktadırlar. Bununla birlikte, iklim değişikliği, nüfus artışı, kentleşme, hızlı ekonomik kalkınma ve diğer baskılar yerel su kaynakları ile su sistemlerini, mevcut siyasi ve sosyal sistemlerin, bunlara yanıt verebileceklerinden çok daha hızlı bir şekilde etkilemektedirler.

Bu nedenle, bizler, Belediye Başkanları ve seçilmiş yerel ve bölgesel temsilciler olarak İSTANBUL SU MUTABAKATI'nı, yerel ve bölgesel yönetimlerimiz adına imzalayarak; mevcut yetkilerimiz ve kapasitelerimiz dahilindeki her şeyi yapıp, zorluklara karşı hazırlanmak için açık siyasi irademizi beyan eder, su yönetişiminin gelişmesi için elimizden geleni yapacağımızı, yerel politika ve yaklaşımlarımızı su yönetimi ile hidrolik altyapının geliştirilmesinde sürdürülebilirliğin artırılmasına yönlendireceğimizi taahhüt ederiz.

Bu taahhüt, ulusal hükümetlerin ve uluslararası kuruluşların, yerel ve bölgesel yönetimlerin suya ve sıhhi hizmetlere erişim ve su sektöründe başarılı uyum önlemleri açısından vazgeçilmez rolünü gerçek anlamda kabul edecekleri ve yakın gelecekte yerel ve bölgesel yönetimlerin çabalarının teknik ve hukuki açılardan etkin, ekonomik ve mali kaynaklarla desteklenebilir olması için gerekli siyasi reformları başlatacakları beklentisiyle yapılmıştır.

Taahhüdümüzü yerine getirmek için, siyasi görevimizi sürdürülebilir su ve sıhhi hizmetler yönetimine bütüncül ve katılımcı

bir yaklaşım uygulamak ve şehir veya bölgemizde, ekteki³ rehber ilkeler temelinde, aşağıdaki faaliyetleri başlatmak amacıyla kullanacağız:

- Yerel su kaynakları ve bu kaynaklardaki biyolojik çeşitliliğin korunması ile ilgili temel zorlukların belirlenmesi için bunlar üzerindeki iç ve dış baskıların bir değerlendirmesinin yapılması;
- Yerel su kaynaklarını ve sistemlerini, orta ve orta vadede tehdit eden küresel zorluklarla baş edebilmek için uyarlanması gereken yerel ve bölgesel yönetim politikalarının, stratejilerinin ve planlarının bir envanterinin çıkartılması;
- Temel aktörler arasında, su sektöründe yerel önceliklerin ve eylem planlarının belirlenmesine yönelik ortak bir vizyon yaratılması amacıyla, yerel ve bölgesel düzeyde ilgili tüm taraflar arasında bir diyalog geliştirilmesi;
- Görev alanımıza özel ve İstanbul Su Mutabakatı'ndaki taahhütlerimizi yansıtan amaç ve ölçülebilir hedeflerin tanımlanması, strateji ve faaliyetlerimizin hesap verilebilirlik düzeyini artırmak için bir izleme ve raporlama çerçevesi oluşturulması;
- Su ve sıhhi hizmetlerimizde somut bir iyileşme sağlamaya ve küresel değişimler karşısında yerel ve bölgesel esnekliğimizi güçlendirmeye yönelik eylem planlarımızın uygulanması.

Kentlerimizin yukarıda belirtilen faaliyetlerin hayata geçirilmesinde karşılaştıkları zorlukları ve elde ettikleri ilerlemeleri, 2012 yılında düzenlenecek olan bir sonraki Dünya Su Forumu'na rapor etmeyi ve paylaşmayı ayrıca taahhüt ediyoruz.

EK. YEREL VE BÖLGESEL BİR EYLEM PLANI İÇİN REHBER İLKELER

(Yerel durumlara göre şekillendirilecektir.)

Bulgular

Yerel ve bölgesel yönetimler, kendi su kaynakları ile su ve sıhhi hizmetlerini etkileyebilecek zorluklar hakkında, uygulanabilir durumlarda aşağıdaki değerlendirmeleri yapmalıdır

- İlgili taraflarla işbirliği halinde, arazi kullanımında-

3 Yerel ve Bölgesel Eylem Planı İlkeleri Bölümünde Bulgular, Hedefler ve Önlemlere bakınız.

ki nüfusa bağlı değişimler ile ekonomik eğilimleri ve bunların sebep olacağı su kaynakları taleplerini değerlendirmek ve sözkonusu talepleri öngörülen kullanılabilir su kaynaklarıyla karşılaştırmak;

- Güvenli içme suyu ve sıhhi hizmetlere erişimi bulunmayan nüfusu tespit etmek;
- Sudan kaynaklanan sağlık sorunlarına en fazla açık nüfusu belirlemek;
- Islah çalışmaları da dahil olmak üzere, su ve sıhhi hizmetler altyapı gereksinimleri ve bunlar için gereken uygun finansman kaynaklarına ilişkin çalışma yapmak;
- Sektörel baskılar da dahil olmak üzere, bütüncül yönetim karşısındaki engelleri tanımlamak;
- Kentleri ve yerel idareleri etkileyen hidrolojik faktörlere- su kaynağından denize kadar- uygulanabilecek mevcut en iyi iklim tahmin sistemlerini kurmak,
- Kentin su ve sıhhi hizmetleri verme kapasitesini, iklim değişikliği ve küresel değişikliklerle ilgili ana senaryolara göre değerlendirmek;
- Su yönetimi ile ilgili iklime bağlı diğer riskleri, muhtemel faydaları ve belirsizlikleri saptamak;
- Kirlilik ve suya bağlı afetler konusundaki zayıf noktaları saptamak;
- Düzenleyici çerçeveleri değerlendirmek, güçlendirmek ve uygulamaya koymak; kurumsal kapasiteyi yükseltmek;
- Sosyal, ekonomik (gerek tarımsal gerek sınıî), kurumsal ve çevresel gereksinimleri karşılamaya yönelik su ihtiyaçlarını tespit etmek.

Hedefler

Yerel ve bölgesel yönetimler hukuki yetkileri uyarınca ve tamamen gönüllü olarak, yerel koşullarına uyarlanmış somut ve ölçülebilir hedefler geliştirmelidir.

Bu hedefler şunlar olabilir:

- Fiziksel su kaybı miktarını x yılına kadar %x oranında azaltmak.
- İnsani ihtiyaçlar için su tedarikini x yılına kadar %x oranında arttırmak.
- Kişi başına düşen su temini miktarını x yılına kadar günde x litreye çıkarmak
- x yılına kadar evsel su tüketiminde kişi başına %x oranında tasarruf sağlamak

- x yılına kadar uluslararası kabul gören kalitede su standartlarına ulaşmak.
- x yılına kadar kanalizasyon sularının %x kadarının toplanması ve %x kadarının arıtılmasını sağlamak.
- Her yıl endüstriyel atık sularının deşarj noktalarının %x kadarını denetlemek.
- x yılına kadar ekosistemlerin ihtiyacı olan su miktarını sağlamak.
- Suyla ilgili afetlerin verdiği zararları gayri safi milli (ve/veya bölgesel) hasılanın %x' inden %5'in altına indirmek.

Önlemler

Yukarıda sıralananlara benzer hedefleri gerçekleştirmek için aşağıdaki önlemler göz önünde bulundurulabilir:

- Kentleşmeye ve küresel değişikliklerle ilgili belirsizlik ve değişkenliklere yanıt vermek üzere, kırsal alanlardaki su teminini de göz önünde bulunduran, en gelişmiş su, sıhhi hizmetler ve yağmur suyu yönetimi teknikleri,
- Küresel değişikliklerin, nehir havzası bazında ve deniz seviyesiyle bağlantılı taşkın riskleri üzerindeki etkilerini azaltmak ve ortadan kaldırmak amacıyla mekan-sal planlama ile ilgili uyum önlemleri almak,
- Gelecekteki belirsiz bir zaman için daha esneklik kazanılmasını teminen, su temini kaynaklarını, yeni depolama tesisleri, sürdürülebilir yeraltı suyu kullanımı, su kaynaklarının korunması, suyun geri kazanımı ve deniz suyunun arıtımı gibi yollarla çeşitlendirmek,⁴
- Yerel, havza bazında ve bölgesel düzeyde su yönetimi ve mali kaynakların teminiyle ilgili kararlar alınırken, halkın katılımını sağlayacak düzenleyici önlemlerin alınması
- Sürdürülebilir altyapıya yatırımda bulunmak
- Su kaynaklarının kentlerde yaşayan nüfusun sağlığına olumsuz etkilerini azaltmak,
- Sucul yaşam alanları başta olmak üzere, doğal çevreyi kentsel kalkınma ve iklim değişikliğinin kümülatif etkilerinden korumak,
- Su kaynaklarını ve buna bağlı biyolojik çeşitliliği korumak için arazi kullanımını kısıtlamak,

4 Aşağıda belirtilen yerel ve bölgesel idareler havzalar arası su transferi ile ilgili ifadenin metinde kalmasını talep etmişlerdir: Generalitat Valencia (İspanya), Comunidad Autonoma de la Region Murcia (İspanya) ve Inter-Mediterranean Committee of the Conference of Peripheral Maritime Regions (CIM-CPMR)

- Sanayi ve iş dünyası ile işbirliği yaparak, suyun verimliliğini, üretimde ve ürünlerde yeniden kullanımını optimize etmek ve suyun kirlenmesini sınırlamak, yönetmek ve kontrol etmek,
- Arıtılmış suyun yeniden kullanımı ve yağmur suyunun biriktirilmesi gibi ekonomik ve verimli su yönetimi çözümlerini tercih etmek,
- Suyla ilgili afetlerin zararlarını azaltmak için yapısal ve yapısal olmayan risk yönetim planları ve önlemleri geliştirmek ve uygulamak,
- Taşkın kontrolü, drenajın geliştirilmesi, kuraklık ve afetlere cevap verme ve deniz seviyesinin yükselmesine hazırlıklı olmaya yönelik olarak planlar geliştirmek ve uygulamak
- Altyapıları, gerektiği takdirde, olağanüstü olaylara karşı koyabilecek ve değişen koşullarda işlevlerini yerine getirebilecek şekilde yeniden tasarlamak ve geliştirmek için planlar yapmak ve uygulamak,
- Su kaynaklarıyla ilgili tedarik, yönetim ve bakım ile risklerin azaltılması çalışmalarına kadınları ve gençleri dahil etmek,
- Su ve sıhhi hizmetler şebekelerinin verimliliğini ve kapsamını arttırmak için yenilikçi ve yerel koşullara uyumlu teknolojileri kullanmak,
- Sürdürülebilir su yönetimleri ve ekonomik kalkınmayı sağlamak için eğitim, öğretim ve teknoloji transferleri için teşvik unsurları sağlamak.

5. DÜNYA SU FORUMU
İSTANBUL 2009

3. Dünya Çocuk Su Forumu Bildirisi

Su Kaynaklarının Kalitesini ve Miktarını Korumak

- Su bilinçli olarak kullanılmalı ve korunmalı. Bununla ilgili farklı aşamalar var. İlk olarak insanlar eğitilmeli.
- Suyu temizlemek için filtreler yapabiliriz.
- Su kaynaklarına endüstriyel atıklar atılmamalı.
- Suyun toplanması ve saflaştırılmasında kullanılan teknoloji iyileştirilmeliyiz.
- Yeraltı suları araştırılmalı ve de kullanımı kısıtlanmalı
- Fabrika atığı olan kimyasalları filtrelemek suyun korunmasını sağlayacaktır. İnsanlar durumdan haberdar edilmelidir.
- Eski şehirlerin altyapıları geliştirilmelidir.

Çevreyi Korumak

- Yapılan baraj sayısı azaltılmalı.
- Ormanların yok olması önenebilir.
- Küresel ısınmayı azaltmak için harekete geçilmelidir: Örneğin; daha az araba kullanma, toplu taşıma araçlarını kullanma, geri dönüşüm yapma, sera etkisine sebep olan gazların kullanımını azaltma, rüzgâr ve güneş enerjisi gibi enerji kaynaklarının kullanımını artırma. Geleceği düşünün, şu anı değil!
- Kuyular tarım alanlarına zarar veriyor. Kuyuların yapımında daha dikkatli davranılmalı.

Yeni Su Kaynakları Bulmak

- Yağmur suyu toplayabilecek sistemler üretilmeli. Bu suyu saflaştırmadan tuvaletlerde kullanabiliriz böylece yağmur suyu da boşa gitmemiş olur.
- Su geri dönüşümü olmazsa, bitkiler ve hayvanlar bundan kötü etkilenecektir.
- Her ülkede otobanlar ve yollarda yağmur suyunun birikebileceği drenaj sistemi bulundurulabilir ve toplanan su evlere dağıtılabilir.

- Damla sulama sistemi gibi tarım teknolojileri geliştirilmeli ve yaygınlaştırılmazdır.

Haklar, Yardımlaşma ve İşbirliği

- Her birey temiz suya ulaşma hakkına sahip olmalıdır.
- Dünyadaki bazı ülkeler suyu tamamen kendilerine saklamak yerine paylaşmalı ve suyu paylaşmak için uluslararası ana hatlar belirlenmeli.
- Yeni teknolojilerin geliştirilebilmesi ve ülkeler arasında yaygınlaştırılabilmesi için ilgili fonlar arttırılmalı
- Su sorunları için uluslararası bağımsız ve sivil toplum örgütü olan bir merci gereklidir (ör: B.M.)

Çocukların Rolü

- Dünyada yeteri kadar su olmadığını kamuoyuna duyurmalı ve çocukların projelerini kamuoyuna duyurup bunlara dikkat çekmeliyiz. Bu projelerin reklamı yapılmalı.
- Ulusal çocuk forumları düzenlemeliyiz.
- Çocuklar da ciddiye alınmalı; onların fikirleri önemsenmiyor. Proje oluşturmaları için çocuklara yetki verilmeli. Hükûmeler ve yasal otoriteler egolarını bir kenara bırakmalı. Çocukların fikir ve projelerini desteklemek amacıyla uluslararası fonlar oluşturulmalı.

Diğer bütün maddelerde olduğu gibi çocuklar arasında bir fikir birliğine ulaşabilmek ve bu maddenin de bildiride yer almasını sağlayabilmek amacıyla su fiyatları hakkındaki son madde üzerinde de tartışılmıştır. Bir fikir birliğine ulaşmak mümkün olmadığı için çocuklar bildirimlerini sesli bir şekilde okuduktan sonra belirli bir konudaki farklı düşüncelerin kabul edilebilir olduğunu ve bunun özgürce paylaşılmasının önemli olduğunu göstermek için küçük bir tartışma olarak tanımlanmasına karar verilmiştir. Bu nedenle soru aşağıda sunulmuştur:

- Gelişmemiş ülkelere su sağlamak için gelişmiş ülkelerdeki su fiyatları arttırılmalı mıdır?

4. Dünya Gençlik Su Forumu Bildirisi

Bu bildiri, Dünya Gençlik Su Forumu 2009'a katılan gençlerin görüşlerini yansıtmaktadır. 25'ten fazla farklı ülkeden gelerek düşünce ve deneyimlerimizi paylaşmak ve eylemler önerilerinde bulunmak üzere İstanbul'da toplandık. Bu bildiride, hem Forumdaki diğer aktörlere yaptığımız önerileri hem de bizim gençler olarak yapacaklarımızı sunacağız. Bu eylemleri desteklemek için Gençlik Su Konseyi kuracağız.

Gençler burada Dünya Su Forumu'nda değinilen problemlerin çözümünde hayati bir yer oynuyor. Gençler köprü kurabilirler. İşte bu yüzden ki gençler karar alma aşamalarına, yönetim konularına dâhil olmalıdır.

Eğitimin, suyla ilgili problemlerin çözülmesinde çok önemli olduğuna inanıyoruz bu yüzden kesişen bir konu olarak görülmesi gerektiğine inanıyoruz. Bu forumda rol alan herkes, su eğitimi yöntemlerinin artırılması için çalışmalıdır.

Bu Forumda rol alan herkesin gösterdiği çabaların farkındayız, ancak suyla ilgili meselelerin çözülmesindeki ilerlemenin yavaş ve zor olduğunu da gözlemlemiş durumdayız. Bu yüzden herkesi harekete geçmeye ve her türlü çabaya gençliği de dahil etmeye çağırıyoruz.

KÜRESEL DEĞİŞİMLER VE RİSK YÖNETİMİ

İklim değişikliğinin etkileri, dünyanın bir çok yerinde hissedilmektedir, bu yüzden uyum stratejileri ve afet uyarı sistemleri geliştirilmelidir.

Bu bağlamda etkilerin azaltılması ve suyun rolüne odaklanılması son derece önemlidir.

Su konusu ve Forum'un sonuçları, Aralık 2009'da Kopenhag'da düzenlenecek olan UNFCCC (Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi) gündemine eklenmelidir.

İNSANİ KALKINMA VE BİNYIL KALKINMA HEDEFLERİNİN GELİŞTİRİLMESİ

Temiz, uygun maliyetli, güvenli ve kolayca kullanılabilir suya erişim temel bir insan hakkı olarak düşünülmeli ve ulusal

mevzuatta bu şekilde tanımlanmalıdır.

Halk, su ve sanitasyon konusunda eğitilmelidir. Gençler bu konuda önemli rol oynayabilirler.

Enerji politikaları, şeffaflığa ve suyun sürdürülebilirliğine odaklanmalıdır.

İNSANİ ve ÇEVRESEL İHTİYAÇLAR DİKKATE ALINARAK SU KAYNAKLARININ KORUNMASI ve YÖNETİMİ

Karşılaştığımız güncel sorunlar, günümüzde su kaynaklarının korunması ve yönetimi konusunda yapılanların yetersiz olduğunu gösteriyor. Hükümetler, uluslararası su konularında "fayda ve sorumlulukları paylaşmak" ilkesini benimsemelidirler.

Sınıraşan su kaynakları konulu ulusal mevzuat uyumlu olmalıdır ve ülke içindeki idari bölümler nehir havzalarına göre tekrar düzenlenmelidir.

Gençler ve STK'lar ülkeler arasındaki iletişime katkıda bulunmalı ve yeni fikirler ve teknolojiler üretmelidir. Gençler, bilgi akışının sağlanması için internet bazlı bir platform kurabilirler.

İDARE ve YÖNETİM

Halk katılımı olmadan iyi yönetim olamaz. Tüm paydaşlar bütüncül su kaynakları yönetimi çerçevesinde beraber çalışmalıdır. Gençler meclis seçimlerinde yer almaları konusunda teşvik edilmelidir ve kendilerine hükümette daha çok rol verilmelidir.

İdare ve yönetim, etik çerçeveler ve ortak prensiplerimizin yanında kültürel ve dini farkları da göz önüne almalıdır.

FİNANS

Su sektörü azalan yatırımlardan zarar görmemeli ve gençler finansal krizin kurbanı olmamalıdır. Gençler ve tüm paydaşlar, finansal kurumların sorumluluk almasında söz sahibi olmalıdır.

Hükümetler, bunu ödeyip ödemeyeceğine bakmaksızın, herkesin temel içme suyuna ulaşabilmesi için gerekli mekanizmaları oluşturmalarıdır.

EĞİTİM, BİLGİ ve KAPASİTE GELİŞTİRME

Suyla ilgili her türlü eğitime yatırım yapılması ve destek verilmesi önemlidir.

Gençlerin, eğitimleriyle ilgili konularda karar verme sürecine dâhil olması teşvik edilmelidir.

Okullardaki eğitim programları; daha yenilikçi, proaktif ve toplumsal cinsiyete ve güncel sosyal sorunlara duyarlı olmalıdır.

Su eğitimi sadece eğitimsel bir konu olarak kalmamalı, aynı zamanda günlük hayatımızda önemli bir rol oynamalıdır.

Kadınlar Temel Grubu Bildirisi

5. Dünya Su Forumu çerçevesinde 14-15 Mart 2009'da gerçekleştirilen Su ve Kadın Hazırlık Konferansı katılımcıları olarak, yaşanan küresel krizin acil demokratik ve insan odaklı önlemler uygulanmadığı takdirde toplumlarımızın yaşamının sürdürülebilirliğini tehdit ettiğini, yoksulluğu arttıracak, gıda güvenliğini tehdit ettiğini ve bio çeşitlilik ile ekosisteme zarar verdiğini kabul ediyoruz. Bu noktada kritik olan bir mesele de kadınların her seviyede karar mekanizmalarına eşit katılımıdır.

Su kaynaklarının iyi yönetimi, yeterli ve temiz suyun sağlanması, insanların ihtiyaçlarının karşılanması ve ekonomilerimizin iyileştirilmesi için yaşamsal önem taşımaktadır. Bütünleştirilmiş, sürdürülebilir bir su yönetimi için aşağıdakiler gibi somut adımları her düzeyde atmaya kararlıyız.

- Kararlaştırılmış eylemler için toplum içindeki farklı kesimlerin farkındalıklarını arttırmak ve onları harekete geçirmek.
- Ulusal politikalar ve yasalarda herkese güvenli ve sağlıklı su için temel hizmet sağlanmasının kabulü konusunda kamuoyu oluşturmak.
- Kadınlara arazi işletme hakkı tanınması ve uygulanması için kamuoyu oluşturmak.
- Kadınların tüm seviyelerde karar alma organlarına katılımlarını arttırmak amacıyla kota koymayı ve katılıma imkân veren bir ortam yaratmayı da içeren pozitif ayrımcı adımlar atmak.
- Toplumsal cinsiyet, su ve temizlik alanında iş birliğini sürdürmek için yerelden küresel seviyelere kadar birliktelikler kurmak ve onları güçlendirmek. Bu birliktelikler hükümetleri ve tüm temel yerel yönetimleri, kadın örgütlerini ve diğer sivil toplum kuruluşlarını, çiftçileri, gençleri, yerli halkları, akademik çevreyi, iş ve teknoloji dünyasını ve sendikaları içermektedir.
- Kadınları bilinçli seçimler yapabilmeleri, kariyer edinmeleri ve kendi çevrelerinde somut olarak sorunlarını çözebilmeleri için bilgi ve deneyimle donatmak amacıyla kapasite geliştirme aktiviteleri sağlamak. Buna su teknolojileri, güvenli temizlik ve su kaynaklarının yönetimi konularında eğitim ve davranış değişimi de dâhildir.
- Gıda üretimini gerçekleştirebilmek için doğru sulama yönetimini, alternatif su kaynaklarının kullanımını ve gele-

neksel uygulamaları da içeren sürdürülebilir bir su yönetimini geliştirmeye kapasitemiz dâhilinde devam etmek.

Sivil toplumun tüm çabalarına ve kararlılığına rağmen bütünleştirilmiş su kaynakları yönetimi ve sürdürülebilir gelişimin başılamadığının farkındayız. Örneğin: Uluslararası Sanitasyon Yılı (2008) temizlik konusunu gündeme getirmiştir ancak; bu henüz somut ve talepten doğan eylemlere dönüştürülememiştir.

Hükümetlerin ve sivil toplumun sürdürülebilir bir gelişmeyi ve Milenyum Gelişim Hedefleri'ni gerçekleştirmedeki farklı ve tamamlayıcı rolleri daha önceki Dünya Su Forumları ile sayısız uluslararası anlaşmalarda ve Birleşmiş Milletler politikalarında vurgulanmıştır.

Buradaki tüm devlet başkanlarından, bakanlarından, su ve temizlik sektöründeki liderlerden aşağıda belirtilen alanlarda söz vermenin ötesinde eyleme geçmelerini istiyoruz.

- Yukarıda belirtilen eylemleri gerçekleştirebilmek için destek ve kaynak sağlanması,
- Su ve temizlik konusunda bütçelerin gözden geçirilerek daha cinsiyet duyarlı olanların uygulanması,
- Su ve temizlik konusundaki bütçelerin ilgili insanların bilgileri dâhilinde artırılması ve dağıtılması,
- Talepten doğan, cinsiyet duyarlı kapasite artırımı için bütçe ayrılması,
- Su ve temizlik politikalarının ve projelerinin etkisini yansıtabilecek şekilde cinsiyete duyarlı ölçütlere dayanarak; araştırma, geliştirme, yönetim ve uygulama harcamalarının şeffaf ve güvenilir hale getirilmesi.

Son olarak, tüm devlet başkanlarından, bakanlardan, su ve temizlik sektöründeki liderlerden ve katılımcılardan sürdürülebilir, adil bir gelişimin ön koşulu olarak kapsayıcı bir ilke olan "Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine" bağlı kalmalarını istiyoruz. Kendinizi eyleme adanmış ve yetki alanlarınız çerçevesinde toplumdaki farklı ve başlıca gruplara kendilerine düşen rolleri gerçekleştirebilmeleri için uygun ortamı yaratarak hareket alanı sağlamanızı istiyoruz.